

Ministerul Educației

Manual
pentru clasa
a IV-a

Bogdan Teodorescu
Flori Bălănescu
Corina Andrei
Mihaela Iluță

CORINT
LOGISTIC

ISTORIE

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.
Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară
aprobată prin OM nr. 5003/02.12.2014.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Ministerul Educației

Manual
pentru clasa
a IV-a

Bogdan Teodorescu
Flori Bălănescu
Corina Andrei
Mihaela Iluță

CORINT
LOGISTIC

ISTORIE

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. 4200/07.07.2021.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2021-2022.

Inspectoratul școlar

Școala / Colegiul / Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou**, **bun**, **îngrijit**, **neîngrijit**, **deteriorat**.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Date despre autori:

Bogdan Teodorescu - profesor, gradul didactic I, doctor în istorie, secretar general al Societății de Științe Istorice din România, autor de lucrări de specialitate și manuale.

Flori Bălănescu - istoric, cercetător științific la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului din București (Academia Română), autoare a mai multor lucrări și studii de specialitate, redactor în domeniul umanist și al manualelor școlare.

Corina Andrei - profesor învățământ primar, grad didactic I, autor de manuale și auxiliare școlare, Școala Gimnazială nr. 24 din București.

Mihaela Iluță - profesor învățământ primar, grad didactic I, experiență de 20 de ani în alternativa educațională Step by Step, Școala Gimnazială nr. 55, București.

Referenți:

Conf. dr. **Florica (Bohîlțea) Mihuț**, Facultatea de Istorie, Universitatea din București.

Prof. dr. **Mihai Manea**, Colegiul Național „Julia Hasdeu”, București.

Redactare: **Flori Bălănescu**

Tehnoredactare computerizată: **Dan Mihalache**

Design copertă: **Dan Mihalache**

Hărțile au fost reproduse după atlasele de istorie ale Editurii Corint.

Varianta digitală: **MyKoolio**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Istorie : manual pentru clasa a IV-a / Bogdan Teodorescu (coord.), Flori Bălănescu, Corina Andrei, Mihaela Iluță.

- București : Corint Logistic, 2021

ISBN 978-606-94997-7-1

I. Teodorescu, Bogdan

II. Bălănescu, Flori

III. Andrei, Corina

IV. Iluță, Mihaela

Pentru comenzi și informații, contactați:

GRUPUL EDITORIAL CORINT

Departamentul de Vânzări

Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, București,

cod poștal 010517. Tel./Fax: 021.319.47.97;

021.319.48.20

Depozit

Str. Gării nr. 11, Mogoșoaia, jud. Ilfov

Tel.: 0758.053.416

E-mail: vanzari@edituracorint.ro

Magazin virtual: www.edituracorint.ro

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu

Muzică: Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertatea și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Cuprins

UNITATEA I. TRECUTUL ȘI PREZENTUL DIN JURUL NOSTRU 9

Noțiuni introductive	10
Familia.....	14
Comunitatea locală și națională	18
Comunități ale minorităților din România	20
Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală.....	22
Popoare de ieri și de azi	24
Cunoașterea lumii prin călători	34
Să ne amintim	38
Proiect interdisciplinar	39
Să ne autoevaluăm.....	40

UNITATEA II. EPOCI, EVENIMENTE ȘI PERSONALITĂȚI . 41

Legende și scrieri ale anticilor despre daci și romani.....	42
Figuri legendare din trecutul Țărilor Române... ..	46
Voievozi și domnitori români	50
Transilvania - spațiu multietnic	58
Sat și oraș în Transilvania medievală.....	60
Istorici și cărturari despre personalități ale minorităților	62

Să ne amintim	66
Să ne autoevaluăm.....	67
Alexandru Ioan Cuza și Unirea	68
Carol I și Independența	72
Eroi ai Primului Război Mondial	76
Regele Ferdinand și Marea Unire	80
România interbelică	84
Al Doilea Război Mondial.....	85
Comunismul și Revoluția din 1989.....	88
O nouă eră în istoria României: aderarea la NATO și intrarea în Uniunea Europeană	90
Să ne amintim!	92
Proiect interdisciplinar	93
Să ne autoevaluăm.....	94

UNITATEA III. CULTURĂ ȘI PATRIMONIU 95

Locuri istorice din comunitate	96
Locuri cu importanță istorică pentru România	100
Construcții religioase și ctitorii lor.....	108
Monumente și locuri din România incluse în patrimoniul UNESCO.....	116
Să ne amintim	122
Să ne autoevaluăm.....	123
Evaluare finală.....	124
Mic atlas istoric.....	126

Cetatea medievală Rupea, jud. Brașov, a fost construită pe ruinele cetății dacice Rumidava, cucerită apoi de romani și devenită castrul Rupes (stâncă, piatră).

Competențe generale și specifice

1. Localizarea în timp și în spațiu a evenimentelor istorice studiate

- 1.1. Ordonarea cronologică a unor evenimente din viața familiei, a faptelor prezentate într-o situație de învățare
- 1.2. Localizarea în spațiu a evenimentelor istorice
- 1.3. Recunoașterea preocupării oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu

2. Explorarea surselor relevante pentru a înțelege fapte și evenimente din trecut și din prezent

- 2.1. Identificarea de surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare
- 2.2. Aplicarea unor procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut
- 2.3 Identificarea, pe baza surselor, a cauzelor, a consecințelor și a elementelor care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp

3. Utilizarea termenilor istorici în diferite situații de comunicare

- 3.1. Recunoașterea unor termeni istorici în cadrul unor surse accesibile
- 3.2. Utilizarea corectă a termenilor istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă

4. Formarea imaginii pozitive despre sine și despre ceilalți

- 4.1. Determinarea semnificației unor evenimente din trecut și din prezent
- 4.2. Recunoașterea asemănărilor și deosebirilor dintre sine și celălalt, dintre persoane și grupuri
- 4.3. Manifestarea unei atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea

Legiunea XIII Gemina,
staționată la Apulum (Alba Iulia)
pe durata stăpânirii romane,
reconstituire.

Ghid de utilizare a manualului

Manualul cuprinde variantele tipărită și digitală

+

Simbolurile folosite
în varianta digitală

Rezolvă

Privește

Vizionează

Manualul este structurat în unități de învățare, care cuprind:

LECȚIE

- Mă orientez în timp
- Textul lecției
- Titlul lecției

The image shows a digital page from a history textbook. On the left, there is a large image of flags and a compass rose, with the title 'O nouă eră în istoria României: aderarea la NATO și intrarea în Uniunea Europeană'. Below this is a timeline titled 'MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP' showing key dates: 1945 (sfârșitul celui de-al doilea război mondial), 1989 (cazarea comunismului), 1990 (declarația de independență), 1991 (reconstituirea statului român), 1992 (reînnoirea alianței cu SUA), 1994 (reintegrarea în sistemul internațional), 1995 (reintegrarea în sistemul european), 1996 (reintegrarea în sistemul mondial), 1997 (reintegrarea în sistemul european), 1998 (reintegrarea în sistemul mondial), 1999 (reintegrarea în sistemul european), 2000 (reintegrarea în sistemul mondial), 2001 (reintegrarea în sistemul european), 2002 (reintegrarea în sistemul mondial), 2003 (reintegrarea în sistemul european), 2004 (reintegrarea în sistemul mondial), 2005 (reintegrarea în sistemul european), 2006 (reintegrarea în sistemul mondial), 2007 (reintegrarea în sistemul european), 2008 (reintegrarea în sistemul mondial), 2009 (reintegrarea în sistemul european), 2010 (reintegrarea în sistemul mondial), 2011 (reintegrarea în sistemul european), 2012 (reintegrarea în sistemul mondial), 2013 (reintegrarea în sistemul european), 2014 (reintegrarea în sistemul mondial), 2015 (reintegrarea în sistemul european), 2016 (reintegrarea în sistemul mondial), 2017 (reintegrarea în sistemul european), 2018 (reintegrarea în sistemul mondial), 2019 (reintegrarea în sistemul european), 2020 (reintegrarea în sistemul mondial), 2021 (reintegrarea în sistemul european), 2022 (reintegrarea în sistemul mondial).

On the right, there are several sections: 'APLICAȚII PRACTICE' with a list of tasks, 'INTERACȚIUNI ÎN PREZENT' with a thumbs-up icon, and 'CUM ÎNȚEGREZĂM ÎN PREZENT' with a photo of a person. There are also various icons for navigation and interaction.

- Reține
- Călătorește în trecut
- Integrează-te în prezent
- Aplicații

- Știi că...
- Textul lecției
- Dicționar
- Titlul lecției

- Joc de rol ◦
- Retine ◦
- Aplicații ◦

SĂ NE AMINTIM!

PROIECT INTERDISCIPLINAR

SĂ NE AUTOEVALUĂM!

EVALUARE FINALĂ

Cuvânt-înainte

Astăzi ai găsit pe bancă un manual nou care are titlul **Istorie**. Te-ai întrebat, probabil, ce anume vei studia la această disciplină. Răspunsul este simplu și complicat, deopotrivă.

Cuvântul „istorie” semnifică, de regulă, o poveste despre oameni și întâmplări. Cum aceia care o ascultă sau o citesc trebuie să fie convinși că nu a fost inventată, istoricul este obligat să o fixeze într-un timp și într-un spațiu. Informațiile sunt prezentate cu ajutorul anumitor cuvinte specifice. În fine, povestea trebuie să aibă un tâlc, să conducă la o povăță, să aibă un sfârșit din care fiecare să învețe ceva pentru sine și pentru viața sa.

Informațiile din acest manual sunt grupate în mai multe rubrici: *Reține*, *Dicționar*, *Mă orientez în timp*, *Călătorește în trecut*, *Știi că...* etc. Pentru a te ajuta să plasezi în timp evenimentele studiate, în deschiderea fiecărui capitol există și o axă a timpului.

Textul fiecărei lecții este îmbogățit de filmele, imaginile și jocurile interactive din manualul digital, pentru o mai bună înțelegere.

Studiind istoria, la sfârșitul anului vei reuși:

- să localizezi în timp și în spațiu evenimentele istorice studiate;
- să explorezi surse care te pot ajuta să înțelegi faptele și evenimentele din trecut și din prezent;
- să utilizezi termeni istorici în diferite situații de comunicare;
- să îți formezi o imagine pozitivă despre tine și despre ceilalți, despre comunitatea locală și națională din care faci parte.

Dacă toate cele aflate din acest manual îți vor deveni apropiate, o să poți spune, la sfârșitul clasei a IV-a, că ai înțeles, că îți place și că în viața ta istoria este importantă.

Autorii

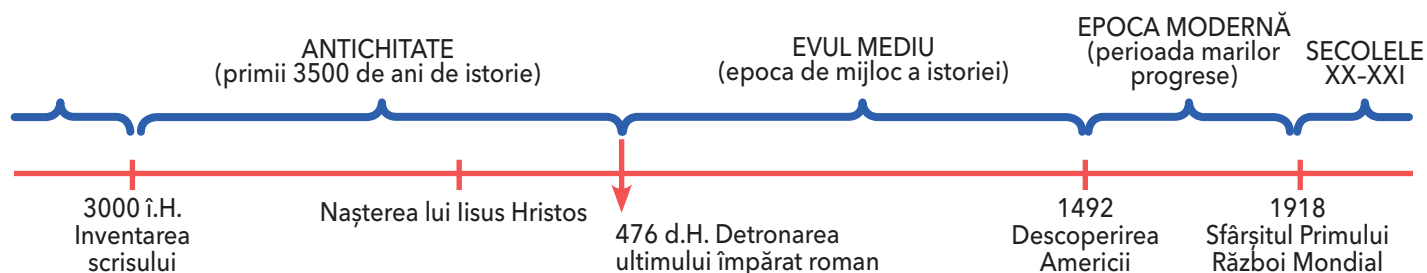

UNITATEA I

TRECUTUL ȘI PREZENTUL DIN JURUL NOSTRU

ÎN ACEST CAPITOL ÎȚI VEI FORMA URMĂTOARELE COMPETENȚE:

- să ordonezi cronologic evenimente din viața familiei sau fapte prezentate într-o situație de învățare;
- să localizezi în spațiu evenimente istorice;
- să utilizezi corect termeni istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă;
- să îți exprimi ideile referitoare la importanța unor evenimente semnificative din istoria personală, locală, națională sau europeană;
- să identifici surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare;
- să identifici, pe baza surselor, cauzele, consecințele și elementele care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp;
- să recunoști asemănările și deosebirile dintre tine și ceilalți, dintre persoane și grupuri.

Noțiuni introductive

Ruine de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa - capitala Daciei romane.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Istoria este știința care studiază trecutul. Acesta poate fi al comunităților, dar și al fiecăruia dintre noi. Istoria se întemeiază pe surse (izvoare sau mărturii istorice). Un obiect vechi ne transmite multe despre omul care l-a făcut, dar și despre oamenii care l-au folosit. De aceea, istoricii studiază uneltele, armele, podoabele, vasele, locuințele, mormintele sau ruinele unor clădiri. Toate acestea sunt considerate **surse nescrise** ale istoriei.

Importante sunt și **sursele scrise**: inscripțiile, documentele, actele, hărțile, scrierile istorice sau literare dintr-o anumită epocă.

Când studiem istoria, putem folosi informații aflate la orele de limba și literatura română, educație civică, religie, geografie etc. La religie ai aflat deja o informație istorică importantă:

născut în urmă cu peste 2 000 de ani, Iisus Hristos a deschis o nouă eră în istoria omenirii, **era creștină**. Calendarul creștin numără anii: în ordine crescătoare pe aceia de după Hristos (d.H.), iar pe cei de dinainte de nașterea lui Hristos (î.H.), în ordine descrescătoare. Pe axa timpului din lecție găsești o linie dreaptă pe care au fost marcate momentul nașterii lui Hristos, anii și secolele de dinainte și de după acest eveniment.

La geografie vei învăța că harta este o reprezentare simplificată a unei suprafețe. Formele de relief, drumurile, localitățile etc. sunt redată prin semne, explicate într-o legendă. La istorie vei folosi hărți pe care sunt reprezentate regatele sau imperiile din vechime, locurile unde s-au purtat bătălii, au fost făcute descoperiri arheologice etc.

A

DACIA

LEGENDA

- Teritoriul aflat sub autoritatea lui Burebista
- Limita statului roman
- Colonii grecești aflate sub autoritatea lui Burebista
- Bătălie

APLICAȚII PRACTICE

1. Din informațiile dobândite la orele de matematică, amintește-ți câți ani sunt într-un deceniu, un secol (sau veac) și un mileniu. Folosind apoi axa timpului din lecție, spune câți ani s-au scurs între anul 101 î.H. și anul 101 d.H. Dar între secolul I î.H. și secolul al II-lea d.H.?

2. Studiază sursa **A** și numește popoarele care locuiau în vechime pe teritoriul României de astăzi.

3. Citește cu creionul în mână sursa **B**:

B „Istoria este adevărata povestire și înfățișare a întâmplărilor neamului omenesc, care ne arată ce am fost, de unde am venit, ce suntem și ce avem să fim. Dacă aș reuși să dezvolt în inima voastră interesul pentru istoria patriei, m-aș fâli că am sporit în voi iubirea de patrie.”

(Mihail Kogălniceanu)

Rezolvă următoarele cerințe:

- Numește știința la care se referă textul.
- Spune ce studiază istoria.
- De ce crezi că Mihail Kogălniceanu considera că studierea istoriei poate să îi facă pe oameni să își iubească țara?

4. Pe baza sursei **C**, stabilește în ce deceniu, secol și mileniu ne aflăm.

PORTOFOLIU LA ALEGERE

1. Colecționează surse istorice, fotografii sau copiate din reviste și cărți.

Organizează-le și folosește-le pentru fiecare eveniment istoric pe care îl vei studia.

2. Caută informații despre Mihail Kogălniceanu și comentează afirmațiile sale.

De ce crezi că ar trebui să ținem seama de ceea ce spunea acesta în secolul al XIX-lea?

C

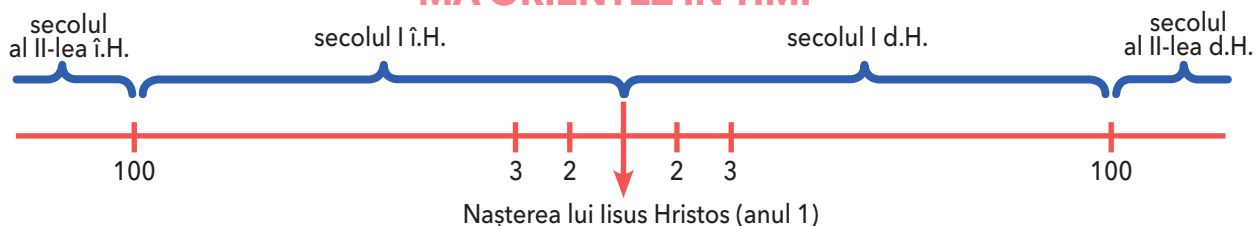
CUM MĂSURĂM TIMPUL

DICȚIONAR

- **arheolog** = om de știință care descoperă prin săpături și apoi cercetează dovezile despre trecut, astfel găsite.
- **cronologie** = știința care studiază sistemele de măsurare a timpului și modul de datare a evenimentelor.
- **imperiu** = formă statală cuprinzând un stat dominant și mai multe teritorii subordonate, conduse de un împărat.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

APLICAȚII PRACTICE

1. Decupează, din carton, un dreptunghi asemănător unei rigle: va fi o axă a timpului numai a ta.

Marchează anul nașterii lui Hristos, apoi împarte-o în diviziuni egale care să marcheze secolele de dinainte și de după acest eveniment. Anul 1 d.H. aparține secolului întâi din primul mileniu, iar al doilea secol începe cu anul 101 d.H.

Precizează în ce secol și în ce mileniu a fost anul 1492, când exploratorul Cristofor Columb a descoperit America. Marchează acest an pe axa timpului realizată de tine.

2. Pentru a nota mileniiile și secolele, se utilizează cifrele romane.

Romanii au inventat șapte simboluri pentru a scrie cifrele:

I = 1, V = 5, X = 10, L = 50, C = 100, D = 500 și M = 1 000.

Prin combinarea lor se obțineau diverse numere:

II = 2, IV = 4, IX = 9, XI = 11, XL = 40, LX = 60, XC = 90, CD = 400, MDXI = 1 511 etc.

- Scrie, utilizând cifrele romane, secolul în care ne aflăm.
- Scrie, utilizând cifrele romane, secolul în care s-au născut părinții tăi.

3. Citește cu creionul în mână sursa **A**:

A

„Evreii au pornit numărătoarea anilor de la creația lumii: 3761 î.H.; (...) romanii socoteau anii de la întemeierea Romei, 753 î.H.; creștinii au început numărătoarea din anul nașterii lui Iisus Hristos, considerat anul 1; era musulmană începe în anul 622 d.H., atunci când Mahomed s-a refugiat de la Mecca la Medina.”

(Ovidiu Drîmba,
Istoria culturii și civilizației)

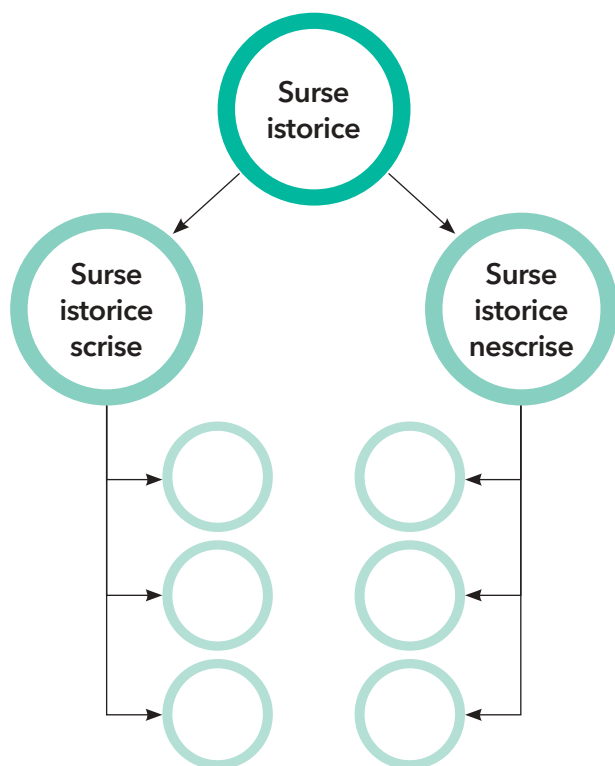

Cifrele romane reprezentate pe orologiul zodiacal din Turnul cu ceas, Piața San Marco, Veneția, Italia. Ceasul arată ora, ziua, fazele lunii și zodiacul.

- Ordonează cronologic și marchează pe axa timpului anii în care s-au desfășurat evenimentele prezentate în sursa **A**.
- Numește două spații istorice precizate.
- Identifică două evenimente care au reprezentat începutul unor ere istorice.

4. Copiază „ciorchinele” de mai jos în caiet, apoi completează-l cu exemple de surse istorice scrise și nescrise.

Adaugă „boabe” noi.

JOC DE ROL

Imaginează-ți că ești ghid la muzeul de istorie. Povestește-le colegilor tăi despre sursele istorice pe care le vei putea prezenta atunci când ei vor veni în vizită la muzeu.

REȚINE

- **Spațiul istoric** se referă la o anumită zonă geografică, un teritoriu unde s-a desfășurat un eveniment istoric.
- **Sursele** (izvoarele, mărturiile, dovezile) istorice se împart în:
 - **surse nescrise** – ruine, morminte, unelte, arme, îmbrăcăminte, podoabe, vase etc.;
 - **surse scrise** – inscripții, monede, documente, hărți, scrieri istorice sau literare etc.

Ceasul solar este unul dintre cele mai vechi mijloace de măsurare a timpului. Ora este indicată în funcție de căderea umbrei.

PORTOFOLIUL LA ALEGERE

1. Caută în bibliotecă sau pe Internet și descoperă informații despre trecutul popoului român. La sfârșitul anului școlar, organizați în clasă un concurs și desemnați cea mai reușită colecție de surse istorice în format electronic.

Se vor evalua: importanța surselor istorice menționate, diversitatea tematică și organizarea informațiilor.

2. Caută informații despre Ovidiu Drîmba. Explică de ce ar trebui să ținem seama de ceea ce scria acesta în ultima parte a secolului XX.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

3000 î.H. • dată aproximativă când a fost inventată scrierea, considerată momentul de început al Antichității.

753 î.H. • întemeierea Romei.

1 d.H. • începutul erei creștine.

Familia

Familie imperială, Roma,
anul 9 î.H.

Familie din jurul anului 1900.

Familie din zilele noastre,
făcându-și selfie.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

În casa lui Călin, s-au adunat, într-o zi de iarnă, toate generațiile familiei sale: copiii, părinții, bunicii și chiar un străbunic, prilej minunat pentru depănarea poveștilor din trecutul familiei.

Călin a aflat că străbunicul, de meserie farmacist, se născuse în timpul Primului Război Mondial, asemenea soției sale, într-o familie de intelectuali care îi insuflaseră dragostea pentru învățătură. Se întâlnise cu străbunica lui Călin în primii ani ai tinereții, pe când erau amândoi studenți, și rămăseseră împreună. Străbunicul fusese trimis pe front în al Doilea Război Mondial, în linia întâi a luptelor, în batalionul sanitar. După război se născuseră bunicii lui Călin, copii și adolescenți în anii 1960, apoi studenți la aceeași facultate și, în fine, profesori.

Părinții lui Călin s-au ivit pe lume în urmă cu patruzeci de ani. În prezent, tatăl este inginer, iar mama, profesoară. Călin s-a născut acum nouă ani. La data povestirii noastre, este elev în clasa a IV-a.

DICTIONAR

- **arbore genealogic** = desen sau schemă care arată membrii familiei cuiva (frați, surori, înaintași) și legăturile de rudenie dintre aceștia.
- **generație** = grup de oameni născuți în aceeași perioadă, care au aproximativ aceeași vârstă.
- **Selfie** = din engleză, a te fotografia singur cu un telefon mobil pentru a distribui pe rețelele de socializare.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Câți membri are familia lui Călin? Dar familia ta?
- Ce a aflat Călin despre trecutul familiei sale?
- A fost vreunul dintre strămoșii tăi martorul unui eveniment istoric important?
- Relatează poveștile de familie pe care le cunoști despre acest eveniment.

2. Realizează o axă a timpului pe care să fixezi principalele evenimente din viața ta (anul nașterii, al începerii grădiniței sau școlii etc.).

Prezintă axa colegilor și explică-le de ce ai ales evenimentele pe care le-ai marcat.

Organizați apoi un concurs pentru a stabili care a fost cea mai interesantă axă a timpului.

3. Caută în sursa **A** elemente prin care se aseamănă și se deosebesc sala ta de clasă și cea din imagine, vestimentația elevilor din imagine și vestimentația ta și a colegilor tăi.

Explică alegerile.

4. Caută cel mai vechi obiect care aparține familiei tale sau roagă-i pe bunici ori pe părinți să ți-l prezinte. Spune-le colegilor ce știi despre acest obiect și de ce este important pentru familia ta.

5. Citește cu creionul în mână sursa **B**:

B „Familia Moromete se întorsese mai de vreme de la câmp. Când ajunseseră acasă, Paraschiv, cel mai mare dintre copii, se dăduse jos din căruță, lăsase pe alții să deshame și să dea jos uneltele, iar el întinsese pe prisă o haină veche și se culcase peste ea. La fel făcuse și al doilea fiu, Nilă, iar cele două fete, Tita și Ilinca, plecaseră repede la gărlă să se scalde.

Rămas singur în mijlocul bătăturii, Moromete, tatăl, trăsese căruța sub umbra mare a celor doi salcâmi de lângă poarta grădinii și apoi ieșise și el la drum (...). Părea de la sine înțeles că singură mama rămânea să aibă grijă ca ziua să se sfârșească bine.”

(Marin Preda, *Moromeții*)

Amintește-ți ce ai învățat anul trecut la orele de educație civică despre familie și răspunde la următoarele întrebări:

- Din cine este alcătuită o familie?
- Cum își petrec timpul liber membrii familiei Moromete?
- Cum își petrece timpul liber familia ta?

Sală de clasă în Franța, în anul 1887.

APLICAȚII PRACTICE

1. Alcătuieste un arbore genealogic al familiei tale asemănător celui din sursa **A**, în care să precizezi numele și gradele de rudenie dintre membrii familiei.

2. Scrie o compunere în care să prezinți activitățile desfășurate zilnic de familia ta, precum și modul de petrecere a timpului liber.

Fă schimb de compuneri cu colegul sau colega de bancă și discutați despre asemănările și deosebirile dintre compunerile voastre.

Cum vi le explicați?

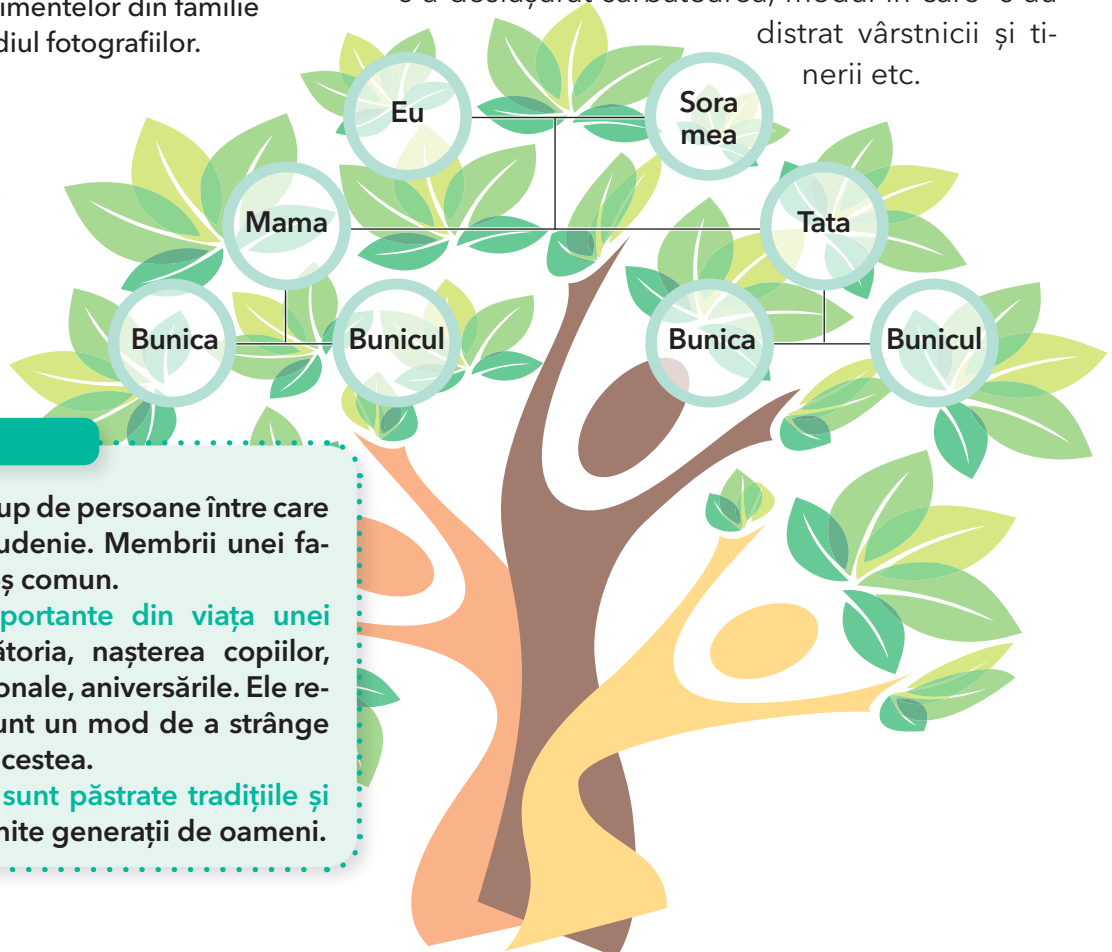
3. Prezintă o sărbătoare de familie la care ai participat.

Descrierea trebuie să conțină persoanele care au participat, motivul care le-a reunit, cum s-a desfășurat sărbătoarea, modul în care s-au distrat vârstnicii și tinerii etc.

De la inventarea aparatului de fotografiat, în secolul al XIX-lea, oamenii păstrează amintirea evenimentelor din familie prin intermediul fotografiilor.

A Arbore genealogic.

REȚINE

- **Familia** este un grup de persoane între care există relații de rudenie. Membrii unei familii au un strămoș comun.
- **Evenimentele importante din viața unei familii** sunt: căsătoria, nașterea copiilor, sărbătorile tradiționale, aniversările. Ele reunesc rudele și sunt un mod de a strânge legăturile dintre acestea.
- În cadrul familiei **sunt păstrate tradițiile și valorile** unei anumite generații de oameni.

B

Domnitorul Neagoe Basarab și familia sa.

Domnitorul Constantin Brâncoveanu și familia sa.

4. Redactează o compunere despre o persoană importantă din trecutul familiei tale.

Povestește de ce a devenit importantă pentru voi.

5. După ce ai copiat în caiet tabelul următor, completează-l cu datele cerute.

Numărul de persoane din familia ta	Cel mai vârstnic membru	Cel mai tânăr membru	Membrii al familiei care îți este mai apropiat

Compară tabelul rezolvat de tine cu cele completate de colegii tăi și precizează ce asemănări și ce deosebiri există între ele.

6. Ce observi privind imaginile din sursa B? Compară-le cu imaginile familiei de la pagina 14 și prezintă asemănările și deosebirile dintre acestea, într-un eseu de o jumătate de pagină.

7. Cere părinților sau bunicilor o fotografie în care să fie înfățișată familia voastră, în timpul liber sau când desfășoară activități cotidiene.

Prezintă fotografia colegilor, precizând numărul persoanelor, hainele pe care le poartă,

modul în care sunt înfățișate (în picioare sau așezate etc.), relația dintre acestea, locul și momentul în care au fost surprinse.

PORTOFOLIU

Jurnalul în imagini al familiei mele: pune întrebări despre trecut membrilor vârstnici ai familiei tale. Scrie, înregistrează audio răspunsurile lor sau filmează-le.

- Realizează un montaj al înregistrărilor și prezintă-l colegilor.
- Din datele culese, alcătuiește povestea familiei tale, istoria ei, sub forma unui jurnal înfrumusețat cu fotografii de familie vechi și noi.

JOC DE ROL

- Mimează în fața colegilor una dintre activitățile tale cotidiene și cere-le să o ghicească.
- Scrie, pe mai multe bilețele, numele membrilor unei familii („mama”, „tata” etc.). Roagă un coleg sau o colegă să aleagă un bilețel, apoi cere-i să interpreteze o activitate de zi cu zi a respectivului membru al familiei sale. Ghicește despre ce activitate este vorba, apoi schimbăți rolurile.

Comunitatea locală și națională

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Dana, elevă în clasa a IV-a, a învățat la educație civică despre comunități și știe că acestea pot fi locale (ale satului sau orașului), regionale ori naționale. De asemenea, a mai înțeles că sărbătorile importante îi apropie pe oameni.

Ea și-a rugat părinții să participe împreună la manifestările consacrate zilei naționale a României, căci nu există ocazie mai bună pentru a constata că faci parte dintr-o comunitate numeroasă și unită.

– Ziua de 1 Decembrie este numită „sărbătoarea tuturor românilor”, în amintirea actului istoric de la Alba Iulia, din 1918, în urma căru-

ia Transilvania s-a unit cu Regatul României, i-a spus tatăl.

În acea zi, peste tot s-a cântat *Deșteaptă-te, române!*, imnul nostru național, străzile și casele erau împodobite cu steaguri tricolore. Grupuri mari de oameni se îndreptau spre piața centrală, unde se pregătea o paradă militară.

Dana l-a întrebat pe tatăl său de ce defilează armata de 1 Decembrie, de vreme ce România nu vrea să amenințe pe nimeni. A aflat că parada transmite un mesaj important, anume că românii sunt uniți și puternici, iar în caz de pericol se pot apăra. Este un mesaj pe care îl transmit în felul lor toate statele lumii.

Așezare din mediul rural (sat).

Imagine dintr-o așezare urbană (oraș).

APLICAȚII PRACTICE

1. Descrie, într-un eseu de o pagină, cum îți petreci timpul de ziua națională.

2. Alege, pe baza sursei **A**, tipul de comunitate în care trăiești și descrie imaginea corespunzătoare acestuia.

Compară localitățile din sursa **A**, apoi discută cu colegii de clasă asemănările și deosebirile dintre ele.

3. Descrie, la alegere: un monument sau o clădire importantă din localitatea ta; un eveniment din viața comunității tale, care te-a impresionat.

4. Descrie ce observi în sursa **B**, pornind de la următoarele întrebări:

- Cum sunt îmbrăcați oamenii?
- Ce fac ei?
- Cunoști evenimente asemănătoare ale comunităților locale din prezent?

REȚINE

- **Comunitatea locală** (rurală sau urbană), **regională** sau **națională** reprezintă un grup de oameni având limbă, obiceiuri sau interese comune, motiv pentru care s-au asociat, populând un anumit teritoriu.
- Comunitățile urbane și cele rurale sunt reunite în **comunitatea națională**.

ȘTIAI CĂ...

La Sighișoara se organizează anual un festival medieval? Participă ansambluri de muzică și actori care reconstituie scene din viața oamenilor din Evul Mediu. Acesta este un mod plăcut și interesant de a sărbători comunitatea locală și istoria ei.

Târg din secolul al XIX-lea.

Comunități ale minorităților din România

Port tradițional maghiar.

Port tradițional săsesc.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

În România trăiesc, alături de români, care sunt majoritari, și cetățeni de alte etnii: maghiară, germană, romă, sârbă, croată, rusă, ucraineană, turcă, tătară ș.a.

Ungurii sau **maghiarii** sunt urmașii unei populații originare din Asia, care s-a așezat la vest de Tisa, în Câmpia Panonică. În anul 1000 au întemeiat aici un regat creștin. Au cucerit apoi Transilvania, locuită de români.

Germanii ocupau, în vechime, un spațiu întins în nordul Europei, între fluviile Vistula și Rin,

ajungând la sud până la Dunăre. Erau, deopotrivă, soldați și țărani. Regii Ungariei au adus o parte dintre ei și în Transilvania, unde au fost numiți sași, după locul de unde provenea un grup al lor, Saxonia.

Sașii au înființat sate noi, iar în timp au întemeiat și dezvoltat orașe, precum: Brașov, Sibiu, Sighișoara, Mediaș sau Bistrița.

Comunități de **secui**, **romi**, **sârbi**, **bulgari**, **ruși** și **ucraineni** locuiesc în zilele noastre în diverse regiuni ale României. **Sârbii** sunt mai numeroși în Banat. **Bulgarii**, mari cultivatori de legume, au trecut Dunărea și s-au așezat în județele din sudul României. Pe **rușii lipoveni** îi găsim în Delta Dunării. Aceștia sunt pescari pricepuți.

Membrii minorităților naționale se bucură de toate drepturile pe care le au românii.

DICȚIONAR

- **etnie** = grup de oameni având aceeași limbă și tradiții culturale comune.
- **minoritate** = parte mai puțin numeroasă a unui grup (comunitate, popor etc.).

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cine a inițiat colonizarea germană a Transilvaniei?
- În ce zone ale țării noastre s-au stabilit rușii, sârbii și bulgarii?
- În ce an și secol și-au constituit maghiarii statul?

2. Indică spațiul istoric în care s-au așezat ungurii.

3. Numește principalele așezări ale sașilor.

4. În grupuri de câte patru elevi, alcătuiți un calendar al sărbătorilor locale și naționale care sunt celebrate în localitatea voastră.

Notați data desfășurării lor și activitățile prilejuite de fiecare sărbătoare.

5. Adună fotografiile care să înfățișeze localitatea ta în diverse perioade ale istoriei sale și organizează-le, cronologic, într-un album.

Compară-le, stabilind asemănările și deosebirile dintre ele.

Scrie apoi o compunere, de 10-12 rânduri, despre modul în care s-a transformat localitatea ta în timp.

6. Realizează o fișă a școlii tale, cu următoarele repere:

- numele școlii și explicația lui;
- data înființării școlii și istoria acesteia;
- rolul școlii tale în viața comunității locale.

PORTOFOLIU

Realizează un portofoliu despre minoritățile care trăiesc în prezent pe teritoriul României, folosind enciclopediile în format electronic sau tipărite, revistele sau cărțile de istorie.

Caută informații despre istoria minorităților (evenimente istorice și monumentele care le comemorează, unelte, arme, veșminte și mâncăruri tradiționale), dar și despre tradițiile, sărbătorile și religia specifice.

Clasa se va împărți în mai multe grupe de elevi, fiecare alegându-și o minoritate.

Se va evalua și modul de lucru al membrilor grupelor de lucru.

Grup de romi, Transilvania, secolul al XIX-lea.

Port tradițional al lipovencelor, Delta Dunării.

Copilăria de ieri și de azi în comunitatea locală

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

În familia lui Călin a început o discuție despre copilăria din diverse perioade. Tatăl crede că, de fapt, copiii de azi sunt diferiți de cei din trecut.

– Asta s-o crezi tu! Când veneai și tu în vacanță, cât era ziua de mare, te jucai cu restul copiilor. Tot satul răsuna de larma voastră, a intervenit bunica.

– Sigur că, la fel ca în trecut, și azi copiii au chef să se joace și să afle lucruri noi. Numai că

vremurile s-au schimbat, a spus mama. Personajelor din basme, atât de îndrăgite în trecut, li se alătură în prezent cele din desenele animate sau din filmele pentru copii. Datorită progreselor tehnice, barierele dintre oamenii aflați în locuri diferite au dispărut și, în mod firesc, a crescut dorința de comunicare. Toți copiii învață astăzi o limbă străină. Calculatorul și călătoria pe internet îi ajută din ce în ce mai mult să dobândească noi cunoștințe.

DICTIONAR

- **ardezie** = argilă din care se fabricau în trecut tăblițele pe care scriau școlarii din primele clase.
- **Convenția universală cu privire la drepturile copilului** = document internațional care prevede drepturile fundamentale ale copilului și obligația tuturor statelor de a le respecta.
- **maculator** = caiet pentru notițe.

REȚINE

- În prezent, **copiii au dreptul:**
 - la o familie care să îi ocrotească;
 - la hrană și apă suficiente;
 - la o viață decentă;
 - la îngrijire medicală;
 - la educație, la joacă, la siguranță, la protecție;
 - la folosirea limbii materne; la credință religioasă proprie;
 - la exprimarea opiniilor.

De la tăblița de ardezie din secolul al XVI-lea, la tableta și laptopul de azi.

APLICAȚII PRACTICE

Ordonează cronologic jucăriile, după perioadele în care crezi că au fost folosite. Confruntă răspunsul tău cu răspunsurile colegilor.

Citește cu atenție sursele **A** și **B**.

Rezolvă cerințele:

1. Cum îți explici atitudinea față de educație a părinților personajului?

2. Amintește-ți ce ai învățat la educație civică despre drepturile copilului.

Ce crezi că este „un sfânt-Nicolai”?

3. Identifică dreptul copilului încălcat în fiecare dintre cele două surse, pe rând.

A „Am fost dat la școală la 8 ani, doar ca să învăț să mă iscălesc. Apoi, asemenea fraților mei mai mari, ar fi urmat să ar pământul și să cresc vite. În primul an abia am trecut clasa, deși m-am trezit cu uimire că învățasem să citesc. Mai departe nu puteam merge, pentru că nu aveam cărți.”

(Marin Preda, *Viața ca o pradă*)

B „... În toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; ...de fiecare greșală să-i ardă școlarului câte un sfânt-Nicolai.”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

Universul copilăriei

Alcătuiește o fișă în care, pe două coloane, să compari copilăria ta cu cea a părinților tăi, folosind următoarele repere:

- jucăriile părinților tăi și jucăriile tale;
- rechizitele utilizate de părinții tăi și cele pe care le folosești tu;

- cum era școala în care au învățat părinții tăi și cum este școala în care înveți tu;

- ce ocupații aveau părinții tăi în timpul liber, față de activitățile tale;

- cum își petreceau părinții tăi vacanțele, în comparație cu tine.

Poți folosi și imagini sau desene realizate de tine.

Păstrează fișa pentru portofoliu.

JOC DE ROL

Organizați o vizită la Muzeul Satului cu clasa. Acolo, pe rând, asumați-vă rolul ghidului și, în timp ce vizitați casele vechi, încercați să vă imaginați și să descrieți cum era viața copiilor care locuiau în aceste case.

Popoare de ieri și de azi

Dacii

Principalele popoare care au trăit pe teritoriul Europei în Antichitate au fost: grecii, romanii, dacii, galii și germanii.

Cei mai îndepărtați strămoși ai noștri au fost dacii și geții, două neamuri înrudite care vorbeau aceeași limbă și care au trăit în urmă cu peste două milenii pe teritoriul de azi al României. Unele izvoare antice consideră că geto-dacii formau un singur popor, fiind numiți *geți* de către greci și *daci* de către romani. În Transilvania actuală și în zonele învecinate viețuiau dacii. Ținuturile din Dobrogea de azi și câmpia Dunării erau locuite de geți. Aceștia erau organizați în triburi și uniuni de triburi, conduse de șefi militari și de regi. Autoritate mare aveau și preoții.

Din textele vechi s-a aflat că geții credeau într-un zeu pe care îl numeau Zalmoxis.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Dacii erau agricultori, păstori și apicultori, dar știa să prelucreze lutul și fierul. Ei își construiau locuințe din lemn și piatră, precum și cetăți, pe înălțimi. Portul lor, așa cum apare pe Columna lui Traian de la Roma, se asemena cu acela al țăranilor munteni de azi. Erau aprigi în luptă, pentru că se credeau nemuritori.

Cei mai importanți conducători ai geților și dacilor au fost regii Burebista și Decebal. Acesta din urmă a purtat două războaie împotriva armatelor împăratului Traian. Decebal a fost înfrânt, iar Dacia a devenit provincie romană.

Coif geto-dacic din aur.

Principalele cetăți dacice din Munții Orăștiei.

APLICAȚII PRACTICE

1. Spune care au fost cei mai îndepărtați strămoși cunoscuți ai românilor.
2. Precizează principalele îndeletniciri ale dacilor.
3. Menționează teritoriile locuite de daci și pe acelea ocupate de geți.
4. Studiază sursa **A** și numește principalele cetăți dacice din Munții Orăștiei.

Grecii

În Antichitate, grecii trăiau, ca și azi, într-un ținut muntos, înconjurat de mare, din sudul Peninsulei Balcanice. Ei au fost printre cei mai iscusiți navigatori ai acelor timpuri. În nenumărate călătorii întreprinse cu scopul de a întemeia colonii, au străbătut de la un capăt la altul Marea Mediterană și Marea Neagră. Acasă, unde pământul roditor le îngăduia, cultivau cereale, măslini, lămâi și portocali.

APLICAȚII PRACTICE

1. Menționează principalele ocupații ale grecilor.
2. Numește forma de guvernare inventată de greci în Antichitate.
3. Folosind cunoștințele dobândite la orele de educație civică, precum și alte surse de informare, discutați, în grupuri de câte trei, despre avantajele democrației.
4. Citind cu atenție sursa **A**, identifică și numește trei colonii grecești de pe malul Mării Negre.

Grecii antici au inventat Jocurile Olimpice. Pe amforă (vas de lut) este reprezentată cursa de alergări.

În orașele lor au înflorit meșteșugurile olăritului și al prelucrării metalelor. Grecii făceau negoț cu produsele muncii lor, acolo unde le ajungeau corăbiile. Ei au pus bazele democrației, o formă de guvernare care există și în lumea contemporană.

DICTIONAR

- **colonie** = cetate sau oraș construit de un popor pe un teritoriu străin.
- **democrație** = formă de organizare și conducere în care cetățenii participau la rezolvarea problemelor cetății.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

Secolul VIII î.H. • grecii constituie primele colonii pe litoralul Asiei Mici, apoi în Peninsula Peloponez și în insulele învecinate.

Secolele VII-VI î.H. • grecii întemeiază coloniile Histria, Tomis și Callatis, pe teritoriul de astăzi al Dobrogei.

Secolul VI î.H. • prima mențiune a geților, într-o carte a istoricului grec Herodot.

Romanii

Roma este astăzi capitala Italiei. Orașul, așezat în mijlocul unei regiuni cu pământ roditor și în apropierea mării, este vechi de peste două milenii și jumătate. Aici își are obârșia îndepărtată poporul care a stăpânit lumea și a întemeiat un imperiu măreț în Antichitate. În mai multe secole, puterea Romei antice s-a întins treptat în regiunile învecinate, în Europa, Asia și Africa.

În teritoriile cucerite, romanii au ridicat orașe înfloritoare, au construit poduri, drumuri și sisteme care să aducă apa (apeducte), au stimulat agricultura, meșteșugurile și comerțul, au adunat copiii în școli. Popoarele imperiului și-au însușit, treptat, limba latină și modul de viață roman, fenomen cunoscut drept romanizare. În ceea ce privește religia, romanii au împrumutat sub denumiri proprii zeii și modul de construire a templelor de la greci, precum și unele divinități de la popoarele cucerite.

Imperiul Roman s-a bazat pe o armată foarte puternică și instituții bine organizate. Marile unități militare (legiunile) erau alcătuite din oameni liberi, bine antrenați, înarmați și disciplinați.

Soldați romani, în centrul imaginii împăratul.
Columna lui Traian, Roma.

ȘTIAI CĂ...

Apeductul din Segovia, Spania, este cel mai lung dintre cele care s-au păstrat? Are peste 800 de metri lungime și o înălțime de circa 30 de metri. A funcționat aproape fără întrerupere până în secolul al XIX-lea.

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește cel mai întins imperiu al Antichității.
2. Menționează două cauze ale dezvoltării celui mai mare imperiu al Antichității.
3. Precizează două calități ale soldatului roman, care îi permiteau să asigure forța armatei din care făcea parte.
4. Folosind și alte surse de informare, descrie două ocupații și, respectiv, două obiceiuri ale romanilor.

Vercingetorix, războinicul gal care s-a împotrivit stăpânirii romane.

Pagină din Biblia preotului Wulfila.

Sfinții Chiril și Metodiu prezintă alfabetul chirilic.

Galii

Galii ocupau teritoriul pe care s-a constituit Franța de astăzi. Practicau agricultura, prelucrau fierul și metalele prețioase, făceau negoț și creșteau animale. Ei locuiau în case de lemn și piatră. Fiecare comunitate își avea zeii săi, iar preoții, numiți druzi, aveau și atribuții de judecători.

Vercingetorix a fost conducătorul care i-a unit pe gali în lupta împotriva Romei. Armatele conduse de Cezar, comandantul militar roman, s-au dovedit însă mai puternice și Galia a fost cucerită, devenind provincie romană.

Germanii

Germanii trăiau în nordul Europei și erau organizați în triburi.

Erau luptători, dar și buni meșteșugari. Își câștigau existența din vânat, pescuit, creșterea animalelor, cultivarea grâului și orzului. Se

închinau unui zeu al războiului, Odin, și unei zeițe a rodniciei ogoarelor, Freya.

Creștinarea germanilor a început în secolul al IV-lea, când preotul Wulfila a tradus în limba goților, o seminție a lor, *Noul Testament*.

Slavii

Triburile slave trăiau în comunități obștești ai căror membri dețineau în comun pământul. Se întrețineau din pescuit, creșterea animalelor și albinărit. Credeau în zeii războiului și ai rodniciei.

Din secolele VI-VII, au pătruns dinspre răsărit, în Europa Centrală, Răsăriteană și Sudică, și au creat mai multe popoare (ucraineni, ruși, bielorși etc.).

Creștinarea slavilor a început în secolul al IX-lea și a fost înlesnită de traducerea Bibliei în limba lor de către frații Chiril și Metodiu. Aceștia au inventat alfabetul chirilic.

APLICAȚII PRACTICE

Răspunde la următoarele întrebări:

- Cu cine s-au luptat gali?
- Unde viețuiau germanii?
- Cum se numește alfabetul inventat de Chiril și Metodiu?

Legenda spune că zeița Freya avea o trăsurică purtată de două pisici.

Turcii

În Evul Mediu, strămoșii turcilor de azi alcătuiau mari grupuri de populații nomade în Asia Centrală, care adoptaseră religia islamică. Împinși spre vest, în secolul al XIII-lea, de marea invazie mongolă, ei au ajuns în Siria și Anatoția. Erau buni soldați, dar și agricultori. Până în prezent, majoritatea turcilor continuă să se închine profetului Mahomed.

Sub conducerea lui Osman I și a urmașilor săi, turcii au constituit un mare imperiu cu capitala la Constantinopol, denumit de ei Istanbul, după ce l-au cucerit în 1453.

Țările Române s-au înfruntat secole de-a rândul cu puterea otomană și, în

cele din urmă, sultanii le-au supus. Acestea nu au devenit, însă, parte din imperiu, iar sultanii le-au respectat credința creștină și drepturile domnitorilor români.

O comunitate turcă trăiește și astăzi în Dobrogea, fiind așezată acolo din vremuri îndepărtate, când provincia aparținea Imperiului Otoman.

Osman I
(1258-1326), creatorul
Imperiului Otoman.

DICTIONAR

- **moschee** = locul de rugăciune al celor de religie islamică.
- **nomad** = fără așezare statornică într-un loc; care se tot mută.
- **Religie islamică** = religie întemeiată de profetul Mahomed.

Poșoare europene de ieri:

■ în Antichitate ■ în Evul Mediu

Biserica „Sfânta Sofia” din Constantinopol, transformată în moschee de către turci.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- De unde provin strămoșii turcilor de azi?
- Care au fost relațiile dintre Țările Române și Imperiul Otoman?
- Unde se află cea mai mare comunitate turcă de pe teritoriul României de astăzi?
- În ce parte a Europei au pătruns, la începutul Evului Mediu, slavii și turcii, potrivit sursei **A**? De ce?

2. Lucrează cu colega sau colegul de bancă și descoperiți în enciclopediile electronice mai multe informații despre credința, portul, obiceiurile și modul de viață ale turcilor.

Prezentați-le colegilor. Se va evalua și modul în care vă veți împărți sarcinile de lucru.

3. Pe baza informațiilor dobândite și din alte surse, completează un tabel despre slavi și turci, după modelul de mai jos.

	Slavi	Turci
Ocupații		
Tradiții și obiceiuri		
Religie și sărbători		
Îmbrăcăminte		
Alimentație (mâncăruri tradiționale)		

4. Dacă sunteți curioși, vizionați pe Internet un film documentar despre insula Ada Kaleh.

REȚINE

- În Europa, principalele popoare ale Antichității au fost: grecii, romanii, dacii, galii și germanii.
- În Evul Mediu, în Europa au ajuns slavii și turcii.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Pe Dunăre, în apropierea orașului Orșova, se afla Insula Ada Kaleh – „Insula Fortăreață”, locuită încă din Antichitate. Aceasta a fost ocupată fie de austrieci, fie de otomani, iar după Primul Război Mondial a devenit teritoriu românesc. În 1970 a fost acoperită de apele lacului de acumulare de la Hidrocentrala Porțile de Fier I. Cei 600 de locuitori de origine turcă au fost strămutați.

Vizitatorii din secolul XX încă își mai amintesc de farmecul acelei mici lumi și de încălcătura ei istorică.

Românii

La începutul Evului Mediu, s-au format pe teritoriul Europei noi popoare care și-au continuat existența până în zilele noastre.

Poporul român s-a format între Carpați, Dunăre și Marea Neagră. Dacii și geții au fost cucerți de romani și romanizați, mai întâi, cei din provincia romană Dacia. Romanizarea a continuat și s-a extins în teritoriile de la estul și sudul Carpaților. Începând din secolul al III-lea d.H., armata și funcționarii romani, precum și o parte a populației s-au retras din teritoriile cucerite. Majoritatea daco-romanilor a rămas pe loc. Câteva secole, popoare migratoare au străbătut ținuturile noastre: unele au mers mai departe, altele, precum o parte a slavilor, au rămas.

Formarea poporului român s-a desăvârșit în secolele VIII-IX, păstrându-se cea mai de preț moștenire a Romei, limba vorbită. Românii s-au creștinat încă din primele secole după Hristos.

În jurul anului 1000, vecinii îi numeau *vlahi* pe locuitorii dintre Carpați și Dunăre. Ei și-au spus români.

Ocuparea Daciei de către romani (105-106).
Cavaleria romană ia prizonieri daci.
Marea Friză a lui Traian, Roma.

Câteva secole mai târziu, românii au întemeiat mai multe formațiuni statale, care au avut o evoluție diferită în istorie.

Castrul roman de la Arutela, județul Vâlcea.

Popoare de azi.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Când s-a format poporul român?
- Care sunt cei mai îndepărtați strămoși cunoscuți ai românilor?

2. Spune care este cea mai importantă moștenire lăsată de strămoșii romani.

3. Compară sursa **A** de la pagina 30 cu sursa **A** de la pagina 28.

Numește popoarele care au pătruns în Europa la începutul Evului Mediu. Menționează ce popoare s-au format în Evul Mediu.

4. Copiază tabelul de mai jos în caiet. Stabilește care enunțuri sunt adevărate și care sunt false, prin colorarea căsuței corespunzătoare.

A	F	Cei mai vechi strămoși ai noștri sunt slavii.
A	F	Limba română s-a format din limba latină.
A	F	Provincia romană Dacia cuprindea întregul teritoriu de azi al României.

5. Descrie obiectul din sursa **B**.

Ce semnificație crezi că are inscripția latină *Ego Zenovius votum posui* („Eu, Zenovie, am pus acest dar”) de pe donariul din bronz descoperit la Biertan, județul Sibiu?

DICȚIONAR

- **castru** = tabără militară întărită (fortificată) a unei unități din armata romană.
- **daco-romani** = popor de pe teritoriul Daciei care vorbea limba latină.
- **donariu** = obiect de dar, ofrandă.
- **popor migrator** = popor care nu are un teritoriu stabil.
- **popor romanizat** = popor cucerit de romani care a adoptat de la aceștia limba latină, obiceiurile, cultura, zeii și modul de viață.

REȚINE

- La începutul Evului Mediu au apărut noi popoare europene care există și azi: popoare **romanice** (italienii, francezii, spaniolii, portughezii, românii), **germanice** (germanii, olandezii ș.a.) și **slave** (rușii, sârbii, polonezii etc.).
- La formarea poporului român au contribuit dacii, romanii și slavii.

Donariul de la Biertan, secolul al IV-lea.

Ruine ale capitalei Daciei Romane - Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Arhitectura imperială romană a contribuit la procesul de romanizare.

Francezii

În secolul al V-lea, un neam de origine germanică, francii, și-a impus puterea asupra galilor romanizați, creând un regat devenit, mai târziu, Franța. Țara constituită atunci era întinsă și bogată și a jucat un mare rol în istorie. Încă din secolul al V-lea francii s-au creștinat datorită unuia dintre regii lor, Clovis.

Franța a dominat Europa și a creat o mare cultură. Opera cea mai de preț a acestui popor este statul modern ale cărui idealuri democratice de libertate, egalitate și fraternitate au fost adoptate de lumea de azi.

Rușii

Din secolul al VI-lea, slavii s-au așezat în mai multe locuri și au format popoare europene noi. Unul dintre popoarele aparținând slavilor răsăriteni au fost rușii, care s-au creștinat, devenind ortodocși.

Statul rus a fost creat în Evul Mediu și, în timp, a devenit un imperiu întins în Europa și Asia. Rușii au creat o mare cultură, contribuind la dezvoltarea literaturii, muzicii și picturii europene și universale.

Sârbii

Sârbii de azi sunt urmașii slavilor așezați în nord-vestul Peninsulei Balcanice, la jumătatea mileniului I. Ei și-au afirmat identitatea adoptând alfabetul slavon (chirilic) și creștinismul ortodox. În Evul Mediu au constituit trecător un imperiu care a dominat Balcanii, la jumătatea secolului al XIV-lea. Ulterior, au căzut sub dominație otomană, câștigându-și independența la 1878. Sârbii și-au creat cultura călăuziți de valorile creștine ortodoxe.

Veșminte regale din Rusia medievală.

Coroana regelui ungar Ștefan I, primită cu ocazia creștinării.

Bulgarii

Originari din regiunea Volgăi, bulgarii s-au așezat la sfârșitul secolului al VII-lea în Peninsula Balcanică, la sud de Dunăre, sub conducerea lui Asparuh. Teritoriul fusese locuit de triburi trace și de slavi și se afla la sosirea bulgarilor sub stăpânire bizantină. Cu două secole mai devreme decât sârbii, bulgarii au creat o putere imperială și au cunoscut la rândul lor câteva secole de stăpânire otomană. S-au creștinat la jumătatea secolului al IX-lea, fiind ortodocși. La fel ca grecii, sârbii, rușii și români, au creat și ei o cultură originală.

Ungurii (Maghiarii)

Conduși de Arpad, ungurii s-au așezat în secolul al IX-lea în Câmpia Panonică. Ei au întemeiat un regat creștin care a devenit o mare putere. Acesta cuprindea teritoriile din Transilvania, dar și din Europa Centrală, aflate astăzi în cuprinsul Sloveniei, Croației, Austriei și Ucrainei.

Ungurii au dat lumii mari oameni de cultură, cărturari și oameni de știință, matematicieni și medici, precum și compozitori.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cum s-a format poporul francez?
- Dar poporul rus?
- Există vreo asemănare între formarea poporului francez și a celui român? Care este aceasta? Argumentează răspunsul.

2. Stabilește o asemănare între formarea popoarelor sârb și bulgar.

3. Caută în enciclopedii tipărite sau pe Internet informații despre un compozitor ungar.
Discută cu colegii.

4. Copiază imaginea de mai jos în caiet, apoi completează căsuțele cu numele a cinci popoare care s-au format în Europa la începutul Evului Mediu.

R				
U				
R				
B				
S				

5. Spune ce au în comun popoarele român, rus, sârb și bulgar.
Discutați în clasă.

JOC DE ROL

Caută, împreună cu colegii de clasă, cartea scriitorului rus Aleksei Tolstoi despre Buratino. Alegeți o scenă care v-a impresionat sau vi s-a părut amuzantă, împărțiți-vă rolurile și prezentați-o ca pe o scenetă.

REȚINE

- Francezii s-au format în vestul Europei, ungurii, în centrul continentului, iar rușii, în partea de est a acestuia.

Belgrad - Catedrala Sf. Sava și statuia prințului Rastko Nemanici (1175-1235), călugărit sub numele Sava, sfințit mai târziu de Biserica Ortodoxă Sârbă. Una dintre cele mai mari personalități ale istoriei sârbe.

„Cetatea Țarilor”, Veliko Târnovo, Bulgaria, secolul al XII-lea.

Budapesta, capitala Ungariei, construită pe ambele maluri ale Dunării.

Cunoașterea lumii prin călători

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Dintotdeauna omul a fost interesat de tot ce se află dincolo de orizontul său, dar au trecut mulți ani până când expedițiile maritime sau lungile călătorii terestre să fie posibile. A fost nevoie de inventarea busolei și a unor corăbii cu pânze ușor de manevrat pentru ca europenii să poată brăzda mările și oceanele, în speranța descoperirii unor lumi noi.

Marco Polo, un italian din Veneția, a reușit să ajungă în China, unde a rămas vreme de 17 ani. Întors acasă, a scris *Cartea minunilor lumii*, o lucrare despre întâmplările sale și despre minunățiile Chinei și Asiei, deloc cunoscute europenilor din acea vreme.

Blocarea Mării Mediterane de către otomani i-a obligat pe europeni să deschidă noi drumuri spre India, patria mirodeniilor, mult folosite în bucătărie. Astfel, între 1497 și 1499, exploratorul portughez **Vasco da Gama** a ajuns acolo prin Oceanul Indian, ocolind Africa pe la sud.

Cristofor Columb, născut la Genova și aflat în slujba regilor Spaniei, a pornit în 1492 în căutarea unui nou drum spre India, prin Oceanul Atlantic. A ajuns primul pe continentul numit în epocă „Lumea Nouă” și, mai apoi, America.

Pe drumul deschis de Columb a pornit portughezul **Fernando Magellan** în 1519. Navele sale au ajuns la capătul sudic al Americii, au străbătut strâmtoarea care avea să-i poarte numele, apoi au plutit câteva luni pe ape atât de liniștite, încât au fost denumite Oceanul Pacific.

Magellan a pierit pe drum, dar una dintre navele expediției sale s-a întors în Spania. A fost prima care a făcut un ocol complet al Pământului, demonstrând astfel că planeta noastră este sferică.

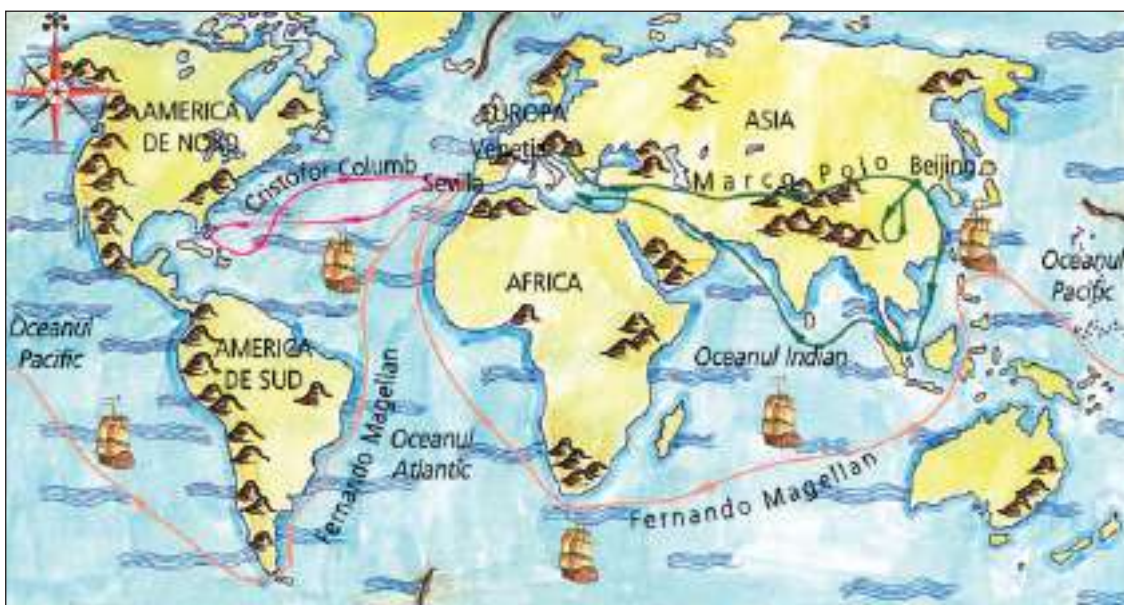
APLICAȚII PRACTICE

- Răspunde la următoarele întrebări:
 - Unde a călătorit Marco Polo?
 - Ce a descoperit Vasco da Gama?
 - Dar Cristofor Columb?
- Imaginează-ți o excursie lungă la bordul unui vapor. În ce locuri ți-ai dori să ajungi? Marchează-le pe o hartă.
 - Ce a demonstrat călătoria lui Fernando Magellan?

Vasul lui Magellan – „Victoria”.

Marile descoperiri geografice.

Călători din spațiul românesc

Nici românilor nu le-au lipsit cutezătorii. În secolul al XVII-lea, cărturarul **Nicolae Milescu** a fost primul român care a călătorit în Occident (Franța, Germania, Suedia). Mai târziu a ajuns la Constantinopol. Apoi a intrat în slujba țarului rus, la ordinul căruia a fost de două ori în China, pentru a reînnoa raporturile acesteia cu Rusia.

La sfârșitul secolului al XIX-lea, **Gheorghe Cârțan (Badea Cârțan)**, un cioban din Țara Făgărașului, a transportat cărți românești în Transilvania și a mers pe jos până la Roma pentru a vedea Columna lui Traian. **Emil Racoviță** a participat la expediția navei *Belgica* (1897-1899), prima care a iernat în ghețurile de la Polul Sud. Acolo a studiat formele de viață antarctice și a dat unei insule numele Cobălcescu, în onoarea unuia dintre profesorii săi.

La începutul secolului al XIX-lea s-a născut, în ținutul secuiesc, în satul Chiuruș din județul Covasna de astăzi, **Sándor Csoma de Körösi** (cunoscut și ca Alexander Csoma de Körösi). Acesta a călătorit în Asia și a petrecut șapte ani în Tibet, în nordul Munților Himalaya. A scris două cărți, un dicționar tibetan-englez și o gramatică a limbii tibetane, primele de acest fel datorate unui european.

Badea Cârțan, 1899.

Emil Racoviță.

Sándor Csoma de Körösi.

APLICAȚII PRACTICE

Cu ajutorul informațiilor din lecție și din alte surse, alege unul dintre călătorii studiați în lecție și alcătuiește o compunere în care să explici de ce ți-ar plăcea să îi semeni.

Exploratorii secolului XX

Roald Amundsen.

Edmund Hillary și Tenzing Norgay urcând pe Everest.

Iuri Gagarin.

La începutul secolului XX, curiozitatea științifică și dorința de a depăși obstacolele i-au determinat pe exploratori să ajungă în locuri până atunci de neatins, mai cu seamă din cauza climei (temperaturi scăzute, vânturi puternice etc.).

Cel dintâi, în extraordinara aventură a cuceririi celor doi poli ai Terrei, a fost americanul **Robert Peary**. După mai multe încercări neizbutite, el a reușit să atingă Polul Nord în aprilie 1909.

Norvegianul **Roald Amundsen**, care participase la expediția navei *Belgica*, a pierdut în fața lui Peary cursa către Polul Nord, așa că s-a îndreptat spre Polul Sud cu zece sănii trase de câini din Groenlanda și o mare cantitate de provizii. A ajuns pe 14 decembrie 1911, împreună cu alți patru membri ai expediției sale.

După cucerirea polilor, una dintre cele mai ambițioase aspirații ale omului rămânea escaladarea celor mai înalte vârfuri, cu deosebire a

Muntelui Everest, din Himalaya, la frontiera dintre Nepal și Tibet. Au reușit în ziua de 29 mai 1953 exploratorul alpinist neozeelandez **Edmund Hillary** și șerpașul (călăuza) **Tenzing Norgay**.

Mai rămăsese de luat cu asalt cosmosul. Cerșetărea lui a fost înlesnită de inventarea navelor și a navetelor spațiale, precum și a sateliților artificiali. Rusul **Iuri Gagarin** a fost primul om care a călătorit în spațiul cosmic, în 1961, iar americanul **Neil Armstrong** primul care a pășit pe Lună, în 1969.

ȘTIAI CĂ...

Dumitru Prunariu a fost primul cosmonaut român care a zburat în spațiul cosmic, în 1981, în cadrul programului spațial sovietic „Intercosmos”?

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește exploratorul care a ajuns primul la Polul Nord, apoi pe acela care a ajuns primul la Polul Sud.

2. După vizionarea filmului despre explorarea spațiului cosmic din varianta digitală a lecției, scrie o scurtă compunere în care să explici dacă ți-ar plăcea să fii cosmonaut.

Argumentează-ți alegerea.

3. Realizează un calendar al evenimentelor din lecție, copiind tabelul pe caiet și completând spațiile libere cu informațiile corecte.

Când?	Cine?	Ce?
1911		A atins Polul Sud
	Iuri Gagarin	

4. Când a pășit pe Lună, Neil Armstrong a spus: „Un pas mic pentru om, un salt uriaș pentru omenire!”

Care crezi că este semnificația acestei afirmații?

REȚINE

- **Marco Polo** a fost unul dintre primii europeni ajunși în China.
- **Cristofor Columb** a condus prima călătorie peste Oceanul Atlantic, descoperind continentul american.
- Expediția lui **Fernando Magellan** a reușit prima călătorie pe mare în jurul lumii.
- **Nicolae Milescu, Gheorghe Cârțan, Emil Racoviță și Sándor Csoma de Kőrösi** au fost călători temerari din spațiul românesc.
- **Robert Peary** a ajuns primul la Polul Nord, iar **Roald Amundsen**, la Polul Sud.
- **Edmund Hillary și Tenzing Norgay** au fost primii care au urcat Muntele Everest.
- **Iuri Gagarin** a ajuns primul în cosmos, iar **Neil Armstrong** a pășit primul pe Lună.

Neil Armstrong coboară din modulul *Apollo 11* pe Lună, 20 iulie 1969.

PROIECT

Realizează împreună cu colegul sau colega de bancă un proiect în care să prezentați principalele condimente, precum și istoria folosirii lor de către europeni.

Explicați de ce era atât de important pentru oamenii Evului Mediu să descopere rute maritime pentru aducerea condimentelor în Europa.

Alcătuiește o listă cu problemele pe care le-ai întâmpinat în timpul realizării acestei teme și precizează cum ai rezolvat.

JOC DE ROL

Imaginează-ți o întâlnire între un călător din lecție și locuitorii unui loc explorat. Vei juca rolul călătorului, iar colegii tăi vor fi locuitorii aceluia loc. Purtați un dialog despre importanța cunoașterii fiecărui colț de lume.

SĂ NE AMINTIM!

1. Stabilește corespondența între fiecare popor și epoca istorică în care s-a format:

ANTICHITATE

EVUL MEDIU

dacii

galii

grecii

romanii

slavii

francezii

germanii

ungurii

românii

turcii

2. Completează spațiile libere astfel încât enunțurile următoare să fie corecte:

- este o zonă geografică, un teritoriu în care s-a desfășurat un eveniment istoric din trecut.
- Grupul de persoane între care există relații de rudenie se numește
- Desenul care arată o persoană împreună cu membrii familiei sale și legăturile de rudenie dintre aceștia se numește
- Comunitățile locale sunt fie, fie

Istoria personificată de pictorul grec Nikolaos Gysis.

3. Notează litera A, B sau C în căsuța corespunzătoare fiecărui călător, astfel:

- **A** pentru călători europeni din Evul Mediu;
- **B** pentru călători români;
- **C** pentru călători din secolul XX.

Călătorul-explorator	
	Neil Armstrong
	Iuri Gagarin
	Cristofor Columb
	Edmund Hillary
	Fernando Magellan
	Marco Polo
	Nicolae Miclescu
	Emil Racoviță

Nava *Belgica*, prinsă între ghețuri.

PROIECT INTERDISCIPLINAR

Lucrați în echipe de trei colegi pentru realizarea unei fișe de proiect, după modelul de mai jos. Mult succes!

O COMUNĂ ISTORICĂ

Proiect interdisciplinar de tip investigație
(istorie, geografie, educație civică, religie,
științe ale naturii, arte vizuale și abilități practice)

1. Care este obiectivul:

Dorința de a cunoaște mai multe despre o așezare rurală care adăpostește monumente sau instituții importante pentru istoria și cultura țării noastre.

(De exemplu: comuna Sucevița din județul Suceava.)

2. Ce vă propuneți:

Să realizați o prezentare a unei comune istorice, în cuprinsul căreia să evidențiați importanța acesteia pentru cercetarea istoriei României.

3. Cine va participa:

(Scrieți numele colegilor din grupul care va realiza proiectul.)

4. Cum veți putea realiza:

(Scrieți câteva modalități prin care ați putea definitiva proiectul: organizarea unei

excursii în comuna respectivă, realizarea unei prezentări a comunei în care să fie grupate informații însoțite de imagini despre istoria, folclorul și geografia acesteia; realizarea unui film documentar etc. Împărțiți sarcinile de lucru; fiecare membru al echipei trebuie să se ocupe de anumite grupe de informații.)

5. Ce veți face:

(Numiți minimum trei activități prin care veți realiza ceea ce v-ați propus.)

6. De ce aveți nevoie:

(Enumerați resursele de care aveți nevoie și estimați timpul necesar realizării activităților.)

7. Pe cine veți implica:

(Precizați persoanele care vă vor sprijini: profesori, părinți, sponsori etc.)

8. Cum vă veți da seama că ați avut succes:

(Scrieți cine și în ce mod va aprecia ce ați realizat prin acest proiect.)

EVALUAREA PROIECTULUI:

Suficient - fișă realizată parțial, prin completarea unei părți din cerințe.

Bine - fișă realizată integral, cu definitivarea tuturor cerințelor.

Foarte bine - fișă realizată integral, completată de realizarea practică a proiectului.

Mănăstirea Sucevița, detaliu din fresca exterioară.

SĂ NE AUTOEVALUĂM!

1. Stabilește corespondența între tipul de sursă istorică și exemplele date.

Sursele istorice		
Surse nescrise	A. hărți	Surse scrise
	B. ruine	
	C. podoabe	
	D. monede	

2. Alege varianta corectă de răspuns, scriind semnul **X** în căsuța din dreptul răspunsului corect.

	DA	NU
A. Familia este un grup social.		
B. Comunitatea urbană este formată din cartiere, sate și cătune.		
C. Respectarea <i>Convenției universale cu privire la drepturile copilului</i> nu este obligatorie pentru toate statele.		
D. Națiunea română este o comunitate națională.		

3. Stabilește care dintre cele patru răspunsuri este corect, colorând cu galben căsuța respectivă:

A. Printre popoarele formate în mileniul I î.H. s-a numărat și poporul:			
albanez	polonez	roman	ceh
B. Strămoșii poporului român au fost:			
francezii	dacii	turcii	bulgarii
C. Călătorul european care a descoperit America a fost:			
Marco Polo	Nicolae Milescu	Fernando Magellan	Cristofor Columb
D. Un țăran transilvănean care a ajuns la Roma a fost:			
Emil Racoviță	Nicolae Milescu	Dumitru Prunariu	Badea Cârțan

Autoevaluare

	Suficient ○	Bine ○○	Foarte bine ○○○	Nr. de cercuri	
1.	o corespondență	2-3 corespondențe	4 corespondențe	↓	
2.	o variantă corectă	2-3 variante corecte	4 variante corecte	↓	
3.	un răspuns corect	2-3 răspunsuri corecte	4 răspunsuri corecte	↓	
				2-4 din 9 →	Suficient
				5-7 din 9 →	Bine
				8-9 din 9 →	Foarte bine

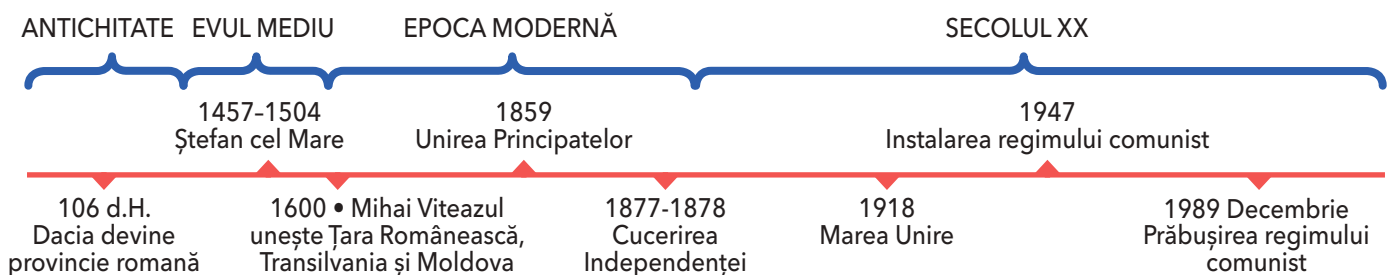
Calificativ final:

EPOCI, EVENIMENTE ȘI PERSONALITĂȚI

ÎN ACEST CAPITOL ÎȚI VEI FORMA URMĂTOARELE COMPETENȚE:

- să localizezi în spațiu evenimente istorice;
- să utilizezi corect termeni istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă;
- să îți exprimi ideile referitoare la importanța unor evenimente semnificative din istoria personală, locală, națională sau europeană;
- să identifici surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare;
- să identifici, pe baza surselor, cauzele, consecințele și elementele care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp;
- să determini semnificația unor evenimente din trecut și din prezent;
- să manifesti o atitudine deschisă în cazul unor situații care presupun comunicarea.

Legende și scrieri ale anticilor despre daci și romani

Vestigiile cetății dacice de la Sarmizegetusa.

Steagul de luptă al dacilor, înfățișat pe Columna lui Traian.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

„Înainte de a ajunge la Dunăre, Darius, regele perșilor, birui mai întâi pe geții care practică rituri care le conferă nemurirea, căci tracii de la sud de Dunăre s-au predat lui Darius fără luptă. Geții însă, fiindcă s-au purtat nechibzuit, au fost îndată robiți, măcar că ei sunt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci.”

(Herodot, *Istoriei*)

„Regele macedonean Lisimah a fost învins în luptă și luat prizonier de regele Dromihete, care i-a cruțat viața și l-a invitat la un ospăț unde învinșii mâncau și beau din vase prețioase, în vreme ce învingătorii mâncau din niște blide de lemn. La sfârșit, Dromihete și-a invitat musafirul să spună care dintre cele două moduri de servire era mai vrednic de un rege. Lisimah i-a răspuns că acela

care îi fusese rezervat. „Atunci, zise Dromihete, de ce te-a cuprins dorința de a veni la niște barbari care locuiesc într-o țară bântuită de geruri și n-au parte de roade îngrijite?”

Rușinat, Lisimah a promis că îi va fi prieten și aliat regelui.

(Diodor din Sicilia, *Biblioteca istorică*)

„Ajungând în fruntea neamului său care era istovit de războaie dese, Burebista, bărbat get, l-a înălțat atât de mult prin exerciții, abținere de la vin și ascultare de porunci, încât în câțiva ani a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine, ba încă a ajuns să fie temut și de romani.”

(Strabon, *Geografia*)

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

După ce ai călătorit în trecut cu ajutorul scriitorilor antici, realizează o compunere despre acele timpuri, în 10-12 rânduri. O cronologie a evenimentelor îți va fi de ajutor: Herodot se referă la expediția lui Darius, regele perșilor, care a avut loc în ultima parte a secolului al VI-lea î.H., Dio-

dor din Sicilia are în vedere relația lui Dromihete, un rege al geților din Dobrogea, cu regele macedonean Lisimah, de la sfârșitul secolului al IV-lea î.H., Strabon vorbește despre Burebista (secolul I î.H.), iar Dio Cassius, despre războaiele daco-romane din secolul II d.H. (pagina 44).

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Care istoric i-a menționat prima oară pe geți?
- Prin ce modalități a reușit Burebista să făurească un stat puternic?

2. Cu ajutorul colegului sau colegei de bancă, alcătuiește planul de idei al unui text istoric prezentat, la alegere.

Fii pregătit să recunoști și să accepți o idee mai bună decât a ta!

3. Alcătuiește o scurtă povestire a evenimentelor redată de Diodor din Sicilia despre Lisimah și Dromihete și prezintă-o colegilor.

4. Realizați o mapă a clasei cu titlul *Știi că...*? Fiecare elev trebuie să o completeze cu fișe conținând informații pe care le consideră relevante despre daci (îmbrăcăminte, religie, mod de organizare a statului, obiceiuri etc.). Pot fi adăugate și desene personale.

JOC DE ROL

Lucrând în pereche cu colegul sau colega de bancă, realizați o dramatizare a dialogului dintre Lisimah și Dromihete.

ȘTIAI CĂ...

Nobilii daci se numeau *pileati* sau *tarabostes*? Ei purtau o căciulă, ca însemn al rangului, câtă vreme oamenii simpli (*comati*) aveau capul descoperit.

DICȚIONAR

- **blid** = vas din lut, metal sau lemn ușor adâncit, folosit în loc de farfurie.
- **rituri** = ceremonii religioase sau ritualuri.
- **traci** = una dintre cele mai vechi populații, care trăia în triburi răspândite în toată zona Europei de sud-est.

Cetatea dacică de la Blidaru, în Munții Orăștiei, puternică fortificație din sistemul de apărare dacic. Este singura cetate care nu a fost cucerită de romani.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

87 • Decebal devine regele Daciei.

98 • Traian, desemnat împărat al Imperiului Roman

101-102, 105-106 • cele două războaie daco-romane încheiate cu cucerirea Daciei.

Împăratul roman Traian (53-117).

Regele dac Decebal (cca 55/60-106).

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

„Cel mai însemnat război de atunci al romanilor a fost cel împotriva dacilor, asupra cărora în vremea aceea domnea Decebal. Acesta era foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să aleagă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și pentru a se retrage la timp. Dibaci în a întinde curse, era un bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă cu bine dintr-o înfrângere... Eu îi numesc daci pe oamenii pomeniți mai sus, cum își spun ei înșiși și cum le zic și romanii.”

Traian „era un om cu totul deosebit, mai ales prin dreptatea și bărbăția sa, precum și prin simplitatea moravurilor sale. Avea un trup vânjos (începuse să domnească abia de la vârsta de 42 de ani) și înfrunta toate greutatețile cot la cot cu ceilalți, iar cu sufletul era la înălțime, deoarece nici nu se lăsa purtat de îndrăzneala tinereții, dar nici nu era împiedicat de bătrânețe...”.

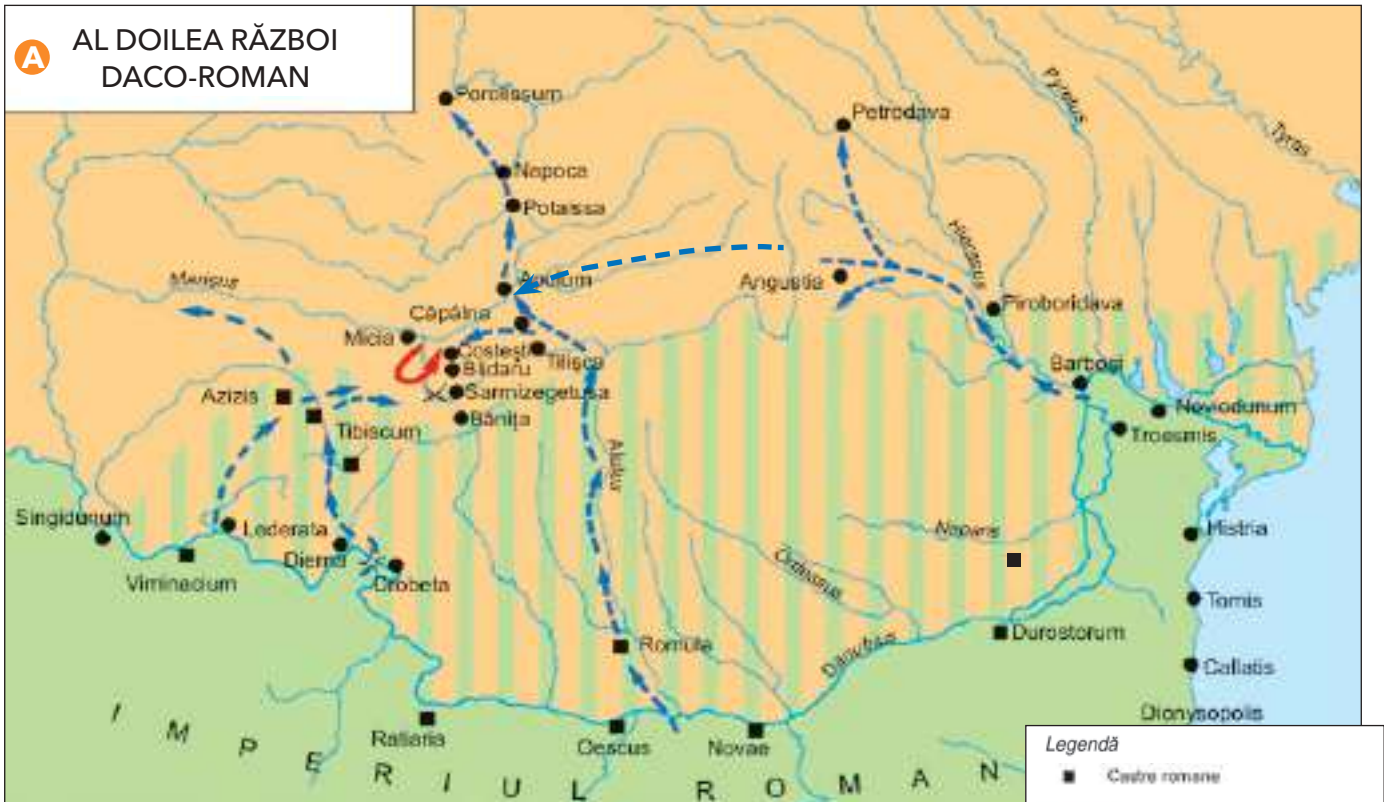
Decebal a pierdut primul război cu romanii și a fost obligat să accepte condiții grele de pace, fără însă a lăsa armele. Traian a construit un pod peste Dunăre și s-a pregătit pentru o nouă înfruntare pe care a purtat-o: „mai mult cu chibzuială decât cu înfocare, biruindu-i pe daci după grele și îndelungi strădanii. El însuși dădea multe dovezi de pricepere la comandă și de vitejie, iar oștenii trecură, împreună cu dânsul, prin multe primejdii, și dădură dovadă de vrednicie. (...) Când a văzut Decebal că scaunul lui de domnie și toată țara sunt în mâinile dușmanului, că el însuși este în primejdie să fie luat prizonier, își curmă zilele. Capul său fu dus la Roma. În felul acesta, Dacia ajunsese sub ascultarea romanilor și Traian stabili în ea orașe de coloniști”.

(Dio Cassius, *Istorie romană*)

DICȚIONAR

- **chibzuială** = cumpătare, înțelepciune.
- **înfocare** = înflăcărare, pasiune.

A**AL DOILEA RĂZBOI
DACO-ROMAN****APLICAȚII PRACTICE**

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cine a fost Traian?
- De ce a construit Traian un pod peste Dunăre?
- Ce știi despre Decebal?

2. Notează pe două coloane separate expresii prin care Dio Cassius i-a descris pe Traian și Decebal, apoi compară cele două descrieri.

Ce observi?

3. Localizează pe sursa **A** capitala Daciei, Sarmizegetusa, și urmărește înaintarea armatei romane.

4. Studiază cu atenție sursa **B**. Inspirându-te și din alte surse, realizează două desene în care să înfățișezi un soldat dac și unul roman.

Organizați un concurs pentru a stabili cine a redat cel mai bine în desen chipurile, veșmintele și armele celor doi soldați.

Confruntarea dintre daci și romani, scenă de pe Columna lui Traian în care apare și împăratul.

Figuri legendare din trecutul Țărilor Române

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Formarea Țărilor Române se leagă de câțiva domnitori legendari. În părțile Someșului, în vecinătatea Clujului, la sfârșitul secolului al IX-lea - începutul secolului al X-lea, era constituit voievodatul lui Gelu, primul român înregistrat în istorie. Țara sa era bogată în sare și aur, dar puterea ei armată era mică, așa că, în confruntarea cu o căpetenie maghiară, Gelu a fost învins și ucis. Abia în secolul următor țara sa a fost cucerită de oastea regelui maghiar.

După 1300, deținătorii coroanei ungare au încercat să supună și ținuturile extracarpatiche. La sud de munți, stăpânea Basarab, care recunoscuse autoritatea regelui maghiar, păstrându-și însă dreptul de a-și conduce țara. Dorința suveranului de a-l îndepărta de pe tron s-a încheiat cu un eșec. În bătălia de la Posada, din toamna anului 1330, Basarab l-a învins pe regele Carol Robert de Anjou, păstrându-și domnia și țara.

Douăzeci de ani mai târziu, regele maghiar Ludovic a organizat o expediție împotriva tătarilor în ținuturile dintre Carpați și Nistru. Unul dintre voievozii maramureșeni din suita sa a întemeiat atunci un nou stat, Moldova. El este numit, în legendele despre descălecat (întemeiere), Dragoș. Mai târziu, un alt voievod venit tot din Maramureș, Bogdan, a obținut independența țării față de coroana maghiară.

Bătălia de la Posada.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

Secolele IX–X - primele voievodate românești din Transilvania.

1330 • bătălia de la Posada.

Secolul al XIV-lea • întemeierea Țării Românești și a Moldovei.

APLICAȚII PRACTICE

1. Precizează secolul în care regii maghiari au încercat să supună ținuturile extracarpătice.

2. Numește regele maghiar care s-a luptat cu Basarab.

3. Prezintă voievodul maramureșean legendar care a întemeiat Moldova.

4. Citește cu creionul în mână:

A „Atunci Tuhutum (o căpetenie maghiară) a auzit despre bunătățile aceluia țărâm (Transilvania) și a trimis solii săi la ducele Arpad ca să-i dea voie să se ducă dincolo de păduri, pentru a lupta” contra voievodului Gelu.

Înfruntarea față în față are loc de o parte și de alta a râului Almaș. Gelu este învins și ucis, pe când încerca să-și scape viața adăpostindu-se într-o fortăreață lângă râul Someș.

(Cronica Notarului Anonim)

B Regele ungarilor, Carol Robert de Anjou, a organizat o expediție în Țara Românească spre a-l îndepărta pe domnitorul Basarab „cu toate că (acesta) plătise întotdeauna cu credință darea cuvenită regelui”.

Basarab a încercat să împiedice lupta oferindu-i o mare sumă de bani și cetatea Severinului, dar Carol Robert i-a răspuns cu trufie. Voievodul l-a prevenit „că, dacă veniți și mai mult înăuntrul țării, nu veți putea să înconjuțați primejdia”.

În cele din urmă, armata regală a fost prinsă într-o trecătoare, iar mulțimea nenumărată a românilor „a aruncat săgeți asupra oastei regelui și a fost aici un complet dezastru, căci au căzut o mulțime de ostași, de principii și de nobili”.

(Bătălia de la Posada descrisă în *Cronica pictată de la Viena*)

- Menționează două cauze ale conflictului dintre regele maghiar și voievodul român.
- Descrie două dintre tacticile de luptă folosite de Basarab.

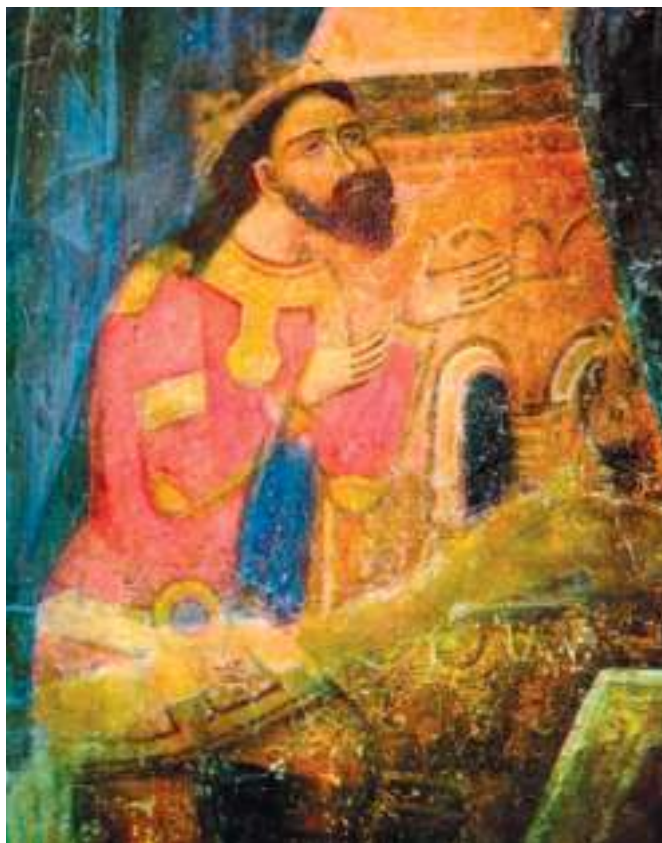
5. Discutați despre motivele pentru care Basarab a ales să lupte cu armata maghiară în timp ce aceasta era prinsă într-o trecătoare.

Întrebări ajutătoare:

- Cum credeți că erau înarmați maghiarii?
- Dar românii?
- Care armată era mai numeroasă?

6. Răspunde la următoarele întrebări, pe baza informațiilor oferite de lecție și de sursele **A** și **B**:

- Ce ținut stăpânea Gelu?
- Unde se afla fortăreața lui Gelu?
- Cu cine s-a luptat Gelu?

Unul dintre primii domnitori ai Țării Românești.

Încercați să explicați, în două fraze, de ce credeți că Alecsandri îl compară pe voievod cu soarele, iar pe zimbru cu un zmeu. Ați mai citit sau auzit și alte legende populare?

Dragoș, întâiul voievod al Moldovei, se luptă cu zimbrul. Pictură de Constantin Lecca.

DICTIONAR

- **descălecat** = termen folosit pentru a desemna întemeierea Țărilor Române din afara Munților Carpați.
- **ducat** = ținut condus de un duce.
- **zimbru** = animal sălbatic masiv asemănător unui taur.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Pornind în fruntea a trei sute de oșteni din țara lui de origine „ca și cum ar fi plecat la vânătoare”, Dragoș a întâlnit în drum un zimbru pe care l-a urmărit până dincolo de munți, omorându-l cu săgețile pe când fiara încerca să scape în apele unui râu vijelios.

Cățeaua lui Dragoș, Molda, s-a aruncat după zimbru, dar s-a înecat. Impresionat, Dragoș a numit apa aceea vijelioasă Moldova. Apoi a cercetat ținuturile învecinate, care erau bogate, și a întemeiat o țară căreia i-a spus tot Moldova. El a fost ales domnul acestei țări pe stema căreia a fost așezat capul de zimbru.

Legenda întemeierii Moldovei l-a inspirat pe poetul Vasile Alecsandri să scrie poezia *Dragoș*, în care voievodul este prezentat „mândru ca un soare”, iar zimbrul „aprig ca un zmeu”.

CVINTET

BASARAB ÎNVINGĂTORUL

Scrie cu ajutorul colegei sau colegului de bancă o strofă de cinci versuri despre voievodul Basarab I, în care să ții cont de următoarele repere:

versul 1	un substantiv-titlu;
versul 2	două adjective care să îl descrie pe Basarab;
versul 3	trei verbe care să arate diferite acțiuni ale domnitorului;
versul 4	un enunț din patru cuvinte despre Basarab;
versul 5	un cuvânt-cheie despre domnitorul Basarab.

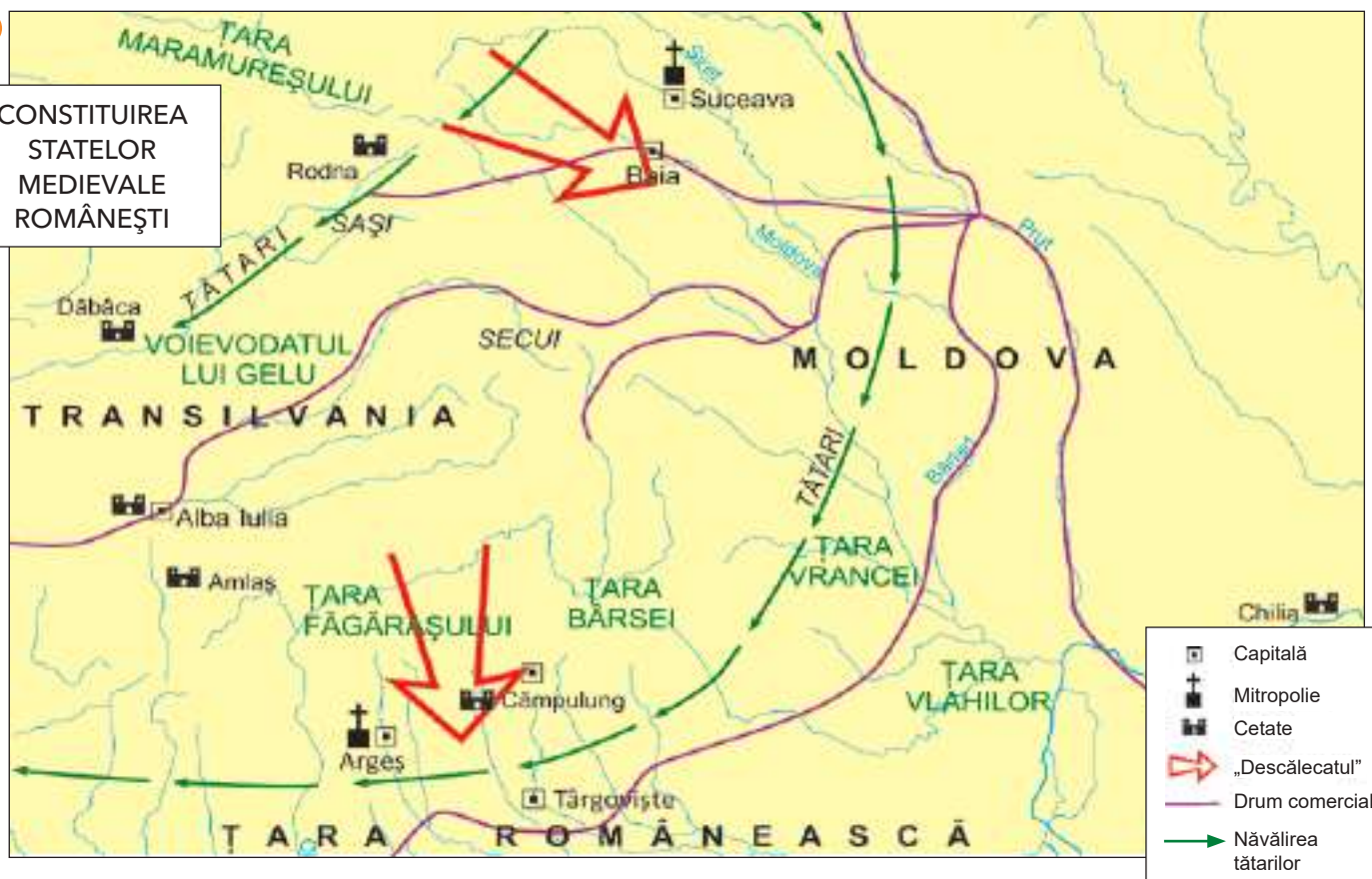
Prezentați cvintetul în fața clasei.

JOC DE ROL

Povestește ca un actor, în fața clasei, înfruntarea lui Dragoș și a curajoasei Molda cu zimbrul.

A

CONSTITUIREA STATELOR MEDIEVALE ROMÂNEȘTI

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Care este originea numelui statului medieval Moldova?
- Știi o cauză a prezenței imaginii zimbrului pe stema Moldovei?

2. Observă cu atenție sursa **A** și localizează așezarea Baia, prima capitală a Moldovei.

3. Pe axa timpului, pe care ai realizat-o singur din carton, fixează anii prezentați în rubrica *Mă orientez în timp* de la pagina 46, apoi spune cărui secol îi aparține fiecare.

4. Împărțiți-vă în grupe de câte șase elevi. Alegeți-vă moderatorul și purtătorul de cuvânt al grupei.

Fiecare grupă trebuie să dezbata unul dintre subiectele următoare, la alegere:

- De ce nu și-au putut constitui românii din Transilvania un stat al lor?
 - De ce românii de la sud și est de Carpați și-au constituit state abia în secolul al XIV-lea?
- Moderatorii au grijă ca dezbaterile să se desfășoare în așa fel încât să nu-i deranjeze pe colegii din celelalte grupe, ascultă toate propunerile membrilor grupului lor și alege cea mai bună soluție de prezentare.

La final, purtătorul de cuvânt prezintă munca grupei.

ȘTIAI CĂ...

Legenda lui Dragoș este menționată în *Letopisețul Țării Moldovei*, cronică scrisă în secolul al XVII-lea de cărturarul Grigore Ureche?

Voievozi și domnitori români

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Pecetea lui
Mircea Cel Bătrân.

Mircea cel Bătrân

Voievodul Țării Românești, Mircea cel Bătrân a reușit să adune sub stăpânirea sa cele mai multe pământuri locuite de românii de la sud de Carpați. El a instruit ostașii, a ridicat cetăți și a strâns legăturile cu suveranii vecini împotriva puterii otomane.

În războaiele purtate, Mircea a evitat luptele în câmp deschis, căci oștile otomane erau mai numeroase decât ale sale. Bătăliile importante le-a purtat în spații accidentate și strâmte, care să nu ofere inamicului posibilitatea să-și desfășoare armata. Astfel a câștigat bătălia de la Rovine împotriva sultanului Baiazid, care atacase Țara Românească.

În 1396, domnitorul a participat la cruciada antiotomană organizată de cavalerii occidentali. Cruciada s-a încheiat cu înfrângerea creștinilor la Nicopole.

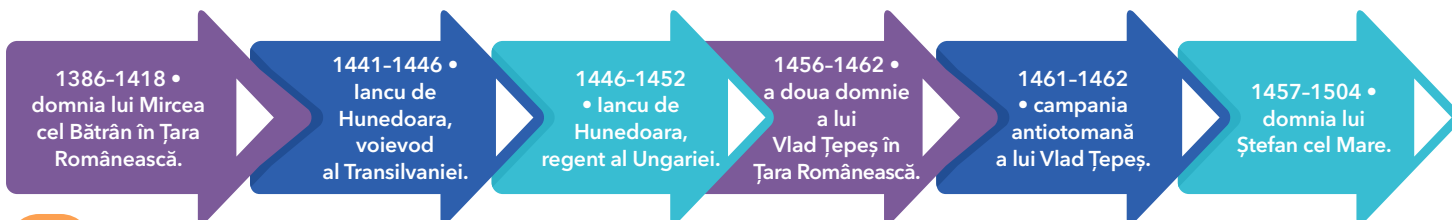
A „Io Mircea, mare voievod și domn, din mila lui Dumnezeu și cu harul lui Dumnezeu, singur stăpânitor a toată Țara Ungrovlahiei și al părților de peste munte, încă și spre părțile tătărăști, herțeg al Amlășului și Făgărașului și domn al Banatului Severinului și de amândouă părțile peste toată Podunavia, încă până la Marea cea Mare și singur stăpânitor al cetății Dârstorului...”
(Act cu titulatura lui Mircea cel Bătrân)

DICTIONAR

- **cruciadă** = expediție militară întreprinsă de creștini împotriva musulmanilor.
- **Herțeg** = duce, comandant (cuvânt provenit din limba germană).
- **Io** = „unsul lui Dumnezeu”, „cel ales de Dumnezeu”.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

- ◆ Acorduri între Mircea cel Bătrân și regele Sigismund
- ▭ Posesiunile extracampalicioale lui Mircea cel Bătrân (1. Banatul de Severin, 2. Argeș, 3. Făgăraș, 4. Botoșani)
- ▨ Teritoriul stăpânit de Mircea cel Bătrân în Dobrogea (1389-1417)
- Direcția de înaintare a trupelor otomane conduse de sultanul Baiazid
- Direcția de înaintare a cruciaților spre Nicopole
- ✕ Înfruntări armate
- ▨ Teritorii cucerite de turci (raiale)

Țara Românească în timpul lui Mircea cel Bătrân.

APLICAȚII PRACTICE

1. Menționează două realizări ale domnitorului Mircea cel Bătrân.
2. Numește sultanul care s-a luptat cu domnitorul român la Rovine.
3. Stabilește, pe baza sursei **B**, întinderea Țării Românești sub Mircea cel Bătrân. Numește statele vecine cu Țara Românească.
4. Discuțați, în grupuri de trei elevi, strategia adoptată de Mircea cel Bătrân împotriva turcilor. Care crezi că erau avantajele acesteia?

5. Citește cu creionul în mână sursele **A** și **C**:

C „Acestui Mircea, care a început mai înainte război, plecând cu armata asupra turcilor împreună cu regele maghiarilor, Sigismund, Baiazid sultanul i-a găsit vină și, trecând peste Dunăre, îl robea tare. Mircea a strâns oastea țării și, mai întâi, a pus la adăpost, în muntele Brașovului, femeile și copiii. Apoi se ținea pe urmele lui Baiazid prin pădurile de stejar ale țării care sunt multe și acoperă peste tot locul, să nu fie ușor de umblat pentru dușmani și nici lesne de cucerit. Și, ținându-se de urma sultanului, se lupta întruna cu dânsul în mod strălucit.”
(Cronicarul bizantin Laonic Chalcocondil)

- Numește ținuturile stăpânite de Mircea cel Bătrân.
- Menționează două cauze care l-au determinat pe sultanul Baiazid să înceapă un război împotriva lui Mircea cel Bătrân.

Mănăstirea Cozia a fost ctitorită (fondată) de Mircea cel Bătrân, pe malul râului Olt, între anii 1387-1391.

JOC DE ROL

Citește, în poemul *Scrisoarea III* de Mihai Eminescu, fragmentul în care este descrisă bătălia de la Rovine. Redă, cu ajutorul unui coleg, dialogul dintre Mircea și Baiazid.

Iancu de Hunedoara

Iancu (Ioan) Corvin de Hunedoara s-a născut într-o familie românească de cneji hunedoreni. În 1441 a devenit voievod al Transilvaniei, ajungând, ulterior, și regent al Ungariei. El a reușit să atragă într-o alianță antiotomană și celelalte două Țări Române.

Cronicarul bizantin Laonic Chalcocondil descria astfel atacurile lui Iancu și ale ostașilor acestuia împotriva turcilor de la sud de Dunăre: „oriunde ar fi dat peste turci (...), cu ușurință îi învingeau și-i puneau pe fugă încă înainte ca aceia să fi ajuns să lupte”.

Folosindu-se de oastea sa și de a regelui ungar, precum și de trupele voievodului Țării Românești, Iancu a obținut în 1443 mai multe victorii împotriva Imperiului Otoman. Din păcate, acestea nu s-au transformat într-o pace durabilă. A revenit în fruntea unei mari armate în luptele pentru cetatea Belgradului (22 iulie 1456) și a înfrânt oștile sultanului Mahomed Cuceritorul care ocupase Constantinopolul cu trei ani înainte. Bolnav de ciumă, Iancu s-a stins din viață în august 1456 și este înmormântat în catedrala catolică din Alba Iulia. Fiul său, Matia (Matei) Corvin, a fost unul dintre cei mai străluciți regi ai Ungariei.

Biruința lui Iancu de Hunedoara la Belgrad a îndepărtat, pentru aproape un secol, primejdia turcească de țările din Europa Centrală.

Cetatea Belgrad, asediată la 22 iulie 1456.

Pecetea lui Iancu de Hunedoara.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cine a fost Iancu de Hunedoara?
- Cu cine s-a luptat acesta la Belgrad?

2. Menționează o bătălie purtată de Iancu de Hunedoara cu turcii.

3. Privește cu atenție portretul lui Iancu de Hunedoara.

Scrive o compunere, de 4-6 rânduri, în care să prezinți trăsăturile de caracter ale domnitorului, sugerate de portretul său. Argumentează-ți răspunsul.

Vlad Țepeș

Vlad Țepeș, urmaș al Basarabilor, fiul domnitorului muntean Vlad Dracul și nepotul lui Mircea cel Bătrân, a rămas în istorie pentru că a dorit să întronizeze în Țara Românească ordinea și corectitudinea, folosind aspra pedeapsă a tragerii în țeapă a răufăcătorilor. El s-a remarcat ca luptător antiotoman, înfruntându-l pe Mahomed Cuceritorul, care a venit, în 1462, să-l pedepsească pentru că refuzase să mai plătească tribut. Cronicarul Laonic Chalcocondil povestește cum Vlad Țepeș și o trupă de călăreți au atacat într-o noapte tabăra turcească. „Vlad s-a pornit întâi asupra (...) împăratului și, dând greș, n-au nimerit curtea împăratului, ci au căzut în corturile vizirilor”. Până să-și dea seama ce se întâmplă, turcii, buimaci de somn, s-au măcelărit între ei până la venirea zorilor.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:
 - Cine a fost Vlad Țepeș?
 - Cu ce sultan s-a luptat acesta?
 - De ce a atacat tabăra turcească noaptea?

2. Citește cu creionul în mână sursa **A**, apoi alcătuește-i planul de idei:

A Aflat în cetatea de scaun a Târgoviștei, un negustor a fost îndemnat să-și lase, în fața casei, căruța cu marfă și cu 160 de ducăți de aur. A doua zi banii îi dispăruseră. Vlad a poruncit să fie răscolit orașul și să fie descoperit hoțul. A trimis pe cineva să pună în căruța negustorului o sumă de la el, la care a adăugat un zlot (altă monedă de aur). Negustorul a crezut că banii săi fuseseră recuperati, dar a declarat și moneda în plus. A fost găsit și hoțul: „Mergi în pace, i-a spus Vlad. De nu mi-ai fi spus despre zlotul în plus, eram gata să te pun în țeapă cu acest hoț”.

(după *Povestiri slavone despre Vlad Țepeș*)

Pecetea lui Vlad Țepeș.

PROIECT

Studiază datele prezentate în lecție despre domnitorul Vlad Țepeș și folosește-le pentru a alcătui o fișă de caracterizare a acestuia, având ca repere valorile morale și religioase despre care ai învățat în orele de educație civică și de religie.

DICȚIONAR

- **cneaz** = (în Evul Mediu) conducătorul unui teritoriu.
- **pecete** = ștampilă.
- **tribut** = obligație în bani și natură plătită turcilor.
- **vizir** = ministru, înalt dregător în țările musulmane.

Ștefan cel Mare reprezentat în Evangheliarul de la Humor.

Pecetea lui Ștefan cel Mare.

Ștefan cel Mare

Ștefan cel Mare făcea parte din familia Mușatinilor și a condus Moldova timp de 47 de ani (1457-1504). El a ridicat armele atât împotriva sultanului otoman, cât și împotriva regilor creștini ai Ungariei și Poloniei, atunci când aceștia l-au atacat.

Ștefan a înțeles că puterea Moldovei nu stă numai în numărul oștenilor și că, pentru a obține victorii pe câmpul de luptă, țara trebuie să fie bogată și fiecare om trebuie ajutat să muncească și să prospere. El a dezvoltat comerțul și i-a obligat pe dregătorii care strângeau birurile să fie corecți. Poporul l-a descris în versuri:

„Ștefan, Ștefan, domn cel mare,
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare!
Din Suceava când el sare,
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare!”

(Cântec popular consemnat de Vasile Alecsandri)

DICȚIONAR

- **a nu avea seamăn** = a fi unic.
- **baci** = păstor, cioban.
- **cetate de scaun** = reședința (capitala) permanentă a domnului în Țările Române.
- **ctitor** = întemeietor (al unei biserici sau mănăstiri).
- **regent** = persoană care ține locul unui rege la cârma unui regat pentru o perioadă.

REȚINE

- **Mircea cel Bătrân** a deschis seria confruntărilor cu Imperiul Otoman, care au fost continuate de **lancu de Hunedoara**, **Vlad Țepeș** și **Ștefan cel Mare**.

Cetatea de scaun a Sucevei.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cine a fost Ștefan cel Mare?
- Ce calitate a domnitorului înfățișează versurile populare?

2. Organizați-vă în grupuri de câte trei elevi și discutați despre domnia lui Ștefan cel Mare.

- A fost el un cărmuitor bun?
- Ce înseamnă un cărmuitor bun, gândindu-vă la Ștefan cel Mare?

3. Citește sursa **A** și observă care sunt trăsăturile fizice și morale ale domnitorului descrise de cronicar:

A „Fost-au acest Ștefan Vodă un om nu mare de stat (...), om întreg la fire, neleneș și lucrul său știa a-l acoperi, și unde nu gândea, acolo îl aflai. La lucruri de războaie, meșter, unde era nevoie însuși se vâra, ca văzându-l ai săi să nu se îndeapărteze și pentru aceia rar război de nu biruia. Și unde biruia alții nu pierdea nădejdea, că știindu-și capul jos, se ridica deasupra biruitorilor.”
(Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*)

4. Citește *Stejarul din Borzești* de Eusebiu Camilar, *Daniil Sihastrul* de Dimitrie Bolintineanu, precum și sursa **B**, apoi alcătuiește un portret literar al domnitorului, așa cum reiese din aceste opere.

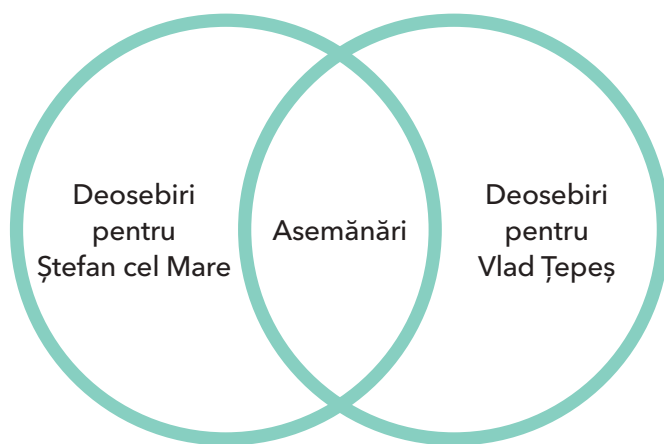
Ce trăsături morale descriu toți scriitorii?

B „Țineți minte cuvintele lui Ștefan, care v-a fost baci până la adânci bătrâneți (...), că Moldova n-a fost a strămoșilor mei, n-a fost a mea și nu e a voastră, ci a urmașilor voștri și a urmașilor urmașilor voștri, în veacul vecilor.”

(Barbu Ștefănescu Delavrancea,
Apus de soare)

5. **Doi voievozi intrați în istorie - Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș** - lucrează împreună cu doi colegi sau două colege.

Desenați în caiete schema de mai jos și completați împreună asemănările dintre cei doi voievozi. Fiecare elev trebuie să scrie deosebirile dintre domnitori, apoi discutați-vă opțiunile, argumentând punctele de vedere.

Mănăstirea Putna, ctitorită de Ștefan cel Mare.
Aici este înmormântat domnitorul.

Mihai Viteazul (1593-1601),
portret din 1601.

Pecetea lui Mihai Viteazul:
Stema unită a Țării Românești
și Moldovei.

Mihai Viteazul

Mihai Viteazul a devenit domn al Țării Românești după ce fusese ban (mare dregător) al Craiovei. El a reușit să obțină independența țării, învingând la Călugăreni, în 1595, armata condusă de Sinan-Pașa. Câțiva ani mai târziu, continuarea luptei antiotomane cerea unirea Țării Românești, a Moldovei și Transilvaniei, iar Mihai Viteazul nu a ezitat să cucerească și celelalte două țări, așa că a trecut munții în Transilvania în 1599. Moldova a fost adăugată stăpânirii sale în 1600.

Unirea realizată de el nu a durat mult. După campania de recucerire a Transilvaniei din 1601, plătită de împăratul austriac Rudolf al II-lea, care dorea să stăpânească singur ținutul, Mihai a fost ucis pe Câmpia Turzii.

Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia,
1 noiembrie 1599. Pictură de C. Lecca.

REȚINE

- **Mihai Viteazul** a adus sub aceeași stăpânire, pentru prima oară, Țara Românească, Transilvania și Moldova.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

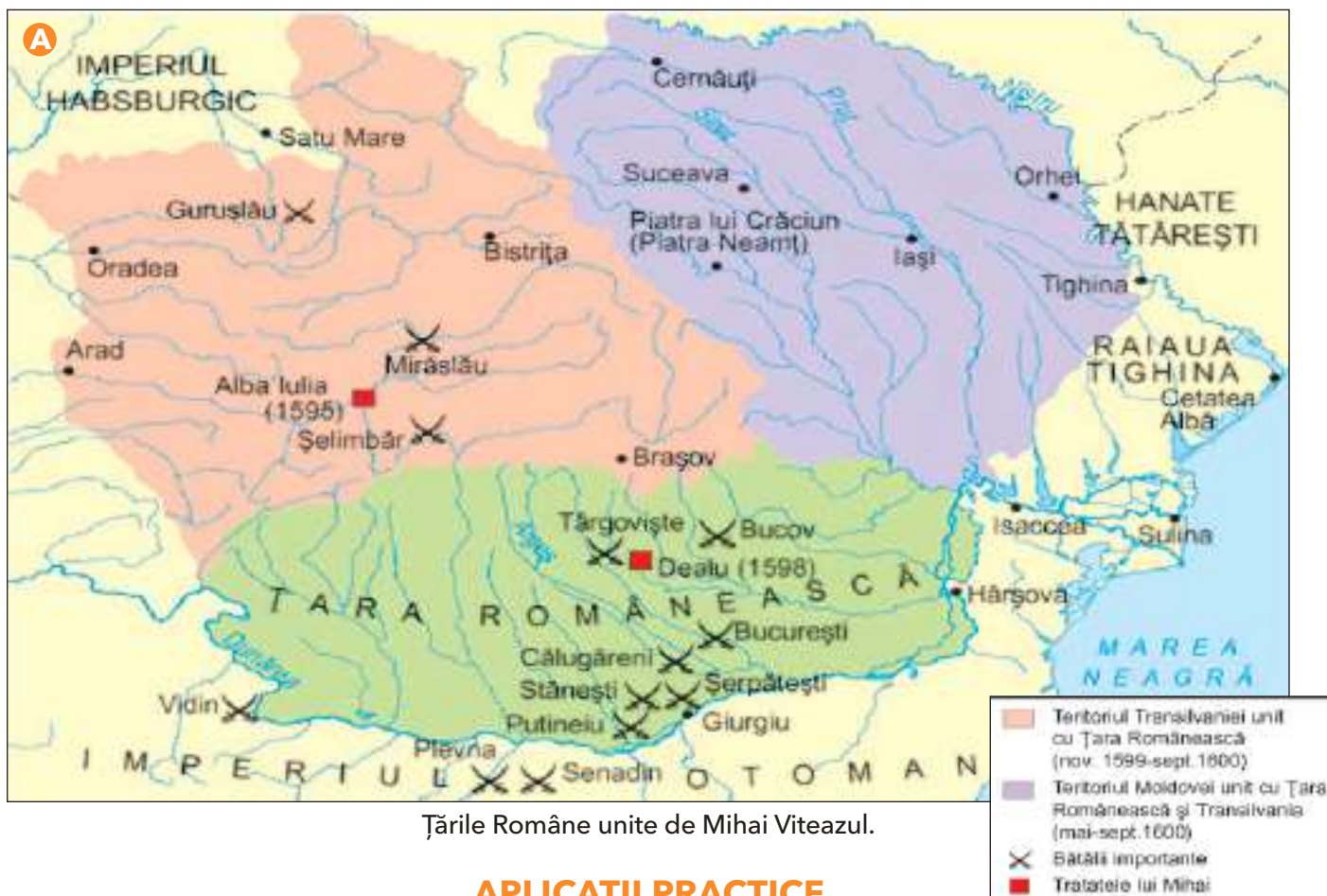
1593-1601 •
domnia lui Mihai
Viteazul în Țara
Românească.

1595 •
bătăliile de la
Călugăreni,
Giurgiu.

1599 • după
bătălia de la
Șelimbăr,
devine și principe
al Transilvaniei.

1600 • Mihai
Viteazul adaugă
Moldova
stăpânirilor sale.

9 august 1601 •
uciderea lui
Mihai Viteazul.

Țările Române unite de Mihai Viteazul.

APLICAȚII PRACTICE

1. Menționează o cauză a unirii Țărilor Române de către Mihai Viteazul.
2. Precizează o cauză a destrămării unirii realizate de Mihai Viteazul.
3. Găsește, pe sursa **A**, locurile unde Mihai Viteazul a purtat marile bătălii: Călugăreni, Giurgiu, Târgoviște și Șelimbăr.

4. Citește cu creionul în mână sursa **B**:

B „Sinan-pașa dădu poruncă să se ducă o oaste mare ca să vină cu ea asupra mea, în Țara Românească. După ce făcu podul (la Giurgiu), veni însuși în Țara Românească și făcu tabără la un sat zis Călugăreni. Eu, chemând numele lui Dumnezeu, mă încăierai cu ei într-o bătălie unde făcui mare pagubă lui Sinan-pașa (...), căci în lupta aceasta însuși Sinan-pașa se prăvălise de pe cal într-o mlaștină.”
(Bătălia de la Călugăreni, descrisă de Mihai Viteazul)

- Scrie un eseu în care să descrii bătălia de la Călugăreni, așa cum a redat-o Mihai Viteazul.

5. Caută opere literare în care să fie descrisă bătălia de la Călugăreni.

Citește-le colegilor fragmente din acestea, apoi discutați despre felul în care faptele sunt redate în textele selectate.

PORTOFOLIU

Lucrând în echipă cu alți doi colegi, adunați imagini cu domnitorii studiați în ultimele lecții (vederi, decupaje din reviste, fotografii etc.) și integrați-le într-un colaj.

Organizați o expoziție-concurs și păstrați colajul câștigător în colțul muzeal al clasei.

Clujul în 1617,
reprezentat de Georg Houfnagel.

Transilvania – spațiu multiethnic

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

În partea de vest a României de azi, în regiunea care a fost denumită Transilvania, istoria a adunat populații diferite prin limba vorbită, modul de viață și credințele religioase.

Românii, cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei, au rămas și după cucerirea maghiară cea mai numeroasă populație. Pământurile lor au fost confiscate. Pentru valorificarea resurselor ținutului, au fost aduși unguri, secui și sași.

Secuii au ajuns în Europa împreună cu ungurii, dar au rămas un popor diferit, cu un mod de organizare propriu. Ei au fost așezați, în secolul al XII-lea,

în sud-estul Transilvaniei, cu scopul apărării granițelor. Au primit de la regele maghiar dreptul de a-și alege conducătorii și de a înființa așezări noi.

În aceleași condiții, au fost aduși în sudul Transilvaniei, de la jumătatea secolului al XII-lea, sașii, etnici germani care aveau obligația de a stimula activitățile economice, de a-și vinde liber produsele și de a apăra granița.

Regele maghiar îi recunoștea ca locuitori cu drepturi depline ai Transilvaniei numai pe maghiari, sași și secui, care erau de religie catolică sau protestantă, nu și pe românii ortodocși.

Oradea în Evul Mediu, hartă de Franz Hogenberg, secolul al XVI-lea.

Cetatea Aiudului, una dintre cele mai vechi din Transilvania, datând din secolele XIII-XVI. Are nouă turnuri, între care Turnul cizmarilor și Turnul dogarilor.

Casa Matia, Cluj-Napoca.

Statuia lui Matia Corvin, din Cluj.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Unde este situată Transilvania?
- Ce râuri o străbat?
- Poți numi etniile care locuiesc în prezent în Transilvania?

Folosește și cunoștințele dobândite la orele de geografie și pe cele despre comunitatea națională.

2. Precizează secolul în care au fost aduși sașii, respectiv, secuii, în Transilvania.

3. Citește cu creionul în mână sursa **A**:

A „Corona sau Brașovul (...) e așezat între munții cei mai frumoși și întărit bine cu ziduri, șanțuri și fortificații, are trei suburbii (...) din care pe una o locuiesc românii, pe cealaltă ungurii, și pe a treia sașii. (...) Iar suburbiile împlinesc ce mai rămâne din văi în afara zidurilor. (...) Aproape toată partea ce rămâne din acest loc până chiar printre strâmtorile munților o ocupă românii. Aici au o biserică unde slujește un preot. (...) Dar în oraș nu sunt primiți să locuiască decât germanii.”

(Georg Reicherstorffer,
Brașovul în secolul al XVI-lea)

- Cine erau locuitorii Brașovului?
- Unde locuiau românii?

4. În Cluj-Napoca se păstrează Casa Matia, unde s-a născut regele maghiar Matia Corvin, iar în Piața Unirii este amplasat monumentul care îl reprezintă pe rege.

Caută și tu monumente dedicate personalităților istorice transilvănene, apoi descrie-le într-o compunere, de 8-12 rânduri.

INTEGREAZĂ-TE ÎN PREZENT

Fiecare copil are un prieten sau o rudă în altă zonă a țării. Ajută-te de harta II. din Atlasul istoric de la finalul manualului pentru a-ți aminti pe cine cunoști în altă localitate, din alt județ. În ce regiune istorică locuiește acesta? Cum v-ați cunoscut? Sunteți rude sau prieteni?

JOC DE ROL

Consideră că ești ghid și prezinți unui grup de turiști străini (interpretați de colegii tăi) așezări și peisaje pitorești din Transilvania.

Ajutat de o hartă geografică sau turistică, de un computer și de cunoștințele tale, convinge-i să facă un tur al acestei părți din țara noastră și prezintă-le câteva trasee pe care le pot urma.

Sat și oraș în Transilvania medievală

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Satul transilvănean a păstrat până în zilele noastre structura multietnică a provinciei. Cei mai mulți locuitori erau, în Evul Mediu, țărani liberi, dar lipsiți de pământ și obligați să plătească multe dări nobililor proprietari, regelui și Bisericii Catolice.

Sașii cultivau pământul cu procedee avansate pentru acele timpuri, iar secuii creșteau animale, fiind așezați într-o zonă cu relief muntos. Deși, potrivit legii, pământul aparținea regelui Ungariei, în realitate, marii proprietari erau nobilii și Biserica.

Creșterea dărilor față de stăpânii de pământ a fost cauza principală a mai multor răscoale, care au tulburat Transilvania în secolele XV-XVI. În situația în care aproape toți locuitorii provinciei trăiau în sate, orașenii reprezentau o minoritate, iar cele mai multe orașe au fost, până la 1400, germane. Populația lor era alcătuită din meșteșugari (croitori, postăvari, măcelari, cizmari, fierari) grupați în bresle care achiziționau materialele, organizau producția, stabileau prețurile de vânzare.

Orașele transilvănene au avut strânse relații comerciale cu Țara Românească și Moldova, precum și relații politice, de colaborare, în lupta antiotomană.

Sighișoara, oraș întemeiat de coloniștii germani. Datează din secolul al XIII-lea. În cetatea Sighișoarei funcționau 19 bresle de meșteșugari.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Satul Biertan, din județul Sibiu, este o așezare de sași, atestată documentar la 1283, iar cetatea la 1397. Locuințele sătenilor au fost ridicate în jurul cetății, care în secolul al XVI-lea a devenit sediul episcopatului săsesc.

REȚINE

- În Transilvania, **românii** erau cei mai numeroși și cei mai vechi locuitori.
- Cuceritorii au adus în Transilvania **maghiari**, apoi **secui** și **sași**.
- **Breslele** erau, în Evul Mediu, asociații ale meșteșugarilor organizați astfel pentru a-și apăra interesele.

APLICAȚII PRACTICE

1. Rezolvă următoarele cerințe:

- Care erau principalele ocupații ale locuitorilor satelor transilvănene medievale?
- Numește populația majoritară din orașele medievale din Transilvania.

Pentru a răspunde, folosește și cunoștințele dobândite în lecția despre comunitatea națională.

2. Menționează un exemplu de relații existente între orașele transilvănene și Țările Române în Evul Mediu.

A „Ca dare anuală, fiecare iobag să fie dator să plătească (...) zece dinari. (...) Ca slujbe, trebuie să facă o zi de coasă sau de seceră și să repare iazurile morilor.”

(Document din 1437)

„Starea iobagilor este felurită, căci unii sunt unguri, alții sași (...), alții (...) slavi, mărturisitori ai credinței creștine. Pe lângă aceștia, mai sunt români, sârbi și bulgari. Și, deși toate aceste popoare (...) s-au bucurat până acum de privilegiul acestei libertăți, să aibă liberă voie să se mute ori de câte ori ar voi de la locul unde sălășluiesc și să se stabilească în alte locuri preferate, din pricina răscoalei” conduse de Gheorghe Doja „au pierdut întru totul această libertate.”

(Ștefan Werböczy, *Tripartitul*)

„Țesătorii, dogarii, olarii, arcarii, croitorii și trăistarii să cumpere dreptul breslei lor cu doi florini, (...) două urcioare cu vin și o masă.”

(Document despre obligațiile meșteșugarilor, 1376)

3. Citește cu creionul în mână sursa **A** și rezolvă cerințele:

- Prezintă obligațiile iobagilor din primul document.
- Din ce etnii făceau parte iobagii din Transilvania?
- Numește breslele din al treilea document.
- Cu ce crezi că se ocupau meșteșugarii din fiecare breslă amintită?

Folosește un dicționar pentru a verifica răspunsurile date.

DICȚIONAR

- **breslă** = asociație medievală de meșteșugari care aveau aceeași meserie.
- **dreptul breslei** = taxă plătită pentru a deveni membru al unei bresle.
- **iobag** = țăran fără pământ obligat să lucreze pe domeniul unui nobil și să plătească dări.
- **multietnic** = care cuprinde mai multe etnii.

INTEGREAZĂ TRECUTUL ÎN PREZENT

Meșter tânăr din Sibiu, îmbrăcat în haine medievale, reînviind una dintre meseriile tradiționale din comunitatea sa. Lucrul în lemn este una dintre cele mai vechi meserii, obiectele sculptate din lemn fiind folosite atât la împodobirea clădirilor comunitare, cât și la a celor individuale.

Istorici și cărturari despre personalități ale minorităților

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

În partea de vest a României de azi, în regiunea care a fost denumită Transilvania, istoria a adunat populații diferite prin limba vorbită, modul de viață și credințele religioase.

La începutul secolului al XVI-lea, din cauza confruntării dintre Regatul Ungar și Imperiul Otoman, au fost chemați la arme și țărani lipsiți de pământ, supuși nobililor, cărora li s-a promis libertatea. S-au adunat astfel lângă Buda peste 40 000 de viitori soldați sub conducerea lui **Gheorghe Doja**, un mic nobil secui. Când s-a aflat că familiile rămase acasă îndură o mulțime de suferințe din partea nobililor, armata lui Doja s-a întors în Transilvania, spre a-i înfrunta. După lupte care au durat două luni, răscoala a fost înfrântă în fața cetății Timișoara, unde se retrăseseră nobilii. Doja și ceilalți comandanți au fost uciși.

O mare personalitate a fost și cărturarul sas **Johannes Honterus** din Brașov. El a scris în 1543 *Carte de reformă*, care cuprinde învățămintele de bază ale protestantismului (o religie creștină care se opune Bisericii Catolice), între care și educarea poporului prin învățatură. Marele reformator a întemeiat

Johannes Honterus (1498-1549).
Este înmormântat în Biserica Neagră.

gimnaziul sășesc din curtea Bisericii Negre din Brașov, devenit ulterior un liceu care îi poartă numele și în fața căruia se află statuia fondatorului.

Gheorghe Doja - în limba maghiară, Dózsa György (1470-1514).

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

1514 • războiul țărănesc condus de Gheorghe Doja.

1543 • Johannes Honterus publică lucrarea *Cartea de reformă*.

1613 • Gabriel Bethlen devine principele Transilvaniei.

1653 • apare *Enciclopedia maghiară* a lui János Apáczai Csere.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cărei minorități îi aparținea Johannes Honterus? Dar Gheorghe Doja?
- Unde și-a desfășurat activitatea Johannes Honterus? Ce știi despre Gheorghe Doja?

DICȚIONAR

- **feudal** = mare proprietar de pământ, nobil.
- **rob** = om lipsit de libertate, aflat sub stăpânirea unui nobil, care însă nu avea dreptul să îl omoare.

A „Am întemeiat pretutindeni din banii obștei școli, care până acum, datorită vitregiei vremurilor, ca și prin delăsare, au fost devastate sau au fost (lăsate) aproape cu totul în paragină.

Dar pentru ca răul acesta să nu se mai întindă la noi, am avut - pe cât ne-a stat în puteri - o grijă deosebită față de tineretul aplecat spre învățătură...

La acestea se mai adaugă și faptul că în toate localitățile ținutului s-au clădit școli corespunzătoare, s-au numit rectori potriviți și s-au dat salarii pe măsură.”

(Johannes Honterus, *Cartea de reforme*)

2. Citește sursa **A** și scrie o scurtă compunere, de 6-8 rânduri, în care să explici atitudinea față de școală și învățătură a cărturarului, răspunzând în cuprinsul ei la următoarele întrebări:

- Prin ce acțiuni se manifesta această atitudine?
- Ce urmări crezi că a avut creșterea numărului de școli?

B „Nimic nu e mai neplăcut lui Dumnezeu (...) decât ca oamenii să îi înrobească pe oameni. De vreme ce robia nu vine de la natură, ci din nedreptatea norocului și din lăcomia oamenilor, nu e crimă mai mare (...) decât, atunci când, folosind cu nedreptate autoritatea lor, unii îi aruncă în robie crâncenă și grea chiar pe cei care sunt de același neam cu ei.”

(Cronicarul Ludovic Tubero prezintă un discurs al lui Gheorghe Doja)

3. Citește cu atenție sursa **B**:

- Ce crezi că înțelegea Gheorghe Doja prin robie?

RĂSPUNDE. ARUNCĂ. INTEROGHEAZĂ

Vă așezați în cerc, iar unul dintre copii aruncă o minge spre un coleg ales de el, adresându-i acestuia o întrebare referitoare la una dintre personalitățile studiate.

Cel ales trebuie să prindă mingea, să răspundă, apoi să arunce mingea spre alt copil, căruia să-i adreseze, la rândul său, o întrebare.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Construirea Bisericii Negre din Brașov a început în 1383, pe locul unei biserici din secolul al XIII-lea. A fost numită „Neagră” după ce un incendiu izbucnit în 1689 a avariat-o și i-a înnegrit zidurile.

STUDIU DE CAZ

Exprimă-ți opinia despre rolul personalităților minorităților în istoria și cultura română. Arată de ce crezi că este importantă promovarea ideilor, a realizărilor acestora pentru toți cetățenii români.

Gabriel Bethlen a fost principe al Transilvaniei între 1613 și 1629. El a mărit teritoriul țării sale, deși depindea de puterea sultanului otoman și de marii proprietari de pământ (feudalii) maghiari. A susținut meșteșugurile și comerțul, a înființat o școală superioară și a sprijinit cultura. În toate, a fost cel mai strălucit conducător maghiar, după Matia Corvin. Un cărturar care i-a fost contemporan scria despre el: „În timpul întregii lui domnii, țara a trăit în binecuvântată pace și a fost ferită de orice dușman. Fiecare pătură socială a sporit numeric și a devenit mai importantă, iar populația țării s-a înmulțit. Din

țări străine a pus să se aducă în țara sa, fără să țină seamă de cheltuieli, meșteșugari, pietrari, inventatori și învățați”.

János Apáczai Csere a fost unul dintre cei mai de seamă oameni de cultură maghiari din secolul al XVII-lea. El s-a născut la Apața, o localitate din județul Brașov de azi, de care amintește numele său. Rămas orfan de mic, a studiat la Cluj și Alba Iulia, dar și în Olanda, devenind apoi profesor în Transilvania. A scris numeroase lucrări științifice, cea mai cunoscută fiind *Enciclopedia maghiară*, publicată în 1653, prima lucrare enciclopedică scrisă în această limbă.

APLICAȚII PRACTICE

1. Rezolvă următoarele cerințe:

- În ce constă importanța domniei lui Gabriel Bethlen?
- Cum a sprijinit acesta cultura?
- Pornind de la sursa **A**, scrie o scurtă compunere, de 30-40 de cuvinte, intitulată *De ce este important să învăț istorie*.

A „M-am străduit, după puterile mele, să mai umplu uriașul gol care se arată în cărți scrise în limba noastră și, astfel, tineretul nostru studios să aibă o carte care deapănă firul încâlcit al întregii științe în limba maternă...”

(János Apáczai Csere,
Enciclopedia maghiară)

Gabriel Bethlen.

János Apáczai Csere.

DICȚIONAR

- **contemporan** = din aceeași perioadă istorică.
- **prefață** = scriere cu caracter explicativ care precede o lucrare științifică sau literară.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

B Identifică pe sursa **B** un fluviu care trece pe actualul teritoriu al României.

Folosind informații acumulate la istorie și geografie, leagă de acest fluviu cel puțin un eveniment istoric din trecutul istoric studiat.

Confruntă rezultatul tău cu rezultatele colegilor.

Harta bazinului mijlociu al Dunării (Danubius), publicată de Johannes Honterus în 1541, la Brașov.

2. Menționează două asemănări între János Apáczai Csere și Johannes Honterus.

3. Copiază tabelul de mai jos în caiet, apoi completează-l, scriind A (adevărat) sau F (fals) în dreptul fiecărui enunț:

	Ajutat de sultanul otoman, Gabriel Bethlen a mărit teritoriul țării sale.
	În timpul domniei lui Gabriel Bethlen, țara a trăit în „binecuvântată pace”.
	János Apáczai Csere a fost unul dintre cei mai de seamă oameni de cultură seculi.
	János Apáczai Csere a scris prima enciclopedie în limba maghiară.

4. Prezentați, pe grupe, o scurtă caracterizare a celor doi oameni de cultură, Johannes Honterus și János Apáczai Csere.

PROIECT

Explozia stelară: împărțiți-vă clasa în cinci grupe.

Un reprezentant al fiecărei grupe extrage una dintre cele cinci întrebări. Fiecare grupă trebuie să formuleze întrebări despre personalitățile studiate. (Exemplu: „Cine a fost Gabriel Bethlen?”)

Colegii din celelalte grupe vor răspunde la întrebări.

SĂ NE AMINTIM!

1. Scrie Da sau Nu în caseta corespunzătoare fiecărui enunț de mai jos, pentru a arăta dacă acesta este adevărat sau fals:

a) Regele Dromihete a murit ca urmare a izbucnirii unei răscoale.	
b) Împăratul Traian a construit un pod la Sarmizegetusa.	
c) Pentru a nu fi luat prizonier, regele Decebal s-a sinucis.	

2. Completează spațiile libere astfel încât enunțurile următoare să fie corecte:

- îi considera pe geți cei mai viteji și cei mai dreapți dintre traci.
- Primele informații despre Burebista se găsesc în scrierile geografului grec
- Războaiele dintre Decebal și Traian au fost relatate de istoricul
- Voievodatul lui Gelu se afla în părțile
- În bătălia de la Posada, românii au fost conduși de

3. Stabilește corespondența între domnitor și țara în care a domnit, punând semnul X în caseta corespunzătoare.

Domnitorul	Țara Românească	Moldova	Transilvania
Gelu			
Dragoș			
Basarab I			
Mircea cel Bătrân			
Iancu de Hunedoara			
Vlad Țepeș			
Ștefan cel Mare			
Mihai Viteazul			

4. Portofoliu:

Alege unul dintre domnitorii despre care ai învățat până acum la istorie, caută și notează mai multe informații despre viața și despre faptele sale.

Apoi grupați-vă în funcție de domnitorul ales, desemnați cea mai reușită fișă de portofoliu și prezentați-o colegilor.

Se vor evalua:

- importanța surselor utilizate
- trăsăturile fizice și morale menționate
- organizarea informațiilor
- modul în care, în fiecare grupă, se vor expune argumentele favorabile/nefavorabile legate de fișele analizate.

Monedă dacică de aur, numită Koson.

SĂ NE AUTOEVALUĂM!

1. Stabilește corespondența între personajul istoric și țara în care a domnit.

Personajul istoric	Țara în care a domnit
A. Basarab I	Dacia
B. Decebal	Țara Românească
C. Iancu de Hunedoara	Moldova
D. Ștefan cel Mare	Transilvania

2. Alege varianta corectă de răspuns, scriind A (adevărat) sau F (fals) în caseta corespunzătoare fiecărei afirmații de mai jos.

A domnit în Țara Românească:		A/F
A.	Matia Corvin	
B.	Mihai Viteazul	
C.	Mircea cel Bătrân	
D.	Vlad Țepeș	

3. Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre enunțurile de mai jos:

A. Printre populațiile aduse în Transilvania medievală s-au aflat:

- a. romii b. albanezii c. grecii d. sașii

B. Cele trei Țări Române au fost unite pentru prima oară în 1600 de:

- a. Mircea cel Bătrân b. Mihai Viteazul c. Ștefan cel Mare d. Vlad Țepeș

C. O mare personalitate a minorităților naționale din Transilvania a fost:

- a. Gabriel Bethlen b. Vlad Țepeș c. Mircea cel Bătrân d. Ștefan cel Mare

D. Printre orașele din Transilvania se află:

- a. Sibiu b. Bacău c. Craiova d. Vatra Dornei

Autoevaluare

	Suficient ○	Bine ○○	Foarte bine ○○○	Nr. de cercuri	
1.	o corespondență	2-3 corespondențe	4 corespondențe	↓	
2.	o variantă corectă	2-3 variante corecte	4 variante corecte	↓	
3.	un răspuns corect	2-3 răspunsuri corecte	4 răspunsuri corecte	↓	
				2-4 din 9 →	Suficient
				5-7 din 9 →	Bine
				8-9 din 9 →	Foarte bine

Calificativ final:

Alexandru Ioan Cuza și Unirea

Al. I. Cuza (1820-1873).
Tabloul de Carol Popp
de Szathmári.

Stema Principatelor Unite.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Alexandru Ioan Cuza s-a remarcat printre participanții la Revoluția din 1848, din al cărei program a reușit să ducă la îndeplinire unirea Moldovei cu Țara Românească.

În 1859, calitățile sale deosebite - inteligența, vorba limpede, curajul și modul dezinteresat în care își făcuse până atunci datoria - l-au recomandat drept candidat la tron. Ales mai întâi la Iași, la 5 ianuarie, apoi la București, la 24 ianuarie, el a devenit primul domn al Principatelor Unite.

Cuza a domnit șapte ani, timp în care România a început un mare proces de modernizare. Astfel, a proclamat unirea deplină a Moldovei cu Țara Românească și a reușit să obțină recunoașterea acesteia de către Marile Puteri.

Una dintre cele mai importante reforme ale lui Cuza a fost cea agrară, prin care țărani au primit pământ. Prin legea învățământului, aceștia au avut acces la școală. Îndeplinirea acestor reforme nu s-a putut realiza decât într-un regim autoritar care i-a nemulțumit pe marii proprietari de pământ, ducând la îndepărtarea lui Cuza de pe tron în 1866.

Cuza a fost nevoit să plece în exil, lăsând locul unui prinț străin. Până la venirea acestuia, țara a fost condusă de o Locotenență Domnească, alcătuită din trei persoane care reprezentau Țara Românească, Moldova și armata țării.

PORTOFOLIU

Caută pe internet sau în bibliotecă cinci imagini cu unul dintre muzeele dedicate lui Alexandru Ioan Cuza și organizează-le sub forma unui afiș.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

5 ianuarie 1859
• Cuza este ales
domn al Moldovei.

24 ianuarie 1859
• Cuza este ales
domn al Țării
Românești.

1862 • Cuza
devine domn
al Principatelor
Unite.

1864 •
reforma
agrară și legea
învățământului.

1866 •
abdicarea
lui Cuza.

B PRINCIPATELE UNITE

APLICAȚII PRACTICE

- Răspunde la următoarele întrebări:
 - Cine a fost Alexandru Ioan Cuza?
 - Care au fost cele mai importante reforme ale lui Cuza?
- Ordonează cronologic, folosind axa timpului, evenimentele prezentate în lecție.
- Privește cu atenție sursa **A** și arată ce trăsături ale lui Cuza scoate în evidență pictorul Carol Popp de Szathmári, realizându-i portretul.
- Localizează pe sursa **B** capitalele celor două țări unite sub conducerea lui Alexandru Ioan Cuza.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Scrie împreună cu trei colegi o compunere cu titlul *Pe urmele lui Cuza*, pornind de la informațiile culese de toți membrii grupului.

În călătoria voastră în trecut veți avea în vedere: locuri pe unde a trecut și a poposit Cuza, străzi și școli care îi poartă numele; Muzeul de la Ruginoasa, pe care îl puteți vizita sau puteți căuta informații din alte surse; în multe comunități rurale încă se mai păstrează amintirea Domnului Cuza, care a împroprietărit țărani săraci cu pământ.

Palatul lui Alexandru Ioan Cuza de la Ruginoasa, județul Iași.

DICȚIONAR

- **abdicare** = renunțare la tron.
- **exil** = ședere forțată în afara patriei a unui cetățean, cauzată de o pedeapsă primită în țara de origine.
- **Înalta Poartă** = reședința sultanilor; în sens larg, Imperiul Otoman.
- **proclamație** = document oficial prin care se face cunoscută publicului o decizie importantă a unei autorități sau a unui grup de politicieni.
- **reformă** = modificarea, transformarea (politică, economică etc.) unui domeniu menită să ducă la o schimbare în bine.

Mihail Kogălniceanu, prim-ministrul lui Cuza în perioada marilor reforme.

REȚINE

- **Alexandru Ioan Cuza** a fost primul domn al Principatelor Unite.
- **Cuza** a inițiat mai multe reforme care urmăreau să îi facă pe țărani proprietari de pământ și știutori de carte.

APLICAȚII PRACTICE

1. Citește cu creionul în mână sursele **A** și **B**:

A „Români! Unirea este îndeplinită! (...) Acest fapt măreț, dorit de generațiunile trecute (...) s-a recunoscut de Înalta Poartă și s-a înscris în datinile națiunilor. (...) Alesul vostru vă dă azi o singură Românie. (...) Să trăiască România!”

(Proclamația lui Alexandru Ioan Cuza despre recunoașterea definitivă a Unirii, 11 decembrie 1861)

B „Stăpâni liberi pe brațele și pe ogoarele voastre, nu uitați, mai dinainte de toate, că sunteți plugari; (...) nu părăsiți această frumoasă meserie, care face bogăția țării, și dovediți că în România munca liberă produce îndoit decât munca silită...”

Faceți-vă case bune și îndestulătoare, înconjurați-le cu garduri și cu pomi roditori. *Statorniciți mai ales și pretutindenea școli, unde copiii voștri să dobândească toate cunoștințele trebuitoare pentru a fi buni plugari și cetățeni, și, mai presus de toate, fiți și în viitor ceea ce ați fost până acum. Fiți bărbați de pace și de bună rânduială...*

Și în toată întâmplarea, iubiți România, care de astăzi este dreaptă pentru toți fiii săi.”

(Proclamația lui Alexandru Ioan Cuza despre reforma agrară, 14 august 1864)

- Precizează evenimentul istoric la care se referă sursa **A**.
- Enumeră din sursa **B** cel puțin două recomandări pe care le face Cuza țăranilor.
- Folosind și alte surse de informare, scrie un scurt eseu despre Mihail Kogălniceanu și despre contribuția lui la Unirea Principatelor și la modernizarea noului stat.

Proclamarea Unirii, pictură de Theodor Aman, Muzeul Național de Istorie a României.

- Explică fragmentul subliniat în sursa **B**.

Folosește cunoștințele dobândite la educație civică, precum și următoarele întrebări ajutătoare: Ce înseamnă să fii un bun cetățean? De ce crezi că domnitorul considera că școlile îi ajută pe oameni să devină buni cetățeni?

2. Citește, la alegere, o povestire literară despre Cuza și prezintă-o colegilor (spre exemplu, *Moș Ion Roată și Vodă Cuza* de Ion Creangă).

Realizează apoi caracterizarea domnitorului așa cum reiese din povestire, oral sau în scris.

3. Folosind informații din alte surse literare, discutați, în grupuri de trei elevi, despre importanța Unirii Principatelor.

Steag tricolor din timpul domniei lui Al. I. Cuza.

JOC DE ROL

Imaginează-ți că l-ai întâlni pe domnitorul Cuza. Interpretează, în fața clasei, rolul unui cetățean român care îi mulțumește lui Cuza pentru reformele sale.

ȘTIAI CĂ...

- ▶ În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza au fost înființate primele universități din România, la Iași (1860) și București (1864)?
- ▶ Soția lui Alexandru Ioan Cuza, Elena Cuza, a sprijinit instituțiile de cultură și educație din țară?

DICTIONAR DE TERMENI ISTORICI

Ajutați de învățător sau învățătoare, alcătuiți un dicționar de termeni istorici în computerul clasei sau pe o tabletă. La sfârșitul anului școlar, dicționarul vă va ajuta să vă pregătiți pentru recapitularea finală.

La acest fișier trebuie să aibă acces orice elev care caută înțelesul unui termen istoric. Forma finală a dicționarului poate fi transmisă prin e-mail sau poate fi imprimată pe hârtie și distribuită tuturor colegilor.

Carol I și Independența

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

După îndepărtarea lui Al. I. Cuza, la cârma țării a fost adus prințul Carol, descendent dintr-o familie domnitoare germană, Hohenzollern-Sigmaringen, înrudită cu multe familii dinastice din Europa. Carol a avut cea mai lungă domnie din istoria României.

Deși tânăr, Carol I a continuat opera de modernizare a predecesorului său. În timpul domniei sale a fost adoptată prima constituție a țării noastre și s-a schimbat din temelii viața locuitorilor. Au fost construite în orașe clădiri impunătoare, șosele pietruite și porturi. Industria și comerțul s-au dezvoltat și au fost luate măsuri pentru dezvoltarea învățământului și culturii.

Sub conducerea lui Carol, armata română a luptat în Războiul Ruso-Turc, cunoscut în istoria noastră drept Războiul de Independență (1877-1878). Victoriile obținute pe fronturile de la Rahova, Plevna și Smârdan au dus la recunoașterea independenței țării de către Marile Puteri. Recunoașterea internațională a permis proclamarea Regatului și încoronarea lui Carol și a soției sale, Elisabeta, ca primul rege și prima regină ai României. Dinastia lor a condus țara până în anul 1947. Carol I s-a impus contemporanilor prin corectitudine, cumpătare, modestie și respectarea cuvântului dat.

Regele Carol I (1839-1914),
din 1866 domnitor al Principatelor Române,
iar din 1881 rege al Regatului României.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

10 mai 1866
• Carol este proclamat
domn al României.

1877-1878
• România participă la
Războiul de Independență.

10 mai 1881
• încoronarea lui Carol I
și a Elisabetei.

APLICAȚII PRACTICE

1. Rezolvă următoarele cerințe:

- Numește principalele realizări ale domniei lui Carol I.
- În timpul cărui război a condus domnitorul Carol armata română?
- Precizează ce a obținut România ca urmare a participării la Războiul Ruso-Turc?

A „Noi, autorizați de voința națională, conduși de datoria ce avem de a pune frâu tuturor intrigilor ce au drept scop sugrumarea naționalității noastre și siguri de astă dată că voința națiunii va fi încoronată de cea mai deplină izbândă, sunem, la alegerea directă a națiunii, ca domnitor, pe principele Carol Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen, ce va domni sub numele de Carol I.”

(Proclamația Locotenenței Domnești)

B „Punând piciorul pe pământul sacru al României, am devenit român. (...) Cetățean azi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăși cu dumneavoastră soarta cea bună și pe cea rea... Primesc cu mândrie această coroană făurită dintr-un tun stropit cu sângele vitejilor noștri și sfințită de Biserică.”

(Declarația lui Carol I)

2. Citește cu atenție sursele **A** și **B**:

- Identifică în sursa **A** motivele alegerii lui Carol I ca domnitor al României.
- Cui crezi că aparțineau intrigile care aveau „drept scop sugrumarea naționalității”?
- Numește, din sursa **B**, sentimentele pe care le manifestă Carol I la sosirea în România.

JOC DE ROL

Mihai Eminescu a fost invitat odată la palat de regina Elisabeta. După întâlnire, regina a scris: „Mi-am dat foarte bine seama că, din tot ce i-am oferit în timpul vizitei, ceașca de ceai pe care i-am servit-o eu însămi a fost singurul lucru ce i-a făcut plăcere”. Formând o pereche cu un coleg sau o colegă, interpretați scena întâlnirii dintre cele două personaje istorice.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Ce personaje istorice recunoști pe Actul proclamării României ca Regat?

Încearcă să explici de ce au fost reproduse pe acest document.

Carol Davila și viața culturală și științifică a României

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Domnia lungă și prestigioasă a lui Carol I a fost una de afirmare a culturii și științei românești.

Medicina românească a progresat datorită lui Carol Davila, care era foarte apreciat de regele Carol I. El a organizat serviciul sanitar, a întemeiat prima facultate de medicină și a fost prezent pe front în timpul Războiului de Independență. În acești ani au trăit și au scris Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale și Ion Creangă.

Atunci și-a început activitatea și compozitorul George Enescu. El era foarte ad-

mirat de regina Elisabeta, care îl invita adesea să cânte la Castelul Peleş, construit lângă Sinaia de Carol I.

Unul dintre pictorii afirmați acum, Nicolae Grigorescu, a participat la Războiul de Independență.

Între oamenii de știință ai timpului s-au remarcat istoricul A. D. Xenopol și chimistul Petru Poni.

Carol Davila (1828-1884).

Ion Creangă.

I. L. Caragiale.

Mihai Eminescu.

Nicolae Grigorescu.

George Enescu.

DICȚIONAR

- **facultate de medicină** = unitate de învățământ superior unde se studiază medicina.
- **serviciu sanitar** = organizație destinată ocrotirii și îngrijirii sănătății populației.

REȚINE

- **Carol I** a fost domn și rege al românilor vreme de 48 de ani.
- În timpul domniei sale, România și-a câștigat independența față de Imperiul Otoman și a progresat în multe domenii.

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește două personalități culturale, respectiv științifice, din timpul domniei lui Carol I.

Precizează în ce domeniu a activat fiecare personalitate menționată.

2. Enumeră două realizări ale lui Carol Davila.

3. Amintește-ți ce ai învățat la limba și literatura română și completează tabelul cu datele cerute.

Scriitorul	Cea mai cunoscută operă a sa
Mihai Eminescu	
Ion Creangă	
Ion Luca Caragiale	

4. Alcătuieste o fișă despre Carol Davila (când și unde s-a născut, activitatea lui, contribuția la dezvoltarea științei în România, efectele sociale ale activității desfășurate).

ȘTIAI CĂ...

- La sfârșitul domniei lui Carol I, căile ferate române măsurau peste 4 000 de kilometri, față de 163 în 1866?

- Coroana lui Carol I, folosită la încoronarea tuturor regilor României, a fost realizată din țeava unui tun turcesc capturat la Plevna de soldații români conduși de rege?
- Regina Elisabeta a fost și scriitoare, semănând cu numele: Carmen Sylva?

TEHNICA ACVARIULUI

Personalități ale culturii.

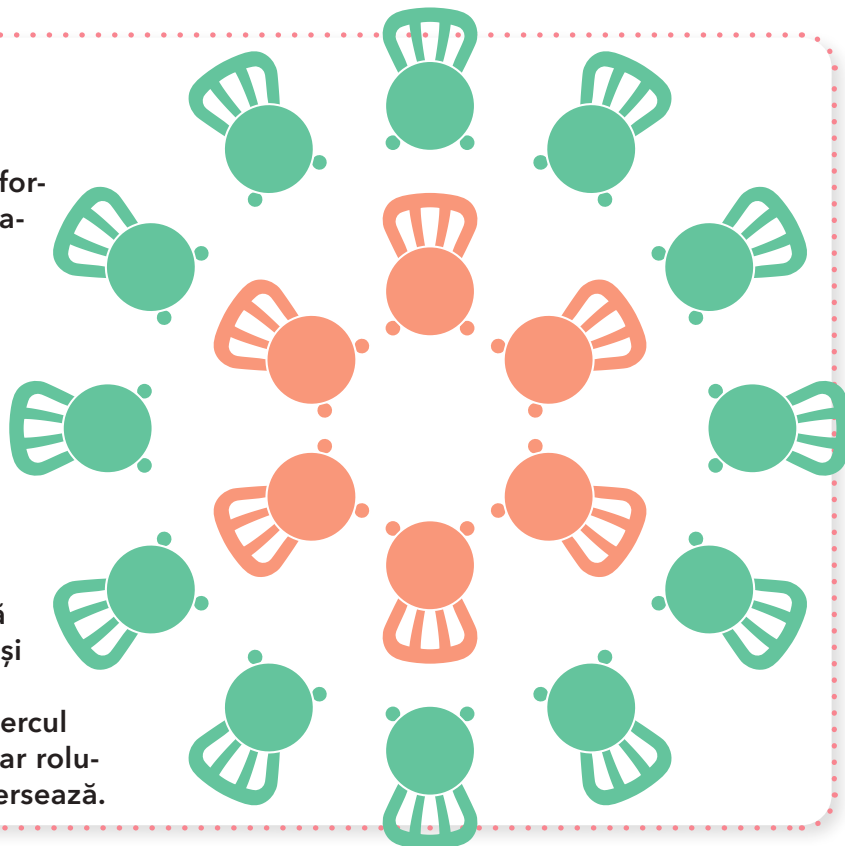
Se așază scaunele din clasă sub forma a două cercuri concentrice. Fiecare elev își alege un loc.

Elevii din cercul interior discută, timp de zece minute, despre viața culturală a României în timpul regelui Carol I. Își expun ideile, le susțin cu argumente și dovezi, se completează reciproc.

Fiți pregătiți să recunoașteți și să acceptați idei mai bune decât ale voastre!

Elevii din cercul exterior ascultă ceea ce se discută în cercul interior și fac observații scrise.

Apoi, elevii își schimbă locurile (cercul interior trece în exterior și invers), iar rolurile de observator și observat se inversează.

Eroi ai Primului Război Mondial

Trupele române trecând Carpații, august 1916.

Armata română înaintea Bătăliei de la Mărășești.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

La începutul secolului XX, România era deja independentă, după înfăptuirea unirii celor două principate. Se modernizase și făcuse mari progrese în domeniul economic. Rămăsese însă nerezolvată marea problemă a desăvârșirii unirii, prin alăturarea, într-o singură națiune, a românilor aflați încă sub autoritatea imperiilor vecine, austro-ungar și rus. Aceasta a fost posibilă după un război mondial, la capătul căruia cele două puteri au fost învinse.

În 1914, când a izbucnit Primul Război Mondial, România a hotărât să rămână neutră. A intrat în luptă abia doi ani mai târziu, împotriva Austro-Ungariei, care ocupase Transilvania și Bucovina.

Prin eroismul popular, susținerea Franței aliate și a armatei ruse, românii au obți-

nut, în vara anului 1917, victoriile memorabile de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

Mai apoi, destrămarea Imperiilor Otoman, Austro-Ungar și Rus a dus la formarea noilor state naționale în Europa, printre care s-a numărat și România Mare.

vânător de munte

ofițer

infanterist

artilierist

Uniforme ale Armatei Române, în timpul Primului Război Mondial.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

1914, 28 iulie
• începe Primul Război Mondial

1916, 14 august
• România intră în Primul Război Mondial.

1919–1920
• semnarea tratatelor de pace.

A FRONTURILE DIN EUROPA ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

APLICAȚII PRACTICE

1. Precizează anul intrării României în Primul Război Mondial.
2. Menționează unul dintre motivele implicării României în Primul Război Mondial.
3. După ce ai urmărit cu atenție sursa **A**, numește două localități unde armata română a purtat bătălii în Primul Război Mondial.
4. Citește sursa **B** cu atenție, apoi discută conținutul acesteia cu ceilalți colegi. Argumentează-ți părerile.

B „Regii nu trebuie să aibă prieteni. Regii trebuie să fie singuratici și nesociabili, altfel nu sunt adevărați regi. Suntem criticați dacă ne ținem deoparte și, de asemenea, dacă nu ne ținem. Dacă suntem binevoitori, suntem învinuiți că nu suntem destul de demni, dacă ne purtăm cu prea multă demnitate, ni se spune că suntem prea mândri.”
(Regina Maria)

DICTIONAR

- ▶ **aliate** (despre state) = țări care au semnat înțelegeri prin care se obligă să își ofere ajutor în cazul unui conflict.
- ▶ **Antanta** = alianță militară între Marea Britanie, Franța și Rusia, alături de care România a luptat în Primul Război Mondial.
- ▶ **mareșal** = gradul cel mai înalt din armată.
- ▶ **Primul Război Mondial** = război desfășurat între 1914 și 1918, purtat pe trei continente.
- ▶ **țară neutră** = țară care nu ia parte la un război.

ȘTIU. VREAU SĂ ȘTIU. AM ÎNVĂȚAT

Primul Război Mondial: copiază următorul tabel în caiet, apoi completează-l cu informații pe care le știi deja, pe care dorești să le mai afli sau pe care le-ai învățat în lecție. Lucrează cu ajutorul colegei sau colegului de bancă:

ȘTIU	VREAU SĂ ȘTIU	AM ÎNVĂȚAT
Ce cred că știu despre Primul Război Mondial?	Ce vreau să mai aflu despre Primul Război Mondial?	Ce am învățat deja despre Primul Război Mondial?

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Regele Carol I nu a avut urmași, motiv pentru care l-a desemnat drept moștenitor al tronului pe nepotul său, Ferdinand. Acesta s-a căsătorit cu prințesa Maria, nepoata reginei Victoria a Marii Britanii.

Devenită regina României în octombrie 1914, aceasta a avut un rol deosebit în toate evenimentele care au urmat. Beneficiind de relații apropiate cu dinastiile din Marea Britanie și Rusia, a înlesnit intrarea țării noastre în războiul mondial alături de Antanta, alianță militară din care făceau parte aceste două puteri.

Pe frontul din Moldova, în iarna dintre anii 1916 și 1917, regina Maria a fost supranumită „mamă a răniților”. Vizitele sale pe front au fost consemnate astfel: „În fiecare zi mă duceam între răniți. Niciodată n-am lăsat o chemare fără răspuns.

Cutreieram pretutindeni fără să mă descurajeze vreo privire, vreo oboseală, un drum mai lung. Într-o dimineață, m-am așezat alături de un bolnav care suferise o operație foarte grea. (...) El întinse mâna și am apucat-o în a mea...

Atunci, ca foarte de departe, veniră cuvintele: «Dumnezeu să te apere și să te ție, ca să ajungi împărăteasă, împărăteasa tuturor românilor...»”.

După înfăptuirea României Mari, Regele Ferdinand și Regina Maria au fost încoronați, în 1922, la Alba Iulia.

Regina Maria la patul unui rănit.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- De ce regina Maria și-a câștigat renumele de „mamă a răniților”?
- Ce îi urează rănitul reginei? S-a îndeplinit urarea lui?

2. Imaginează-ți un dialog cu regina Maria.

Ce întrebări i-ai adresa în legătură cu munca ei de alinare a răniților?

Regina Maria, însoțită pe front de generalul Alexandru Averescu, comandantul Armatei a II-a, care a condus bătăliile de la Mărăști și Oituz, în 1917. Pentru meritele sale deosebite a primit gradul de mareșal al Armatei Române.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Ecaterina Teodoroiu s-a născut într-o mică așezare de lângă Târgu-Jiu și a fost învățătoare. După izbucnirea Primului Război Mondial, s-a angajat ca infirmieră într-un spital de răniți din Târgu-Jiu, iar în zilele întunecate din toamna anului 1916, când armata română se retrăgea cu pierderi grele, s-a înrolat voluntar.

Ecaterina a luptat pe podul de peste Jiu, la Bărbătești și la Filiași (Dolj). Faptele ei de eroism i-au adus gradul de ofițer și decorația „Virtutea Militară” clasa a II-a, pe care i-a prins-o în piept chiar regele Ferdinand.

Eroina de la Jiu a murit pe 3 septembrie 1917, la Muncelu, la numai 23 de ani, îmbărbătându-și soldații: „Înainte, băieți, nu vă lăsați, sunteți cu mine!”.

A „Când o vedeam pe stradă ne luam după ea: *Domnișoara cercetaș! Domnișoara cercetaș!*... Era atâta convingere în vorba ei, atâta căldură... Era revoltată că venise frigul și răniții n-aveau pături; simțea imediat că sufletul ei era făcut să se dăruiască tuturor, celor mulți și nenorociți, că iubea pe cei mici, pe cei ce sufereau”.

(Gabriel Dumitru Culcer, *Însemnări...*)

Ecaterina Teodoroiu.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Unde s-a născut Ecaterina Teodoroiu?
- În care lupte s-a remarcat, prin fapte de eroism, Ecaterina Teodoroiu?

2. Compară felul în care regina Maria și Ecaterina Teodoroiu s-au implicat în război. Stabilește asemănări și deosebiri între activitățile lor.

3. Caută și alte monumente dedicate eroilor din Primul Război Mondial, amplasate pe teritoriul României, folosind Internetul.

4. Inspiră-te din cele învățate și din sursa **A** pentru a realiza, în 5-7 rânduri, o prezentare a Ecaterinei Teodoroiu.

Mausoleul „Ecaterina Teodoroiu” din Târgu Jiu, unde se află osemintele eroinei. Monumentul a fost realizat în 1936 de către sculptorița Milița Pătrașcu.

PORTOFOLIU

Caută în albumele cu fotografiile familiei sau în alte surse imagini ale înaintașilor care au luptat în Primul Război Mondial.

Discută despre semnificația lor, în clasă.

REȚINE

► Prin jertfa miilor de eroi ai Războiului de Întregire (1916–1918) a fost posibilă realizarea Marii Uniri.

Regele Ferdinand și Marea Unire

Episcopul Iuliu Hossu dă citire
Rezoluției de la Alba Iulia.

Regele Carol I (la mijloc), nepotul său, Ferdinand,
și fiul acestuia, viitorul Carol al II-lea.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

La moartea regelui Carol I, tronul a revenit nepotului său, Ferdinand. Foarte cultivat, noul suveran avea însă o fire rezervată și timidă.

Ferdinand s-a ridicat la înălțimea misiunii sale regale și a știut, în momente dificile pentru țară, să-și dovedească responsabilitatea cu prețul unor renunțări dureroase. S-a arătat, astfel, de acord ca România să intre în război împotriva țării sale de origine, Germania.

În momentele foarte grele ale Primului Război Mondial, când România pierduse jumătate din teritoriu și încerca o ultimă rezistență în Moldova, a știut să însuflețească armata română, formată în majoritate din țărani, promițându-le, în schimbul sacrificiului de pe front, împrăștierea cu pământ.

După ce mai întâi Basarabia și Bucovina s-au unit cu România, la 1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, la care au participat reprezentanții tuturor comunităților românești din Transilvania, a votat unirea tuturor românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș cu România. Delegații au votat și principiile organizării democratice a noului stat, care trebuia să fie unul modern, în care toate națiunile conlocuitoare să se bucure de aceleași drepturi cetățenești.

În anii care au urmat, a fost legiferată reforma agrară și s-au desfășurat alegeri parlamentare pe baza votului universal.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

1918

- 27 martie - Unirea Basarabiei cu România.
- 28 noiembrie - Unirea Bucovinei cu România.
- 1 decembrie - Marea Adunare Națională de la Alba Iulia care proclamă unirea Transilvaniei cu România.

1922 • Ferdinand
și Maria sunt
încoronați regi
ai României Mari.

1923 • adoptarea
noii constituții,
legea
fundamentală
a țării.

APLICAȚII PRACTICE

1. Rezolvă următoarele cerințe:

- Ce s-a votat la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia?
- Unde au fost încoronați regele Ferdinand și regina Maria?

2. Descrie comportamentul regelui Ferdinand în timpul Primului Război Mondial.

3. Citește cu creionul în mână sursele **A** și **B**:

A „Marele Sfat Național declară că nu voiește (...) ca din asupriți cum am fost să devenim asupritori. Voim să asigurăm libertatea pentru toți și dezvoltarea pentru toate popoarele conlocuitoare. Noi, care am vărsat lacrimi văzând limba noastră scoasă din școli, din biserici (...), nu o vom lua altora.”

(Discursul lui Iuliu Maniu, Alba Iulia, 1 decembrie 1918)

- Despre ce drepturi încălcate românilor în Transilvania, înainte de Marea Unire, vorbește Iuliu Maniu în sursa **A**?
- Menționează din sursa **B** principiile democratice stabilite de membrii Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, ca temelie a noului stat.

4. Identifică personajele din sursa **C**.

Vizionează și harta din manualul digital pentru a identifica teritoriile care s-au unit cu România în 1918.

DIȚIONAR

- **conlocuitor** = care locuiește împreună cu altcineva în același teritoriu.
- **obștesc** = general, colectiv, care aparține întregului popor.

B „Ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, Adunarea Națională proclamă:

- deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare;
- înfăptuirea desăvârșită a unui curat regim democratic, votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune;
- desăvârșita libertate de presă, asociere și întrunire;
- reforma agrară radicală.”

(Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, 1 decembrie 1918)

Ion I.C. Brătianu,
unul dintre fondatorii
României Mari.

Iuliu Maniu,
unul dintre organizatorii
Mării Adunări Naționale
de la Alba Iulia.

Stema României Mari, 1921.

REȚINE

- După Unirea Basarabiei și Bucovinei, **Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918**, a votat unirea tuturor românilor din Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș cu România; în octombrie 1922, regele Ferdinand și regina Maria au fost încoronati la Alba Iulia.

APLICAȚII PRACTICE

1. Citește cu atenție sursele **A** și **B**.

A „Ați greșit când ați vorbit de interesele dinastiei. Nu cunosc interesele dinastiei. Nu cunosc decât interesele țării. În conștiința mea, aceste două interese se confundă. Dacă m-am hotărât să fac acest pas grav e fiindcă (...) am ajuns la convingerea adâncă și neștrămutată că el corespunde cu adevăratele aspirații ale neamului a cărui răspundere o port în ceasul de față. Dinastia va urma soarta țării, învingătoare cu ea sau învinsă cu ea, deoarece dinastia mea este română. Rău ați făcut când ați numit-o străină, germană. Nu! E română. Românii l-au adus aici pe unchiul meu, ca să întemeieze o dinastie națională, și revendic pentru casa mea cinstea de a fi îndeplinit în întregime misiunea pe care acest popor i-a încredințat-o.”

(Regele Ferdinand I despre decizia intrării României în război și despre caracterul național al dinastiei sale, 1916)

B „Luminoasă va rămâne în istoria unui neam veșnic nedreptățit de soartă din secol în secol și din sacrificiu în sacrificiu clipa în care vitejia unui popor s-a sprijinit pe eroica lui loialitate pentru a întregi țara în dreptele ei hotare. Cel mai mare moment din istoria noastră milenară va rămâne legat de numele lui.”

(Nicolae Iorga despre regele Ferdinand I)

- Pe baza sursei **A**, menționează două trăsături morale ale regelui Ferdinand.
- Identifică în sursa **A** un motiv pentru care regele Ferdinand considera că dinastia sa era națională, românească.
- Pornind de la sursa **B**, realizează o caracterizare a regelui Ferdinand I.

Muzeul Unirii din Alba Iulia, clădirea unde s-a semnat actul Marii Uniri.

2. Redactează un text de 8-10 rânduri cu titlul „Aș dori să fiu precum...”, având drept model personalitatea regelui Ferdinand sau a reginei Maria.

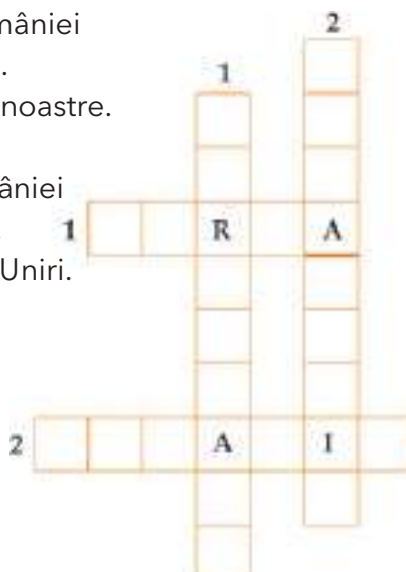
Copiază în caiet, apoi dezleagă următorul rebus:

ORIZONTAL:

- Regină a României (1914–1927).
- Numele țării noastre.

VERTICAL:

- Rege al României (1914-1927).
- Orașul Marii Uniri.

ȘTIAI CĂ...

La 14 decembrie 1918, când delegația Transilvaniei a venit la București pentru a-i înmâna regelui Ferdinand I Actul Unirii, Ion I.C. Brătianu a rostit următoarele: „Vă așteptam de o mie de ani și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată. Sunt în viața unui neam clipe de fericire atât de mari, încât ele răscumpără veacuri întregi de suferință”?

PROIECT

Cu ajutorul Internetului, organizează cu clasa ta un tur virtual al castelelor și palatelor care amintesc de familia regală a României.

După vizitarea fiecărui obiectiv turistic, completează albumul foto din colțul muzeal al clasei cu noi fotografii făcute de tine.

Piesele albumului pot fi folosite și în celelalte lecții despre regii României.

Moment de reculegere pentru pierderea Basarabiei și Bucovinei de Nord, București, 1940.

România interbelică

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Anii care au urmat Marii Uniri au adus succese importante unei țări care își dublase întinderea și resursele. Industria a crescut semnificativ, însă agricultura a continuat să aibă cea mai mare pondere. Acest domeniu nu a progresat, deoarece în gospodăria țărănească se lucra cu mijloace învechite un pământ insuficient pentru a asigura bunăstarea.

Consolidată prin adoptarea Constituției din 1923, democrația nu a fost atât de puternică încât să-l împiedice pe urmașul regelui Ferdinand, Carol al II-lea, să conducă statul în mod autoritar.

În perioada interbelică au devenit cunoscuți numeroși intelectuali și artiști: istoricul Nicolae Iorga, muzicianul George Enescu, sculptorul Constantin Brâncuși și scriitori precum Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, Lucian Blaga, George Călinescu sau Ion Barbu. Cu toate acestea, numărul știutorilor de carte din România a rămas mic. În capitala țării, străzile din centru puteau fi considerate „micul Paris”, copia centrului capitalei Franței. La numai un kilometru distanță, străzile de la periferie erau neasfaltate, lipsite de canalizare și de electricitate.

Alianțele militare ale României, care a rămas alături de democrațiile occidentale, nu au reușit să mențină Marea Unire. Înțelegerile secrete dintre URSS și Germania nazistă au dus la prăbușirea României Mari în vara anului 1940. URSS a luat Basarabia, Ungaria a ocupat Transilvania de Nord, iar Bulgaria, sudul Dobrogei. Urmărite pierderilor teritoriale au fost imediate: regele Carol al II-lea a părăsit tronul, care a fost preluat de regele Mihai. România a fost nevoită să intre în al Doilea Război Mondial alături de Germania.

APLICAȚII PRACTICE

Rezolvă următoarele cerințe:

1. Care au fost consecințele economice ale Unirii?

Compară hărțile I. și II. din Atlasul de la finalul manualului. Ce observi?

2. Participă la un concurs „Cine știe câștigă”. Un coleg va adresa clasei întrebări despre Nicolae Iorga, George Enescu ș.a.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

Al Doilea Război Mondial

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

România a încercat să își recupereze teritoriile pierdute. Soluția cea mai convenabilă părea o alianță cu Germania împotriva Uniunii Sovietice, alianță în care România a intrat în toamna anului 1940. În vara anului următor, Basarabia și Bucovina au fost realipite țării noastre. Armata română a rămas alături de cea germană în înaintarea acesteia în Uniunea Sovietică, dar a suferit, în anii 1943-1944, grele înfrângeri. La 23 august 1944, conducătorul autoritar al statului, mareșalul Ion Antonescu, a fost arestat, iar armata română a întors armele împotriva Germaniei. Trupele române au eliberat Transilvania, contribuind și la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei.

România a fost ocupată însă de trupele sovietice. Drept urmare, în 1947, regele Mihai I a fost silit să renunțe la tron și să părăsească țara. A fost instaurat regimul comunist, după model sovietic.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- De ce a intrat România într-o alianță cu Germania?
- Când a ieșit România din această alianță?

2. Numește regimul instaurat în România după abdicarea regelui Mihai I.

Regele Mihai I al României.

DICTIONAR

- **dictatură** = formă de guvernare în care toată puterea este concentrată în mâna unei singure persoane sau a unui grup restrâns.
- **interbelică** = (aici) perioada dintre cele două războaie mondiale.
- **URSS** = Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, federație de state care ocupa estul Europei și o parte din Asia Centrală și de Nord.

IAR 80, avion românesc de bombardament, folosit în al Doilea Război Mondial.

Tancurile sovietice ocupă Basarabia, 1940.

Infanterist român
în uniforma
de campanie
din 1941.

APLICAȚII PRACTICE

Transcrie textul de mai jos în caiet și citește-l cu atenție. În timpul lecturii, marchează, pe margine, propozițiile sau paragrafele cu următoarele coduri:

- semnul „√”, dacă tot ce ai citit confirmă un fapt pe care îl știai;
- semnul „-”, când unele dintre informații contrazic sau sunt diferite de ceea ce știai sau credeai că știi;
- semnul „+”, în cazul în care informația este nouă pentru tine;
- semnul „?”, dacă informația îți este neclară sau ai vrea să afli mai multe despre subiect.

După ce ai încheiat lectura, analizează conținutul documentului împreună cu toți colegii și cu învățătorul sau învățătoarea, pe baza semnelor aplicate pe margine.

Completați pe tablă un tabel, care să conțină părerile elevilor exprimate pentru fiecare semn.

DICTIONAR

- **armistițiu** = acord între taberele care se confruntă, pentru încetarea temporară a operațiunilor militare.
- **comunism** = sistem politic în care drepturile și libertățile sunt încălcate; societatea este controlată de partidul unic, care deține întreaga putere.

REȚINE

- La **23 august 1944**, România a întors armele împotriva Germaniei.
- În vara anului 1944, România a fost ocupată de trupele sovietice; treptat, s-a instaurat **regimul comunist**.

A „Români!

În ceasul cel mai greu al istoriei noastre,... România a acceptat armistițiul oferit de Uniunea Sovietică, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii. Din acest moment încetează lupta și orice act de ostilitate împotriva armatei sovietice, precum și starea de război cu Marea Britanie și Statele Unite... Ele au recunoscut nedreptatea dictatului de la Viena, prin care Transilvania ne-a fost răpită... vom trece hotarele impuse... pentru a elibera pământul Transilvaniei noastre de sub dominația străină.”

(Proclamația regelui Mihai către țară,
23 august 1944)

Fototeca online a comunismului românesc, 66/1944.

Intrarea trupelor sovietice de ocupație în București, august 1944.

Citește cu atenție sursa **A** și rezolvă următoarele cerințe:

1. Precizează cine a fost Mihai I.
2. La cine se referă Regele prin sintagma „dominația străină”?
3. Stabiliți în clasă numele unui film despre al Doilea Război Mondial, pe care să-l vizioneze fiecare dintre voi acasă.

Discutați apoi conținutul lui și interpretați o scenă din film. Fiți pregătiți să recunoașteți și să acceptați idei de interpretare a rolurilor mai bune decât ale voastre!

ȘTIAI CĂ...

Regele Mihai era foarte tânăr în timpul celui de-al Doilea Război Mondial? S-a născut pe 25 octombrie 1921, la Sinaia.

A domnit între 1927 și 1930, apoi în perioada 1940-1947.

JURNAL DE LECTURĂ

1. Caută pe Internet fragmente din memorii scrise de participanți la al Doilea Război Mondial și notează ce te-a impresionat din acea perioadă a vieții lor.

2. Citește cu atenție sursa **B** și, cercetând și alte surse despre situația armatei române pe Frontul de Est, scrie un eseu, de 8-10 rânduri, în care să îți exprimi opinia despre înaintarea armatei române în Uniunea Sovietică.

B „Pe Frontul de Est... nu avem benzină deloc, cerșim prin toate părțile, dar fără rezultat, armata unei țări cu atâta benzină ca România stă înțepenită și nu se poate mișca; multe anomalii se mai întâmplă și în lumea asta... ”

(Constantin Sănătescu, *Jurnal*)

Comunismul și Revoluția din 1989

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

După alungarea regelui Mihai I și proclamarea Republicii Populare Române (1947), comuniștii au preluat conducerea țării. Au confiscat averile celor ce dețineau fabrici, uzine și bănci. Apoi, a venit rândul țăranilor, cărora li s-a cerut să renunțe la pământ și să-l cedeze gospodăriilor agricole colective.

Noile legi hotărau rolul conducător al partidului comunist, ca partid unic, iar cetățenii nu beneficiau de drepturi și libertăți decât pe hârtie. Cei care s-au opus regimului au fost închiși ori uciși. La începutul anilor 1960, comuniștii români au încercat să nu mai țină cont de directivele venite de la Moscova, centrul lumii comuniste, apropiindu-se de Occident, dar și de China comunistă. După moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, în 1965, Nicolae Ceaușescu a devenit conducătorul partidului și, apoi, președintele țării.

La început, a modernizat industria, ceea ce a îmbunătățit viața oamenilor. Din 1971, politica lui Ceaușescu a devenit tot mai abuzivă, punând în centrul societății figura conducătorului.

Situația României s-a agravat după 1980. Lipsurile au devenit tot mai mari: din alimentele de bază (pâine, zahăr, ulei etc.) fiecare avea dreptul doar la o porție limitată atribuită lunar; curentul electric și căldura erau întrerupte frecvent.

Vizită a cuplului Ceaușescu în țară, 1986.
Oamenii erau obligați să participe.

Fototeca online a comunismului românesc, 192/1986.

Coadă la alimente, Piața Obor, București, 1986.

© Library of Congress

Nemulțumirea populației a declanșat la Timișoara, în decembrie 1989, o manifestație anticomunistă, reprimată sângeros. În zilele de 21 și 22 decembrie 1989, zeci de mii de oameni au ieșit în stradă în București și în alte orașe și i-au îndepărtat pe Nicolae Ceaușescu și pe comuniști de la putere.

APLICAȚII PRACTICE

- Răspunde la următoarele întrebări:
 - Cine a preluat conducerea țării după abdicarea regelui Mihai?
 - Ce schimbări s-au produs în societate?
 - Cum trăiau oamenii în anii 1980?
 - Ce eveniment s-a petrecut în decembrie 1989 în România?

DICȚIONAR

- **indezirabil** = (aici) persoană considerată primejdioasă de către comuniști.
- **lagăr** = (aici) loc unde erau închiși cei indezirabili regimului comunist.
- **referendum** = (aici) votul cetățenilor pentru un proiect de lege.

2. Citește cu creionul în mână sursa **A**:

A „Desăvârșirea reformei agrare, prin confiscarea marilor moșii și ruina moșierilor. Desființarea armatei, în forma ei actuală, și crearea unei armate noi. (...) Micile gospodării țărănești trebuie desființate, pentru a-i lipsi pe țăranii mici proprietari de pământ, de mașini și vite. Aceasta va deschide calea absorbirii lor în sistemul colectivizat. Abdicarea regelui și exilarea familiei regale. (...) Îndreptarea populației rurale spre industrie. Suprimarea partidelor istorice prin arestarea, uciderea și răpirea membrilor lor. Nicuiunui străin, cu excepția celor din țările de sub influența sovietică, nu i se va permite intrarea în România.”

(Planul de comunizare a României, trimis de la Moscova, capitala URSS)

Nicolae și Elena Ceaușescu la vânatoare, Revelionul 1976.

Fototeca online a comunismului românesc, 14/3/1976.

- Identifică în sursa **A** patru puncte ale planului de transformare a României într-o țară comunistă.

3. Studiază cu atenție sursa **B**, apoi harta III. din Atlasul istoric de la sfârșitul manualului.

Precizează două cauze ale numărului mare de închisori și lagăre de muncă forțată din România comunistă.

- Demonstrații împotriva comunismului

În România, sfârșitul comunismului a început cu mari demonstrații populare, înăbușite într-o primă fază de armată (Timișoara, 17 decembrie 1989); ulterior, aceasta a fraternizat cu demonstranții. Regimul Ceaușescu este înlăturat (22 decembrie 1989) și se adoptă o nouă constituție prin referendum (decembrie 1991).

Iuliu Maniu (1873-1953), unul dintre făuritorii Unirii Transilvaniei cu România, prim-ministru, președinte al Partidului Național Țărănesc, arestat de comuniști în 1947, a murit în condiții inumane în închisoarea Sighet.

O nouă eră în istoria României: aderarea la NATO și intrarea în Uniunea Europeană

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Cea mai importantă împlinire a anilor care au urmat căderii comunismului în România a fost aderarea României la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord – NATO în 2004 și intrarea în Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007. NATO este o organizație politico-militară al cărei scop este de a menține pacea și independența statelor membre, de a realiza o apărare comună. Înființată în 1949, ea cuprinde în prezent 28 de state din Europa și America de Nord.

Uniunea Europeană (UE), alcătuită în 2021 din 27 de state, este o organizație care reunește resurse importante ale statelor membre și este

o garanție a creșterii economice și a prosperității. Instituțiile sale promovează și consolidează democrația, precum și deplina egalitate în drepturi și libertăți a tuturor cetățenilor europeni.

Simbolurile cele mai cunoscute ale Uniunii Europene sunt drapelul și imnul. Drapelul este albastru, cu douăsprezece stele aurii care conturează un cerc. *Odă bucuriei*, un fragment din Simfonia a IX-a a compozitorului german Ludwig van Beethoven, pe versurile poetului Friedrich Schiller, este Imnul Europei unite. Moneda unică a Uniunii este euro (prescurtare a cuvântului Europa). Ziua Europei se sărbătorește pe 9 mai.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Ce este NATO? Formulează un enunț în care să exprimi rolul său.
- Ce este Uniunea Europeană? Numește valorile pe care le promovează.
- De unde provine numele monedei unice europene?

2. Folosind alte surse de informare, inclusiv manualul de educație civică, află mai multe despre valorile promovate de UE și NATO.

Realizează o fișă în care să prezinți avantajele pe care le are România, în calitate de membră a acestor organizații.

3. Citește cu atenție sursa **A** și explică de ce aderarea României la NATO reprezintă o garanție a păstrării independenței României.

A „Părțile convin că un atac armat împotriva uneia sau a mai multora dintre ele în Europa sau în America de Nord va fi considerat un atac împotriva tuturor.”

(Tratatul Atlanticului de Nord, actul de constituire a NATO, 1949)

REȚINE

- În 1947 a fost proclamată Republica Populară Română și a început un proces de transformare a țării după modelul comunismului sovietic.
- Nicolae Ceaușescu a preluat conducerea țării în 1965.
- **Revoluția din 1989** i-a înlăturat de la putere pe comuniști și a instaurat democrația în România.

INTEGREAZĂ-TE ÎN PREZENT

Slavă ție, stea curată
Voie bună pe pământ
Astăzi te simțim aproape
Sol din Rai cu soare sfânt.

Vraja ta aduce iară
Pe popor lângă popor
Toți pe lume frați noi suntem
Când apari ușor în zbor. (...)

(Friedrich Schiller, *Odă bucuriei*, 1785)

Găsești vreo legătură între textul poeziei și simbolurile UE? Motivează răspunsul.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Întreabă părinții sau bunicii cum era viața lor înainte de 1989. De unde își procurau alimentele de bază? Cum își petreceau timpul liber? Participau la acțiunile obligatorii organizate de instituțiile în care lucrau?

Notează răspunsurile lor, apoi alcătuiește un eseu despre viața din România comunistă și prezintă-l colegilor.

SĂ NE AMINTIM!

1. Scrie A (adevărat) sau F (fals) în caseta corespunzătoare fiecărui enunț de mai jos.

A. Carol I provenea din familia germană de Hohenzollern-Sigmaringen.	
B. Primul Război Mondial a început în 1912.	
C. România a devenit membră a Uniunii Europene la 1 ianuarie 2007.	

2. Completează spațiile libere, astfel încât enunțurile următoare să fie corecte:

- Alexandru Ioan Cuza a fost ales domn în M....., apoi în Ț..... R.....
- Carol I a condus armata română în războiul împotriva Imperiului.....
- Marea Adunare Națională din 1918 a avut loc la ...
- După abdicarea regelui Mihai I, în România s-a instaurat regimul
- Revoluția Română din 1989 a izbucnit în orașul ...

Declarația de Unire cu România a Sfatului Țării din Basarabia, 27 martie 1918.

3. Stabilește corespondența între numele fiecărui personaj istoric înscris în tabel și războiul care s-a desfășurat în vremea domniei fiecăruia, punând semnul X în caseta corespunzătoare.

Războiul	Regele		
	Mihai I	Ferdinand I	Carol I
Războiul de Independență			
Primul Război Mondial			
Al Doilea Război Mondial			

4. Completează tabelul alăturat, notând literele A, B, C sau D în căsuțele corespunzătoare, pentru:

- **A** - reginele României;
- **B** - teritoriile pierdute de România în 1940;
- **C** - țări eliberate de ostașii români în 1944-1945;
- **D** - bătălii din Primul Război Mondial.

	Basarabia
	Oituz
	Cehoslovacia
	Elisabeta
	Sudul Dobrogei
	Ungaria
	Mărășești
	Maria

PROIECT INTERDISCIPLINAR

Lucrează, în echipă cu trei colegi, la realizarea unei fișe de proiect interdisciplinar, după modelul de mai jos. Mult succes!

UN PERSONAJ ISTORIC

Proiect interdisciplinar de tip investigație

(istorie, limba și literatura română, educație civică, arte vizuale și abilități practice)

1. Care este obiectivul:

Dorința de a cunoaște mai multe despre un personaj istoric al cărui nume a rămas în istoria și cultura țării noastre.

De exemplu: Alexandru Ioan Cuza, „Domnul Unirii”, și rolul acestuia în realizarea Unirii Principatelor Române și în modernizarea României.

2. Ce vă propuneți:

Să realizați o prezentare a unui personaj istoric, evidențiind importanța acestuia pentru istoria României.

3. Cine participă:

(Scrieți numele colegilor din grupul care va realiza proiectul.)

4. Cum veți putea realiza:

(Scrieți câteva modalități prin care ați putea definitiva proiectul: organizarea unei excursii la Ruginoasa, a unor vizite la muzee și monumente care amintesc de A.I. Cuza, realizarea caracterizării domnitorului sau a unei prezentări video cu picturi înfățișându-l pe domnitor etc.; împărțiți sarcinile de lucru; fiecare membru al echipei trebuie să se ocupe de anumite grupe de informații)

5. Ce veți face:

(Enumerați cel puțin trei activități prin care veți realiza ceea ce v-ați propus.)

Unirea Principatelor, în viziunea pictorului Nicolae Grigorescu.

6. De ce veți avea nevoie:

(Enumerați resursele de care veți avea nevoie și estimați timpul necesar realizării activităților.)

7. Pe cine veți implica:

(Enumerați persoanele care vă vor sprijini: învățătoarea/învățătorul clasei, profesori, părinți, sponsori etc.)

8. Cum vă veți da seama că ați avut succes:

(Scrieți cine și în ce mod va aprecia ce ați realizat prin acest proiect.)

EVALUAREA PROIECTULUI:

Suficient - fișă realizată parțial, prin completarea unei părți din cerințe.

Bine - fișă realizată integral, cu definitivarea tuturor cerințelor.

Foarte bine - fișă realizată integral, completată de realizarea practică a proiectului.

SĂ NE AUTOEVALUĂM!

Copiază în caiet următoarele exerciții, apoi rezolvă-le.

1. Alege varianta corectă de răspuns, scriind A (adevărat) sau F (fals) în caseta corespunzătoare fiecărei afirmații de mai jos.

A ajutat răniții în Primul Război Mondial:		A/F
A.	Regina Elisabeta	
B.	Ecaterina Teodorescu	
C.	Elena Cuza	
D.	Regina Maria	

2. Asociază fiecărui domnitor evenimentul istoric petrecut în timpul domniei sale.

Domnitorul	Evenimentul istoric
Al. I. Cuza	Proclamarea Regatului României
Carol I	Marea Unire
Ferdinand I	Unirea Principatelor
Mihai I	Eliberarea Transilvaniei în 1944

3. Stabilește care răspuns este cel corect, încercuind litera corespunzătoare.

A. Cuza a stabilit capitala Principatelor Unite la:

a. Iași b. Alba Iulia c. Timișoara d. București

B. Elisabeta a fost soția regelui:

a. Carol I b. Carol al II-lea c. Ferdinand d. Mihai I

C. Din 1965 până în 1989, conducătorul României a fost:

a. Mihai I b. Nicolae Ceaușescu c. Ion Antonescu d. Ferdinand I

D. Pe drapelul Uniunii Europene sunt desenate:

a. 27 stele b. 12 stele c. 28 stele d. 15 stele

Autoevaluare

	Suficient ○	Bine ○○	Foarte bine ○○○	Nr. de cercuri	
1.	o corespondență	2-3 corespondențe	4 corespondențe	↓	
2.	o variantă corectă	2-3 variante corecte	4 variante corecte	↓	
3.	un răspuns corect	2-3 răspunsuri corecte	4 răspunsuri corecte	↓	
				2-4 din 9 →	Suficient
				5-7 din 9 →	Bine
				8-9 din 9 →	Foarte bine

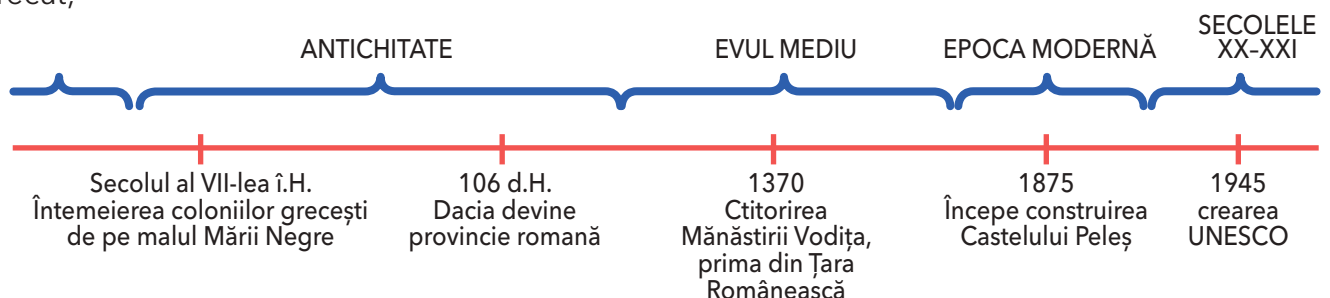
Calificativ final:

CULTURĂ ȘI PATRIMONIU

ÎN ACEST CAPITOL ÎȚI VEI FORMA URMĂTOARELE COMPETENȚE:

- să recunoști preocupări ale oamenilor pentru raportarea la timp și spațiu;
- să identifici surse istorice utilizând o varietate de instrumente, inclusiv tehnologiile de informare și comunicare;
- să aplici procedee simple de analiză a surselor pentru a identifica informații variate despre trecut;
- să utilizezi corect termeni istorici accesibili în situații de comunicare orală și scrisă;
- să manifesti atitudini deschise în cazul unor situații care presupun comunicarea.

Locuri istorice din comunitate

Ruinele fostei mănăstiri și actuala biserică a Mănăstirii Vodița.

APLICAȚII PRACTICE

1. Localizează pe harta de la pagina 109 mănăstirile Vodița și Tismana.
2. Răspunde la următoarele întrebări:
 - Ce monumente ale trecutului pot fi întâlnite în localități?
 - De ce sunt considerate bisericile și mănăstirile păstrătoare ale istoriei și credinței?

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Dana a observat și a studiat, la sugestia doamnei învățătoare, locurile aflate în apropierea locuinței sale, instituțiile locale, modul de viață, tradițiile și sărbătorile, inclusiv cele religioase, ale comunității sale. A constatat că prezentul este strâns legat de trecut, ale cărui monumente sunt prezente pretutindeni. Multe dintre ele fac parte din ceea ce numim patrimoniul cultural local și național. În această categorie intră casele memoriale, bisericile și mănăstirile, sediile unor instituții, statuile și multe alte urme ale trecutului tuturor comunităților din România.

Mănăstirile – păstrătoare ale istoriei și credinței

Clădirile primelor mitropolii au fost înălțate în Evul Mediu în vechile cetăți de scaun de la Curtea de Argeș și de la Suceava. Tot de atunci datează și primele mănăstiri: Vodița și Tismana, ambele situate în Țara Românească.

Domnitorii români au găsit în Biserica o mare susținătoare. Cei mai mulți cărturari erau preoți sau călugări. În toate chestiunile importante, primul sfetnic era mitropolitul.

Biserica de la Geoagiu, jud. Hunedoara, ctitorie a familiei nobiliare Ákos din secolul al XI-lea. Este una dintre cele mai vechi biserici din piatră de pe teritoriul României.

Străzi, case și monumente din comunitate

Pentru a descoperi mai multe despre orașul său, Dana a făcut o plimbare prin București. A început cu cea mai importantă stradă a capitalei – Calea Victoriei. Aceasta s-a numit mai întâi Podul Mogoșoaiei, în vremea lui Constantin Brâncoveanu, care a hotărât realizarea acestui drum, podit cu bârne de lemn. Denumirea actuală, Calea

Victoriei, se leagă de momentul intrării în București, în 1878, a trupelor victorioase în Războiul de Independență. De-a lungul ei se întâlnesc clădiri cu diferite destinații, cele mai multe sedii de instituții, case memoriale, muzee, biserici. Încearcă să alcătuești un afiș similar pentru localitatea ta sau pentru un oraș pe care îl îndrăgești.

Palatul CEC (Casa de Economii și Consemnațiuni), ridicat între 1897 și 1900.

Biserica Stavropoleos (1724), ctitorie a lui Nicolae Mavrocordat, ridicată în stil brâncovenesc.

Monumentul Eroilor Ceferiști de la Gara de Nord (1923).

Palatul Poștelor la începutul secolului XX (astăzi sediul Muzeului Național de Istorie a României)

Palatul Cantacuzino, în prezent Muzeul Național „George Enescu” (1901–1903).

Arcul de Triumf, închinat victoriei în Primul Război Mondial și realizat în două etape (1922 și 1935–1936).

Monumentul Aviatorilor sau Monumentul Eroilor Aerului (1935).

Monumentul Eroilor Patriei (1957) căzuți în al Doilea Război Mondial, aflat în fața Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

EXPLOZIA STELARĂ

Muzeul Național de Istorie a României:

Cu ajutorul colegilor, folosind și alte surse de informare, completează steaua cu întrebări (și răspunsuri) despre Muzeul Național de Istorie a României. Exemplu: Când a fost înființat muzeul?

APLICAȚII PRACTICE

1. Alege un monument reprezentativ din localitatea sau din județul în care locuiești. Confeccionează, cu ajutorul a trei colegi sau colege, o cocardă sau o insignă cu imaginea acestui monument, pe care ai putea s-o distribuți participanților la o adunare publică, prilejuită de ziua localității, ziua națională etc.

2. Prezintă, așa cum ai citit pe plăcuțele de pe monumente, evoluția modului de viață al oamenilor locului de-a lungul timpului, în diferite perioade istorice (cum lucrau pământul, cum locuiau, care le erau portul tradițional și obiceiurile etc.).

Statuia episcopului romano-catolic Áron Márton (1896-1980), Cluj-Napoca, monument al comunității ungare. Pentru credința sa, episcopul a fost închis de regimul comunist între 1949-1955.

Georg Daniel Teutsch (1817-1893), cărturar și episcop evanghelic sas. Monumentul este amplasat în curtea Catedralei Evanghelice din Sibiu.

INVESTIGAȚIE

Formează o echipă cu copiii din grupul tău de joacă de la bloc sau de pe stradă.

Mergeți la monumentul cel mai apropiat de locuințele voastre sau la biserică. Priviți cu atenție împrejurimile și notați-vă conținutul inscripțiilor sau alte detalii, apoi desenați-le pe coli de hârtie sau fotografiați-le.

Prezentați mapa colegilor voștri.

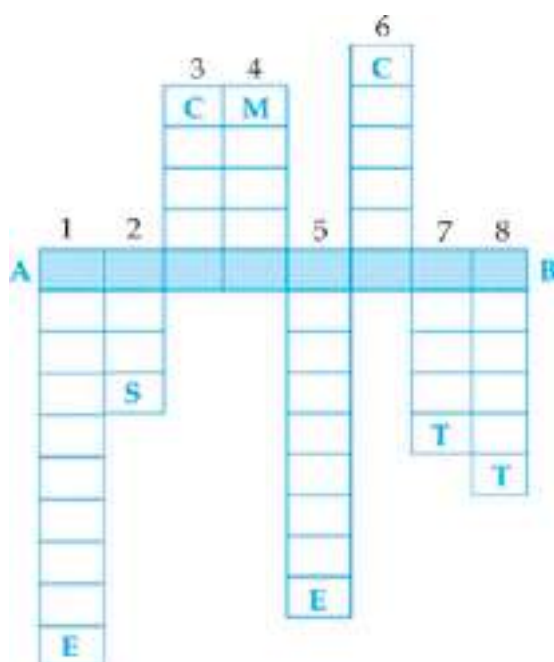
Templul Coral, București, sinagogă a comunității evreiești. A fost construit între 1864-1866.

3. Regizează un film de prezentare a școlii tale, prin care să convingi cât mai mulți copii de importanța învățării.

Pune accent pe istoria școlii, pe rolul ei în comunitatea locală. Adresează întrebări oamenilor care cunosc istoria școlii tale: doamna învățătoare sau domnul învățător, profesorii școlii, foștii absolvenți, persoanele mai în vârstă care locuiesc în preajma școlii etc.

4. Rezolvă următorul rebus. Vei obține, pe orizontală **AB**, un cuvânt care numește o sculptură sau o construcție ridicată în cinstea unui eveniment sau a unei personalități.

1. Instituție a Bisericii Ortodoxe Române unde își are sediul un mitropolit.
2. Localitate urbană cu multe monumente.
3. Mică localitate rurală care, de obicei, nu are monumente.
4. Instituție unde se păstrează surse istorice.
5. Locul unde trăiesc călugărițe sau călugări.
6. Așezare întărită cu ziduri, așa cum a fost Sarmizegetusa.
7. Grad de rudenie dintre Mihai I și Ferdinand I.
8. Timpul studiat de istorie.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

După 144 de ani de la ridicarea ei în vremea domniei lui Nicolae Mavrocordat, în 1868 pictorul Amedeo Preziosi vedea astfel Biserica Stavropoleos. Din această pictură putem afla mai multe lucruri despre trecut.

Compară felul în care arătau împrejurimile bisericii și oamenii în 1868 și cum arată în zilele noastre. Caută imagini pe Internet.

DICȚIONAR

- **patrimoniu** = moștenire culturală a unei comunități.
- **sinagogă** = casă de rugăciune a evreilor.

REȚINE

- Există **monumente ale trecutului** care au intrat în patrimoniul **local și național**: case memoriale, biserici și mănăstiri, sedii de instituții, statui și multe altele.
- Sediile primelor **mitropolii** s-au stabilit în Evul Mediu în vechile cetăți de scaun de la Argeș și Suceava; de atunci datează și primele mănăstiri: Vodița și Tismana.
- **Muzeul Național de Istorie a României** din București este cel mai mare muzeu de istorie și arheologie din țară.

Locuri cu importanță istorică pentru România

Așezări și construcții dacice, grecești și romane

Ruinele cetății dacice de la Costești.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Poarta de acces în castrul roman de la Porolissum, județul Sălaj, aflat pe frontiera nordică a Imperiului Roman. În timpul stăpânirii romane în Dacia, în jurul castrului s-a dezvoltat o așezare urbană, care a devenit capitala provinciei Dacia Porolissensis.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Știm astăzi puține despre daci și geți, cea mai mare parte a informațiilor provenind din cercetarea cetăților construite de ei în munți și descoperite de arheologi. Între acestea, cele mai cunoscute sunt cele de la Sarmizegetusa Regia, Costești, Bli-daru și Piatra Roșie, care formează un ansamblu de cetăți dacice în Munții Orăștiei, construit în pantă și având în punctul cel mai înalt Sarmizegetusa.

Coborând munții, pe dealul Cetățuia, a fost descoperită la Costești o cetate ridicată în secolul al II-lea î.H., care a suferit mai multe modificări, până în 106 d.H., când a fost distrusă de împăratul Traian după al doilea război cu dacii. Aici ar fi fost reședința conducătorilor dacilor. Cetatea era apărată de un zid de piatră, avea două turnuri, spre care duc scări monumentale, și patru sanctuare (locuri dedicate zeilor dacilor). În apropiere trăia o comunitate care a lăsat diverse obiecte de epocă, expuse în muzee.

APLICAȚII PRACTICE

- Rezolvă următoarele cerințe:
 - Numește trei cele mai cunoscute cetăți din ansamblul de cetăți dacice din Munții Orăștiei.
 - De ce crezi că dacii își construiau cetățile pe înălțimi?
- Identifică, pe o hartă dintr-un atlas școlar, toate așezările menționate în textul lecției.

MĂ ORIENTEZ ÎN TIMP

Secolul al VII-lea î.H. • întemeierea orașelor-cetăți grecești pe țărmul Mării Negre.

Secolul al II-lea î.H. • construirea cetății de la Costești.

106-109 d.H. • ridicarea monumentului roman Tropaeum Traiani („Trofeul lui Traian”).

Histria

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Cetatea Histria, întemeiată de coloniștii greci în secolul al VII-lea î.H., stăpânită de romani după cucerirea Dobrogei, în secolul I î.H., a fost distrusă în timpul marilor migrații din secolul al VII-lea d.H., după aproape un mileniu și jumătate de existență neîntreruptă. Cetatea a fost întemeiată pe țărmul Mării Negre, într-o poziție avantajoasă pentru navigație și comerț. Arheologii au descoperit aici ziduri care împrejmuiau suprafața ocupată, temple și altare, o piață pavată cu lespezi de calcar și mai multe cartiere, unele destinate activităților publice, altele locuirii meșteșugarilor și negustorilor. Din epoca romană târzie au fost descoperite urmele unor biserici creștine.

Numeroase obiecte din ceramică, sticlă sau bronz, bijuterii și statui ne arată cum trăiau oamenii de atunci.

PORTOFOLIU

Caută pe Internet filme documentare despre cetățile grecești de pe țărmul Mării Negre. Realizează o colecție video din secvențele preferate.

APLICAȚII PRACTICE

1. Prezintă istoria cetății Histria, colonie a grecilor, într-un eseu de opt-zece rânduri.

2. Realizează împreună cu colegii macheta unei cetăți. Inspirați-vă din diverse surse. Puteți folosi scobitori, chibrituri, crenguțe, bețișoare etc.

Împărțiți sarcinile de lucru!

Expuneți macheta în holul de la intrarea în școală, pentru a fi văzută de toți elevii și profesorii, precum și de vizitatorii școlii.

Primele monede bătute pe actualul teritoriu al României au fost descoperite la Histria. Vulturul și delfinul reprezintă simbolurile orașului.

Ruine ale cetății grecești Histria.

Monumentul de la Adamclisi

Tropaeum Traiani („Trofeul lui Traian”) din Adamclisi.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

În apropierea satului dobrogean de azi Adamclisi se găsește, reconstruit, „Trofeul lui Traian”, un monument roman ridicat în anii 106-109 d.H. Construcția comemorează o mare victorie a împăratului Traian, într-o luptă cu dacii și aliații lor, sarmații, pe aceste locuri, la sfârșitul primului său război dincolo de Dunăre. Are 39 de metri înălțime, iar partea cea mai valoroasă este reprezentată de cele 49 (din totalul de 54) de metope păstrate care decorează baza edificiului. Acestea oferă informații despre populațiile dobrogene din acele timpuri, dar și despre armele și uniformele armatei romane. În apropierea monumentului romanii au ridicat un oraș, Tropaeum Traiani, de multă vreme distrus. În muzeul de istorie al satului Adamclisi se găsesc originalele metopelor, precum și alte vestigii ale monumentului.

DICȚIONAR

- ▶ **basoreliev** = Lucrare de sculptură cu figuri scoase în relief pe un fond cu care fac corp comun.
- ▶ **metopă** = placă decorativă de pe un monument sau templu, cu sculpturi în basoreliev sau picturi.

Metopă de pe „Trofeul lui Traian”.

Vederea aeriană a ruinelor cetății romane de la Adamclisi.

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește monumentul construit de împăratul Traian la Adamclisi.

2. Alt monument ridicat de împăratul Traian pentru a sărbători o victorie împotriva dacilor este Columna lui Traian.

Desenează pe caiet un tabel după modelul de mai jos, în care scrie asemănări și deosebiri, apoi confruntă răspunsurile tale cu ale colegilor.

Asemănări

Deosebiri

Bijuterii dacice din argint.

ȘTIU. VREAU SĂ ȘTIU. AM ÎNVĂȚAT -

Cetățile dacilor: lucrează în pereche cu un alt elev. Completați următorul tabel, după ce l-ați copiat în caiete:

ȘTIU Ce cred că știi despre cetățile dacilor?	VREAU SĂ ȘTIU Ce vreau să mai aflu despre cetățile dacilor?	AM ÎNVĂȚAT Ce am învățat despre cetățile dacilor?

3. Completează spațiile punctate cu termenii potriviți din paranteze, astfel încât enunțurile să fie corecte:

- Cele mai cunoscute cetăți dacice din Munții Orăștiei sunt....., și.....
(București, Sarmizegetusa, Târgoviște, Costești, Constanța, Blidaru)
- Grecii au construit așezări pe malul
.....
(Dunării; Dâmboviței; lacului Snagov; Mării Negre)
- Monumentul „Trofeul lui Traian” a fost construit la
(Adamclisi, Iași, Craiova, Buzău)

4. Imaginează-ți un dialog cu comandantul gărzii unei cetăți romane. Ce întrebări i-ai adresa?

Interpretează dialogul împreună cu un coleg sau cu o colegă.

ȘTIAI CĂ...

Majoritatea cetăților dacice aveau, în denumire, terminația *-dava*, care însemna „cetate, loc întărit”? De exemplu: Buridava (Ocnele Mari de azi, județul Vâlcea), Cumidava (Râșnov, județul Brașov), Sucidava (Corabia, județul Olt).

REȚINE

► Printre cele mai importante așezări și construcții antice din țara noastră se numără: **ansamblul de cetăți dacice din Munții Orăștiei** (Sarmizegetusa, Costești, Blidaru și Piatra Roșie), **cetățile întemeiate de greci pe malul Mării Negre** (Histria, Tomis, Callatis) și **monumentul roman „Trofeul lui Traian”** ridicat de romani la Adamclisi.

Castele și cetăți martore ale evenimentelor istorice

Suceava, cetatea de scaun a Moldovei.

Cetățile de scaun

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Domnitorii români și-au instalat cetățile de scaun (capitalele) în orașe (târguri). În Țara Românească, Mircea cel Bătrân a mutat capitala de la Curtea de Argeș la Târgoviște, de unde a domnit și Mihai Viteazul. În Moldova, la sfârșitul secolului al XIV-lea, capitala era la Suceava. De acolo a condus țara vreme de 47 de ani Ștefan cel Mare.

Deși este aproape de poalele munților, Târgoviște se află într-o zonă de câmpie, pe apa lălomiței, în vreme ce Suceava domină podișul cu același nume.

Cetatea domnească de la Suceava, ridicată de Petru Mușat și refăcută de Ștefan, avea ziduri

late de peste trei metri și mai multe turnuri de apărare.

Curtea domnească de la Târgoviște cuprindea casele domnitorului, o construcție cu subsol, parter și etaj, Turnul Chindiei și Biserica Domnească, ultimele două clădiri existând și astăzi.

Strălucirea celor două cetăți a apus pe măsura căderii Țărilor Române sub dominația otomană. În secolul al XVII-lea, orașul București a devenit capitala Țării Românești. În Moldova, locul Sucevei a fost luat de Iași, încă din secolul al XVI-lea.

Curtea domnească de la Târgoviște: Turnul Chindiei.

APLICAȚII PRACTICE

- Răspunde la următoarele întrebări:
 - Unde a fost capitala Țării Românești până în secolul al XVII-lea? Dar a Moldovei?
 - Când au devenit orașele București și Iași capitalele Țării Românești și Moldovei?
- Localizează pe o hartă dintr-un atlas școlar orașele menționate în lecție.

Castelul de la Hunedoara

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Castelul și moșia înconjurătoare au aparținut cnejilor Hunedoarei a căror familie era numită în limba maghiară Hunyadi. De aceea, mai este numit și Castelul Huniazilor. În secolul al XV-lea, din rândurile acestei familii s-au ridicat Iancu de Hunedoara, voievod al Transilvaniei și regent al Ungariei, mare luptător antiotoman, și fiul său, Matia (Matei) Corvin, care avea să ajungă unul dintre cei mai mari regi ai Ungariei.

Construcția a fost ridicată în timpul lui Iancu. Acesta și-a dorit o locuință impunătoare și o cetate fortificată. Castelul are mai multe turnuri: Donjonul, Turnul Buzduganelor, Turnul Capistrano, Turnul de Refugiu. Peste cincizeci de încăperi numără subsolul, parterul și etajul. Sala Cavalerilor, de la parter, Sala Dietei (adunarea nobililor), aflată la etaj, apartamentul personal al stăpânului și capela sunt atracțiile principale. În curtea castelului se află o fântână despre care legenda spune că ar fi fost săpată de trei prizonieri turci.

Castelul de la Hunedoara, vedere aeriană.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cui a aparținut Castelul de la Hunedoara?
- Care sunt principalele trei puncte de atracție ale Castelului de la Hunedoara?

2. Caută două legende despre Iancu de Hunedoara și despre Castelul Huniazilor și prezintă-le colegilor.

DICTIONAR

- **buzdugan** = măciucă de fier cu un capăt țintuit, folosită în trecut ca armă.
- **donjon** = turnul principal al unui castel.
- **fortificație** = construcție întărită printr-un sistem de apărare (ziduri, șanțuri cu apă etc.).

ȘTIAI CĂ...

Castelul de la Hunedoara este considerat unul dintre cele mai frumoase din lume, fiind cea mai mare construcție civilă și militară medievală din țara noastră?

Detaliu din curtea interioară a Castelului Huniazilor.

Castelul Peleș.

DICȚIONAR

- ▶ **tapiserii** = țesături din lână sau mătase înfățișând diverse scene, folosite pentru împodobirea pereților.
- ▶ **vitralii** = ferestre decorate cu bucăți de sticlă colorată sau pictată.

ȘTIAI CĂ...

Sub piatra de temelie a Castelului Peleș au fost îngropate primele monede românești cu chipul lui Carol I?

Castelul Peleș

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Castelul Peleș din Sinaia a fost ridicat în timpul lui Carol I, într-o zonă de munte, care-i amintește de locurile nașterii și copilăriei sale.

Construit ca reședință de vară pentru rege și familia sa, castelul se deschide vizitatorilor printr-un hol de onoare care conduce spre încăperile de la parter. Aici se află săli destinate primirii oaspeților străini: Salonul Francez, Salonul Otoman, Sala Maură, Sala Oglinzilor. Tot aici, cabinetul de lucru al regelui, biblioteca sau Sala de Consiliu ne oferă o imagine a activităților suveranului în timpul vacanțelor.

La cererea reginei Elisabeta, soția lui Carol, mare admiratoare de poezie, muzică și teatru, s-au adăugat în timp și alte amenajări. În Sala de Muzică a concertat de multe ori, în copilărie și tinerețe, George Enescu, iar în Sala de Teatru au fost invitate trupe importante cu spectacole special destinate familiei regale. Cele 160 de camere sunt împodobite cu statui din bronz, vitralii, picturi și tapiserii.

Sala armelor.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- Cine a comandat construirea Castelului Peleş?
- Ce compozitor român a susținut concerte la Castelul Peleş?

2. Copiază următorul tabel în caiet, apoi colorează casetele cu denumirile celor două localități care găzduiesc pe teritoriul lor cele mai cunoscute castele din România.

Sinaia	Băilești	Hunedoara	Lugoj

3. Copiază următorul tabel în caiet, apoi stabilește enunțurile adevărate (A) și pe cele false (F), prin colorarea căsuței corespunzătoare.

A	F	Pitești a fost capitala Țării Românești.
A	F	Târgoviște a fost capitala Moldovei.
A	F	Turnul Chindiei se află la Târgoviște.
A	F	La Peleş a concertat George Enescu.

4. Desenează, pe o hartă a României, traseul pe care îl poți urma din localitatea unde locuiești până la Castelul Peleş.

Marchează cele mai importante orașe pe care le poți întâlni pe traseu.

REȚINE

- **Târgoviște și Suceava** au fost mult timp cetățile de scaun (capitalele) ale Țărilor Române.
- **Castelul de la Hunedoara și Castelul Peleş** se numără printre cele mai frumoase construcții din România.

Vitralii din Castelul Peleş.

JOC DE ROL

Imagenează-ți că ai fost invitat la Castelul Peleş la o serată muzicală organizată de regina Elisabeta. Cum ar fi trebuit să te porți și să te îmbraci cu ocazia acestui eveniment? Interpretează în clasă, cu ajutorul colegilor, o scenetă cu titlul *Serată la castel*.

Castelul Peleş, Salonul de muzică al reginei Elisabeta.

Construcții religioase și ctitorii lor

Cozia – ctitoria lui Mircea cel Bătrân

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Așezată pe malul Oltului, vechea Mănăstire Cozia a fost ridicată chiar în primii ani ai domniei lui Mircea cel Bătrân, între 1387 și 1388.

În pronaos se păstrează pictura originală, inclusiv tabloul votiv (al ctitorilor). Îl vedem astfel pe Mircea în ținută de cavaler plecat în cruciadă, împreună cu fiul său, Mihai, ținând în mâini macheta mănăstirii. Mormântul lui Mircea, decedat în 1418, și al călugăriței Teofana (Teodora), mama lui Mihai Viteazul, se află tot în pronaosul bisericii. Între poveștile Coziei, una dintre cele mai emoționante este aceea care spune că aici s-ar fi reunit, pentru ultima oară, familia lui Mihai Viteazul, mama, soția Stanca, și copiii – Nicolae (Pătrașcu) și Florica – pentru a-l plânge pe domnitorul care a reușit să îi unească, pentru prima oară în istorie, pe toți românii, într-o singură țară.

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește domnitorul care a ctitorit Mănăstirea Cozia.
2. Precizează județul în care se află aceasta.
3. Privește cu atenție sursa **A**. Localizează Mănăstirea Cozia și curțile domnești de la Târgoviște și Suceava.
4. Citește cu atenție sursa **B**. Cronicarul sirian Paul de Alep a vizitat Țara Românească la jumătatea secolului al XVII-lea.
Copiază în caiet explicația pe care o dă cronicarul numelui mănăstirii și descrierea împrejurimilor acesteia.

Mănăstirea Cozia.

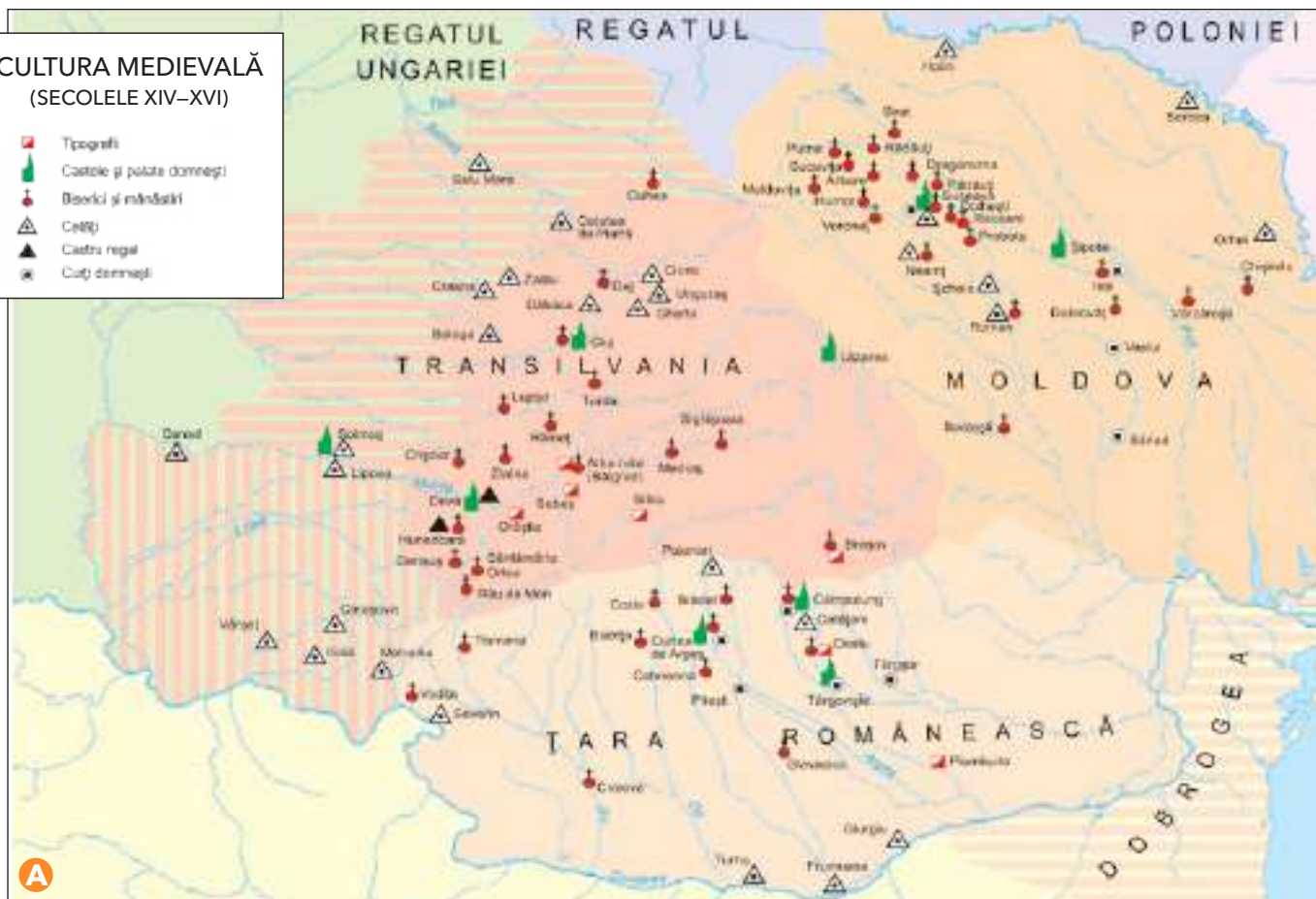

DICȚIONAR

- **frescă** = pictură realizată pe un zid; culorile sunt aplicate pe tencuiala udă.
- **pronaos** = partea de la intrare a unei biserici ortodoxe.
- **tablou votiv** = fresca în care sunt înfățișați ctitorii bisericii.

CULTURA MEDIEVALĂ (SECOLELE XIV–XVI)

- Tipografi
- Castele și palate domnești
- Biserică și mănăstiri
- Cetăți
- Castru regal
- Căți domnești

B „În limba lor înțelesul numelui acestei mănăstiri, Cozia, este «fortăreață de pământ», din pricina nenumăraților munți din această țară. (...) Aici am ieșit într-o câmpie mare, împărțită în ogoare acoperite cu semănături și cu grădini, și cu vii pe care a trebuit să le străbătem până ce ne-am apropiat de mănăstire; aceasta, Cozia, este o clădire întărită și măreață, înălțată pe marginea unui râu, dar înconjurată de piscuri înalte și impunătoare, iar golurile dintre ele erau închise de păduri de nepătruns, astfel că prin nicio parte a acestui loc nu este vreo altă intrare, căci acest loc binecuvântat se află (ca) într-o covată [albie] la marginea Țării (Românești) și la marginea Țării Ungurești, atât la miazănoapte, cât și la apus, cale de două zile de călătorie. Drumul către aceasta din urmă este prin spatele munților de miazăzi; este extrem de greu și cu neputință de străbătut (cu carul) cu boi.”

Biserica Mănăstirii Cozia.

Putna – ctitoria lui Ștefan cel Mare

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Mănăstirea Putna a fost zidită între anii 1466 și 1469 din porunca lui Ștefan cel Mare, iar turnul de la intrare și fortificațiile au fost terminate în 1481. Astăzi, Putna nu mai păstrează din construcția inițială decât Turnul Tezaurului, ridicat în 1481. În interiorul mănăstirii se află mormântul lui Ștefan cel Mare, al soțiilor și urmașilor săi.

Muzeul mănăstirii păstrează obiecte de mare valoare, între care învelitoarea de mormânt a Mariei de Mangop, a doua soție a lui Ștefan, sau marea dveră de la 1500. O legendă spune că, atunci când trupele austriece au pătruns în Bucovina la 1777, cu scopul de a o supune Imperiului Habsburgic, toate clopotele din Moldova ar fi început să bată singure, iar candela care

Mănăstirea Putna.

ardea pe mormântul lui Ștefan s-ar fi stins ca suflată de un vânt năprasnic.

Probota – ctitoria lui Petru Rareș

Biserica Mănăstirii Probota.

După 1530, domnitorul Petru Rareș a ridicat, la Probota, în județul Suceava, o construcție fortificată, asemenea mănăstirilor de la Putna, Neamț și Voroneț, zidite în vremea marelui său predecesor, Ștefan cel Mare. Edificiul impunător dispunea de ziduri și turnuri, iar biserica era decorată cu picturi în interior, dar și în exterior. Potrivit dorinței lui Petru Rareș, el, soția sa și fiul său, Ștefan, au fost înmormântați aici.

Stema Moldovei
(Mănăstirea Probota).

APLICAȚII PRACTICE

1. Prezintă Mănăstirea Putna într-un eseu de o pagină, folosind și alte surse de informare.

2. Numește mănăstirea unde a fost înmormântat Petru Rareș.

3. Identifică în lecție o asemănare între cele două mănăstiri, din punct de vedere al modului în care au fost construite.

Explică de ce crezi că au fost construite astfel?

4. Încadrează în secolul corespunzător fiecare dintre anii menționați în text, după modelul următor.

Model: 1466 → secolul al XV-lea

5. Transcrie următorul text în caiet, apoi completează spațiile punctate folosind cuvintele potrivite, astfel încât enunțurile să fie corecte:

Mănăstirea Putna este ctitoria lui
Din construcția inițială se mai păstrează doar
Mănăstirea Probota a fost ridicată de domnitorul și este o construcție

6. Alcătuieste enunțuri cu următoarele cuvinte: dveră, fortificat, frescă.

7. „Culege” cel puțin o legendă populară despre înălțarea Mănăstirii Putna.

Încearcă să desenezi ce îți sugerează această legendă.

8. Folosind un atlas școlar sau o hartă turistică a României, alcătuieste traseul unei excursii care să pornească din localitatea ta de reședință și să ajungă la mănăstirile Probota și Voroneț.

9. Caută informații și despre celelalte ctitorii ale lui Ștefan cel Mare, între care cele mai cunoscute sunt cele de la Neamț și Voroneț.

Prezintă-le colegilor.

DICȚIONAR

- ▶ **dveră** = draperie brodată, perdele care acoperă spațiul de deasupra ușilor împărătești din mijlocul iconostasului unei biserici ortodoxe.
- ▶ **iconostas** = catapeteasmă, peretele împodobit cu icoane care desparte altarul de restul unei biserici ortodoxe.

Fresca votivă de la Mănăstirea Probota. Petru Rareș și familia sa.

Fresca votivă de la Mănăstirea Voroneț. Ștefan cel Mare și familia sa.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

În 1871 s-a organizat la Putna o serbare cu ocazia împlinirii a 400 de ani de la întemeierea mănăstirii. Printre participanți s-au numărat Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu și Ioan Slavici.

Curtea de Argeș

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Curtea de Argeș, oraș așezat între păduri și livezi, ne spune prin numele său că aici s-a aflat, încă din secolul al XIV-lea, o reședință domnească.

Biserica Domnească cu hramul „Sfântului Nicolae” amintește de primii voievozi întemeietori ai Țării Românești: Basarab I, Nicolae Alexandru și Vladislav (Vlaicu).

În altă parte a orașului se află Biserica Mănăstirii Curtea de Argeș, ctitoria lui Neagoe Basarab. Legenda Meșterului Manole spune că domnul ar fi angajat „nouă meșteri mari, cal-

fe și zidari și Manole - zece, care-i și întrece”, cu gândul de a înălța o construcție cum nu se mai văzuse. Dar, zidul ridicat ziua se surpa noaptea.

Într-o noapte, cel dintâi dintre meșteri a visat că biserica va rămâne în picioare dacă în pereții acesteia o vor zidi pe soția unuia dintre ei. Devotamentul nevestei lui Manole, Ana, a făcut ca ea să fie cea aleasă.

Tabloul votiv din biserica Mănăstirii Curtea de Argeș, înfățișând familia ctitorului.

Biserica Domnească „Sfântul Nicolae” de la Curtea de Argeș.

Biserica Mănăstirii Curtea de Argeș.

DICȚIONAR

- **baladă** = povestire în versuri a unei legende.
- **hram** = sfântul patron al unei biserici sau serbarea dedicată acestuia.
- **tâlc** = înțeles, sens, semnificație.

APLICAȚII PRACTICE

Rezolvă următoarele cerințe:

- Numește-l pe ctitorul mănăstirii Curtea de Argeș.
- Precizează în ce secol a fost Curtea de Argeș reședință domnească.

Mănăstirea Antim

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Mănăstirea Antim din București poartă numele cărturarului Antim Ivireanul, unul dintre sfinții cei mai prețuiți ai lui Constantin Brâncoveanu. Chemat în Țara Românească pentru că era un iscusit tipograf, el a urcat treptele ierarhiei bisericești până la rangul de mitropolit. Asemenea așezămintelor ridicate în stil brâncovenesc, biserica Mănăstirii Antim are un pridvor cu coloane, un iconostas din piatră și o ușă de lemn la intrare, toate sculptate, ultimele două chiar de mitropolit. În mănăstire, unde a funcționat o tipografie, se păstrează și o bibliotecă în care se află manuscrise vechi.

Deoarece aproape toate cărțile care se tipăreau în acele

vremuri aveau un conținut religios, această sarcină revenea marilor mănăstiri, adevărate academii unde se strângeau cărturarii vremii.

Prima carte a fost tipărită în Țara Românească la Mănăstirea Dealu, lângă Târgoviște, în 1508, din inițiativa domnitorului Radu cel Mare și a călugărului Macarie, fiind scrisă în limba slavonă. Aceasta a fost limba folosită în bisericile și cancelariile domnești. În a doua jumătate a secolului al XVI-lea, diaconul Coresi a tipărit la Brașov primele cărți în limba română.

Peste un secol, cea mai importantă activitate tipografică s-a desfășurat în timpul domniilor lui Matei Basarab și Constantin Brâncoveanu.

Biserica Mănăstirii Antim.

APLICAȚII PRACTICE

1. Răspunde la următoarele întrebări:

- De unde și-a împrumutat numele Mănăstirea Antim?
- Cine a fost Antim Ivireanul?

2. Precizează anul, respectiv secolul, în care a fost tipărită prima carte în limba română, precum și numele tipografului.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

Blazonul (stema) lui Antim Ivireanul are o semnificație și un mesaj aparte. Melcul urcând pe o rază pentru a se îndrepta spre o stea este un simbol al lumii, cu toate greutățile vieții, care pot fi depășite prin răbdare.

Mesajul este că omul nu se teme de greutăți, dacă urmărește mereu adevărul.

Horezu – ctitoria lui Constantin Brâncoveanu

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

La sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui următor, pe tronul Țării Românești se afla Constantin Brâncoveanu, mare personalitate politică, dar și cărturar și susținător al culturii. Domnitorul a ctitorit multe lăcașuri bisericești și a plătit pentru ca alte biserici și mănăstiri să fie refăcute. În arhitectura timpului s-a impus stilul brâncovenesc, a cărui cea mai strălucită expresie este Mănăstirea Horezu, județul Vâlcea. Aceasta cuprinde o biserică și clopotnița sa, o casă domnească, chiliile cu două niveluri și un lung cerdac.

Construită în anii 1690-1693, biserica s-a bucurat de atenția domnului, care a adus aici iscusiți meșteri pietrari și pictori. Aceștia au realizat extraordinarele coloane sculptate ale pridvorului, precum și tabloul votiv. Iconostasul din lemn sculptat și poleit cu aur, o colecție

Biserica Mănăstirii Horezu. Detaliu cu stâlpii din pridvor, în stil brâncovenesc.

de icoane și argintărie întregesc zestrea acestei mănăstiri.

În vremea ctitorului, aici au funcționat o școală pentru zugravii de biserici și o bibliotecă. În 1995, mănăstirea a fost inclusă în patrimoniul UNESCO.

Detaliu din stema Țării Românești sculptată în piatră la Mănăstirea Horezu.

Mănăstirea Horezu. Vedere aeriană.

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește cea mai de seamă ctitorie religioasă a domnitorului Constantin Brâncoveanu.

2. Precizează un element specific stilului arhitectural brâncovenesc.

3. Alcătuieste enunțuri cu următoarele cuvinte: *legendă, ctitor, hram, iconostas, mitropolit*.

4. Citește cu atenție sursa **A**. Primul text se referă la Ștefan cel Mare.

La care domnitor se referă al doilea text?

A

„ – Bunule părinte! Sunt rănit și-nvins;
Însăși a mea mumă astăzi m-a respins!
– Dacă mâna-ți slabă sceptrul ți-o apasă,
Altuia mai harnic, locul tău îl lasă!
Dup-aceste vorbe, domnul strânge-oștire
Și-nvingând păgânii, 'nalț-o monastire.”
(Dimitrie Bolintineanu, *Daniil Sihastru*)

„Domnu-nveselea
Și curând pleca,
Spre zid apuca
Cu nouă zidari,
Nouă meșteri mari
Și Manole zece
Care-i și întrece.”
(Vasile Alecsandri, *Monastirea Argeșului*)

JOC DE ROL

Interpretează rolul unui ghid turistic. Prezintă-le colegilor (care vor fi turiștii) un lăcaș de cult, ctitorie a unui domnitor din Țările Române. Înainte de a începe jocul, adună imagini și informații din diverse surse despre acesta.

Tabloul votiv de la Mănăstirea Horezu.
Constantin Brâncoveanu și familia sa.

RĂSPUNDE. ARUNCĂ. INTEROGHEAZĂ

Se folosește o minge.

Cel care o aruncă adresează o întrebare despre ctitoriile studiate celui care o prinde. Acesta răspunde, apoi aruncă mingea altui elev, adresându-i o întrebare.

REȚINE

► Printre cele mai frumoase mănăstiri și biserici din România se numără: **Cozia**, ctitoria lui Mircea cel Bătrân; Mănăstirile **Putna**, **Neamț** și **Voroneț**, ctitorite de Ștefan cel Mare; **Probotă**, ctitoria lui Petru Rareș; **Curtea de Argeș**, ctitorită de Neagoe Basarab; **Mănăstirea Horezu**, ctitoria lui Constantin Brâncoveanu; **Mănăstirea Antim** din București, în stil brâncovenesc, ctitoria lui Antim Ivireanul.

Monumente și locuri din România incluse în patrimoniul UNESCO

Fortificațiile dacice din Munții Orăștiei

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

În 1945 a fost înființată Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, pe scurt, **UNESCO**. Aceasta este subordonată celei mai mari organizații pentru menținerea păcii în lume, Organizația Națiunilor Unite (**ONU**).

Țelul UNESCO este promovarea păcii, securității și colaborării în lume prin sprijinirea educației, științei și culturii.

Pentru protejarea valorilor culturale și naturale ale lumii, UNESCO a propus un plan adoptat în 1972 sub denumirea *Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural*. Un Comitet pentru Patrimoniul Cultural se întrunește anual și stabilește lista valorilor culturale și naturale care trebuie protejate. Din România sunt incluse în această listă: Delta Dunării, pădurile seculare de fag din Munții Carpați, cetățile dacice din Munții Orăștiei, așezările săsești cu biserici fortificate din Transilvania, Cetatea Sighișoara, bisericile de lemn din Maramureș, bisericile pictate din nordul Moldovei și Mănăstirea Horezu.

În ordinea vechimii, cele dintâi sunt cetățile dacice din Munții Orăștiei. După cum ați învățat deja, aici dacii au ridicat un complex de construcții (Costești, Blidaru, Piatra Roșie), în poziția cea mai înaltă fiind Sarmizegetusa, aflată azi în cuprinsul satului Grădiștea de Munte.

Cetatea era un centru militar și politic, deoarece aici erau luate deciziile conducerii statului, dar și religios, pentru că adăpostea cele mai impunătoare sanctuare. Cele mai multe dintre acestea erau de forma unui patrulater, două erau însă rotunde.

Discul solar de la Sarmizegetusa.

APLICAȚII PRACTICE

Răspunde la următoarele întrebări:

- Ce știi despre UNESCO?
- Care sunt locurile din țara noastră incluse în patrimoniul UNESCO?
- Unde sunt situate cele mai vechi monumente protejate din România? Numește-le!

Biserica fortificată din Prejmer.

Așezările săsești cu biserici fortificate din Transilvania

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Sașii au construit mai multe biserici fortificate în Țara Bârsei, dar și în regiunea Sibiului. Cetățile care înconjurau lăcașurile de cult aveau și rolul de a proteja comunitatea în cazul unor ata-

curi din afară, într-o epocă de războaie dese cu Imperiul Otoman.

Cea mai puternică cetate din ținuturile locuite de sași s-a ridicat la Prejmer, așezare aflată la distanță egală între orașele Brașov și Sfântu Gheorghe. Turnuri puternice, porți întărite, punți care se ridicau la ivirea primejdiei și șanțuri cu apă făceau fortificația greu de cucerit. Pentru locuitorii așezării s-au construit, înăuntrul zidurilor, patru rânduri de camere suprapuse, locuri de adăpost în caz de nevoie sau de depozitare a proviziilor. În biserica înălțată în jurul anului 1240, se mai păstrează doar un altar decorat. Alte biserici fortificate aflate pe lista UNESCO sunt cele din județul Sibiu, de la Biertan și Cisnădioara.

CĂLĂTOREȘTE ÎN TRECUT

În două dintre camerele cetății a fost școală, care a funcționat până în 1853. Aceasta arată că studiile nu erau întrerupte nici în vreme de război. Primii dascăli ai acestei școli au fost menționați de documente în anul 1460.

APLICAȚII PRACTICE

1. Scrie un eseu, de cinci minute, în care să explici de ce au ales sașii să își construiască așezări și biserici fortificate.

2. Folosind și alte surse de informare, prezintă elementele de apărare ale unei biserici fortificate din țara noastră.

Cetatea Sighișoara

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Cetatea Sighișoara reprezintă astăzi centrul vechi al orașului Sighișoara, din județul Mureș, fiind așezată pe un deal care domină împrejurimile. Cetatea a fost ridicată începând cu secolul al XIII-lea de către sași, iar în decursul timpului a fost înzestrată cu paisprezece turnuri, din care nouă sunt și azi în picioare. Cel mai impozant este Turnul cu Ceas, înalt de 64 de metri, construit deasupra intrării în cetate.

În spațiul strâmt, cuprins între zidurile fortificației și pe străzile înguste, s-au construit peste 150 de locuințe care sunt folosite și în prezent. Sighișoara este una dintre puținele cetăți medievale în care oamenii au trăit neîntrerupt din perioada construirii până în zilele noastre.

Comunitatea săsească a ridicat și două biserici, între care cea mai cunoscută este aceea înălțată pe dealul cetății și la care s-a lucrat mai bine de un secol (1345-1525).

Cetatea Sighișoara, vedere aeriană.

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește singura cetate medievală din România care a fost locuită neîntrerupt de la construire și până în prezent.
2. Menționează când a fost construită Cetatea Sighișoara și de către cine.

Turnul Cositorarilor.

Turnul Cizmarilor.

Turnul cu ceas, cel mai înalt dintre cele care s-au păstrat.

Bisericile de lemn din Maramureș

Biserica „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Bârsana (1711).

Biserica „Sfântul Nicolae” din Budești-Josani. Conform tradiției, a fost ridicată în 1643.

Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Plopiș, ridicată între 1796-1798.

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Considerate printre cele mai valoroase construcții de lemn din lume, opt biserici maramureșene au fost incluse pe lista UNESCO: Biserica „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Bârsana, Biserica „Sfântul Nicolae” din Budești Josani, Biserica „Sfânta Parascheva” din Desești, Biserica „Nașterea Maicii Domnului” din Ieud Deal, Biserica „Sfinții Arhangheli” din Plopiș (Șișești), Biserica „Sfânta Parascheva” din Poienile Izei, Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” din Rogoz, Biserica „Sfinții Arhangheli” din Șurdești.

APLICAȚII PRACTICE

1. Numește trei dintre bisericile de lemn maramureșene protejate de UNESCO și fixează apoi, pe o hartă dintr-un atlas școlar, localitățile unde se găsesc acestea.

2. Scrie un eseu de o jumătate de pagină în care să vorbești despre importanța protejării bisericilor de lemn din Maramureș.

Biserica „Sfânta Parascheva” din Poienile Izei, construită în 1632.

Bisericile pictate din nordul Moldovei

ISTORIA NE ÎNVAȚĂ!

Din 1529 și până în 1547, vreme de aproape 20 de ani, un număr important de biserici au fost decorate cu picturi (fresce) în exterior.

Cele de la mănăstirile Voroneț, Humor, Sucevița sau Moldovița se numără printre cele mai cunoscute. Frumusețea unică a acestor adevărate capodopere a fost confirmată prin alegerea a opt dintre ele ca monumente UNESCO: Biserica „Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul” din Arbore, Biserica „Adormirea Maicii Domnului” de la Humor, Biserica „Buna Vestire” de la Moldovița, Biserica „Sfânta Cruce” de la Pătrăuți, Biserica „Sfântul Nicolae” de la Probota, Biserica „Sfântul Gheorghe” de la Voroneț, Biserica „Sfantul Ioan cel Nou” din Suceava și Biserica „Învierii” de la Sucevița, a cărei frescă este din 1596.

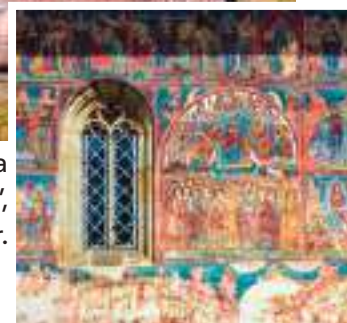
Biserica „Sfântul Gheorghe”, Mănăstirea Voroneț.

Biserica „Învierii”,
Mănăstirea Sucevița.

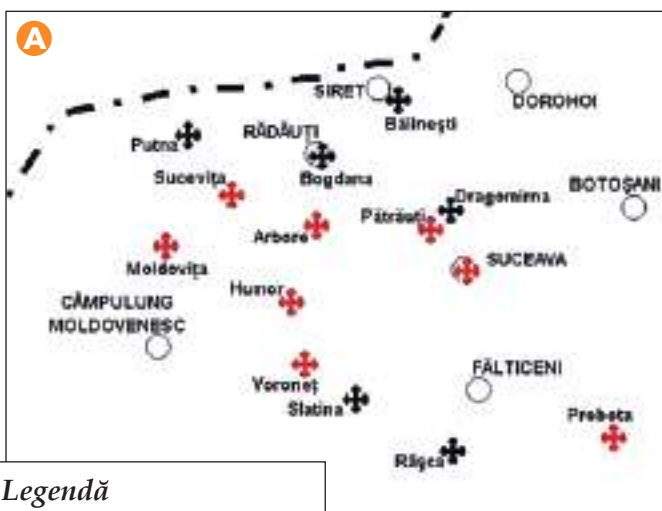
Biserica „Adormirea
Maicii Domnului”,
Mănăstirea Humor.

APLICAȚII PRACTICE

1. Localizează, pe sursa **A**, bisericile menționate în textul lecției.

2. Folosind și alte surse de informare, scrie un eseu despre două dintre bisericile cu frescă exterioară din Moldova.

Legendă

- cu frescă exterioară
- ctitorii voievodale

Harta bisericilor cu frescă exterioară din Bucovina și nordul Moldovei.

REȚINE

- ▶ Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) are drept scop promovarea păcii, securității și colaborării în lume prin sprijinirea educației, științei și culturii.
- ▶ Comitetul pentru Patrimoniul Cultural al UNESCO se întrunește anual și stabilește lista valorilor culturale și naturale care trebuie protejate.
- ▶ Locuri și monumente din România incluse în Patrimoniul UNESCO: Delta Dunării, pădurile seculare de fag din Munții Carpați, cetățile dacice din Munții Orăștiei, așezările săsești cu biserici fortificate din Transilvania, Cetatea Sighișoara, bisericile de lemn din Maramureș, bisericile pictate din nordul Moldovei și Mănăstirea Horezu.

ORDONEAZĂ CRONOLOGIC!

Copiază pe caiet următorul tabel, apoi scrie 1, 2, 3, 4 în căsuțele corespunzătoare:

	decorarea cu fresce exterioare a bisericilor din Bucovina și nordul Moldovei;
	ridicarea bisericii fortificate din Prejmer;
	construirea cetății Sighișoara;
	înălțarea cetăților dacice din Munții Orăștiei.

PORTOFOLIU

În vacanța de vară, realizează un portofoliu cu titlul *Monumente și locuri protejate* în care să prezinți un monument sau un loc din România inclus în patrimoniul UNESCO, eventual unul pe care ai reușit să-l vizitezi.

Detaliu din pictura exterioară a Bisericii „Sfântul Ioan cel Nou”, Suceava.

SĂ NE AMINTIM!

1. Stabilește corespondența între fiecare monument și categoria din care face parte.

CETATEA

CASTELUL

Hunedoara

Poenari

Prejmer

Sighișoara

Sinaia

Suceava

2. Completează spațiile libere astfel încât enunțurile următoare să fie corecte:

- a fost reședința conducătorilor dacilor.
- Cetatea Histria a fost întemeiată de
- Următoarea capitală a Moldovei, după Suceava, a fost
- La Sinaia se află Castelul
- Pe malul râului se înalță Mănăstirea Cozia.
- Mănăstirea a fost ctitorită de Constantin Brâncoveanu.

Coloană antică,
Histria.

3. Stabilește corespondența între numele domnitorului și mănăstirea pe care a ctitorit-o, scriind semnul X în caseta corespunzătoare.

Domnitorul	Cozia	Progota	Putna
Mircea cel Bătrân			
Ștefan cel Mare			
Petru Rareș			

4. Notează litera A, B, C sau D în căsuța corespunzătoare fiecărei mănăstiri:

- **A** - pentru o mănăstire din București;
- **B** - pentru o mănăstire din Maramureș;
- **C** - pentru mănăstiri din Moldova;
- **D** - pentru mănăstiri din Oltenia.

	Mănăstirea
	Putna
	Antim
	Bârsana
	Cozia
	Horezu
	Humor
	Sucevița
	Tismana
	Voroneț

SĂ NE AUTOEVALUĂM!

1. Stabilește corespondența între tipul de monument și exemplele date.

Monumentul		
Monumente religioase	A. Cetatea Sighișoara	Monumente laice (nereligioase)
	B. Biserica de la Cisnădioara	
	C. Arcul de Triumf din București	
	D. Mănăstirea Moldovița	

2. Alege varianta corectă de răspuns, bifând caseta din dreptul răspunsului corect.

		DA	NU
A.	Arcul de Triumf din București a fost ridicat în cinstea victoriei obținute de armata română în al Doilea Război Mondial.		
B.	Calea Victoriei s-a numit, la început, Podul Mogoșoaiei.		
C.	Bisericile cu frescă exterioară din Bucovina și nordul Moldovei sunt monumente ocrotite de UNESCO.		
D.	Balada <i>Monastirea Argeșului</i> se referă la curtea domnească de la Suceava.		

3. Stabilește răspunsul corect, prin colorarea casetei corespunzătoare aceluia răspuns.

A. La București se înalță:			
Biserica Arbore	Arcul de Triumf	Castelul Huniazilor	„Trofeul lui Traian”
B. A fost capitală a Țării Românești:			
Târgoviște	Craiova	Slatina	Cozia
C. S-a aflat în stăpânirea regilor României:			
Turnul Chindiei	Cetatea Sucevei	Cetatea Blidaru	Castelul Peleş
D. Face parte din patrimoniul UNESCO:			
Cetatea Histria	Cetatea Sighișoarei	Mănăstirea Antim	Biserica Krețulescu

Autoevaluare

	Suficient ○	Bine ○○	Foarte bine ○○○	Nr. de cercuri	
1.	o corespondență	2-3 corespondențe	4 corespondențe	↓	
2.	o variantă corectă	2-3 variante corecte	4 variante corecte	↓	
3.	un răspuns corect	2-3 răspunsuri corecte	4 răspunsuri corecte	↓	
				2-4 din 9 →	Suficient
				5-7 din 9 →	Bine
				8-9 din 9 →	Foarte bine

Calificativ final:

EVALUARE FINALĂ

Să evaluăm ce am învățat în clasa a IV-a!

De la trecut, prin prezent, către viitor

Împreună cu colegii și doamna învățătoare sau domnul învățător, organizează o activitate de autoevaluare a activităților desfășurate la orele de istorie în clasa a IV-a.

Fiecare elev va prezenta o activitate la care a participat, pe care a coordonat-o sau în timpul căreia a obținut rezultate deosebite. Ceilalți participanți pot completa oral prezentarea elevului respectiv și apreciază munca acestuia și a echipei sale.

Activitatea se poate finaliza printr-un spectacol în care să fie prezentate scenete istorice sau poezii ori cântece cu subiecte istorice.

Participanți	Locul desfășurării (la alegere)
<ul style="list-style-type: none">• elevii clasei;• doamna învățătoare sau domnul învățător;• profesori de istorie;• elevi care au participat la concursuri de istorie;• muzeografi, cercetători istorici;• părinții elevilor;• actori și artiști interpreți.	<ul style="list-style-type: none">• sala de clasă, în fața colțului muzeal;• cabinetul de istorie sau muzeul școlii;• sala de festivități a școlii;• o sală dintr-un muzeu sau dintr-o casă memorială;• în jurul unui monument;• într-o cetate, într-un castel;• în pridvorul unei case țărănești;• într-un cabinet multimedia.

Casa memorială „Nicolae Iorga”, din Botoșani, este monument istoric.

În Muzeul Național de Istorie a României, din București, poate fi văzută o copie a Columnei lui Traian.

EVALUARE FINALĂ

Istoria ți-a stârnit interesul și curiozitatea pentru a cerceta tainele trecutului. Marchează (X), cu sinceritate, ce ai reușit să realizezi prin studiul istoriei, ce știi și ce poți să faci.

I.

PERSOANA TA	Recunoști asemănări și deosebiri dintre tine și celălalt, dintre persoane și grupuri, dintre personalități sau membrii familiei, ai comunității locale și naționale.	
	Ordonezi cronologic fapte și evenimente din copilăria ta, din viața familiei, din istorie.	
EVENIMENTE ISTORICE	Descoperi semnificația unor evenimente din trecut și din prezent.	
	Exprimi idei proprii referitoare la valoarea sau importanța unor evenimente semnificative din istoria personală, locală, națională sau europeană.	
	Localizezi în spațiu fapte și evenimente istorice.	
SURSE ISTORICE	Identifici surse istorice.	
	Analizezi surse istorice pentru a identifica informații variate despre trecut.	
	Identifici, pe baza surselor, cauze, consecințe și elemente care s-au schimbat sau nu într-o anumită perioadă de timp.	
TERMENI ISTORICI	Recunoști și utilizezi corect în diferite situații de comunicare termeni istorici adunați în dicționarul istoric al clasei.	

II.

	Ai studiat conținutul manualului, inclusiv versiunea în format electronic.
	Ai efectuat observații, vizite și excursii la instituții, monumente și locuri încărcate de istorie.
	Ai vizionat filme istorice, artistice și documentare, emisiuni TV, site-uri Internet.
	Ți-ai organizat activitatea individual, dar ai conlucrat cu o colegă sau un coleg, în grupă sau cu toți colegii.
	Ai „citat” hărți istorice, inclusiv unele în format digital.
	Ai redactat eseuri despre locuri, evenimente, figuri istorice, ai rezolvat jocurile interactive.
	Ai participat la jocurile de rol, la concursurile de istorie din clasă și din școală.

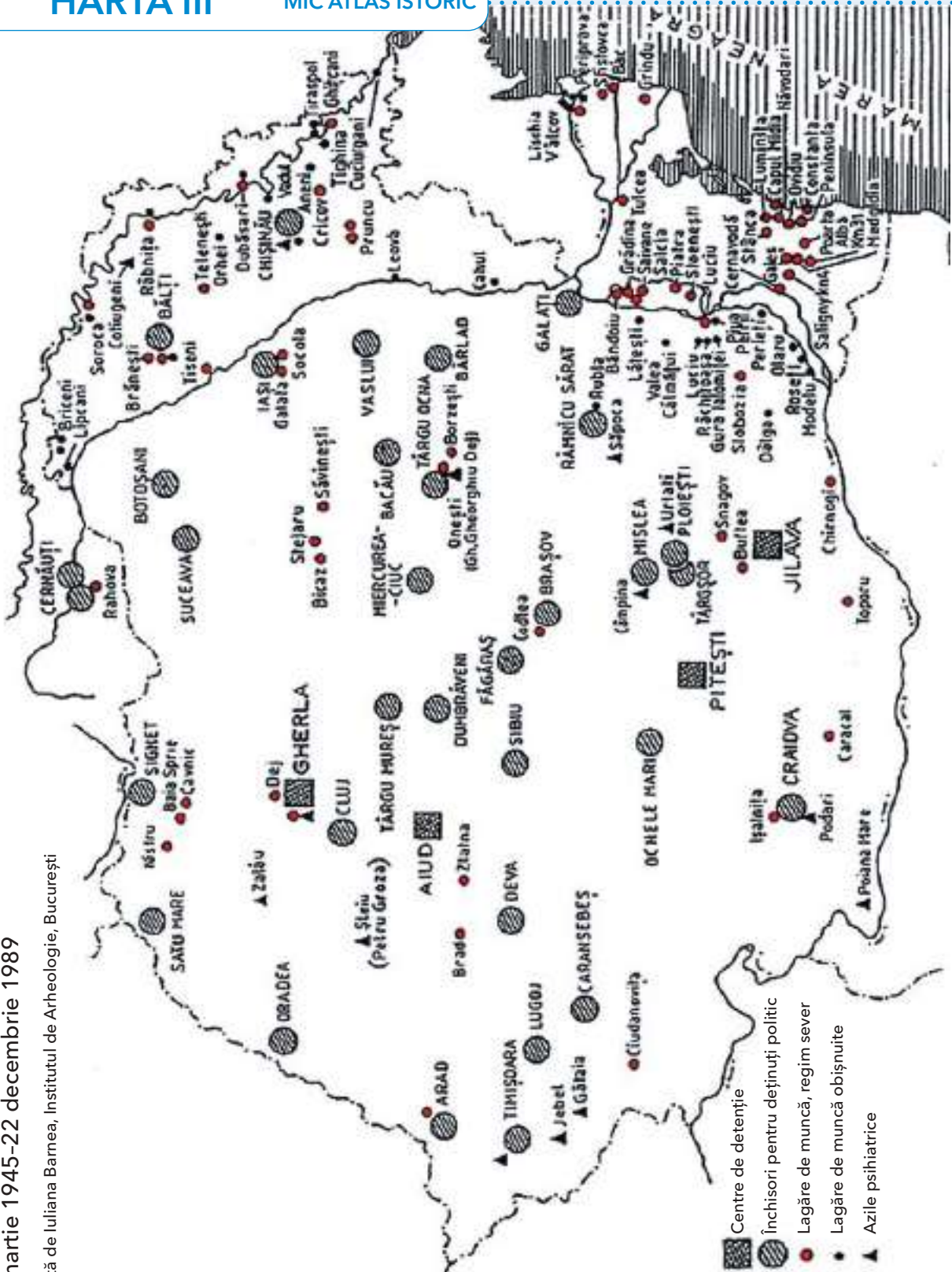

Acum te poți gândi cu optimism că vei ajunge elev în clasa a V-a!

Sistemul represiv în România și Republica Moldova

6 martie 1945-22 decembrie 1989

Hartă de Iuliana Bamea, Institutul de Arheologie, București

- Centre de detenție
- ▣ Încăperi pentru deținuți politici
- Lagăre de muncă, regim sever
- Lagăre de muncă obișnuite
- ▲ Azile psihiatrice

Sistemul represiv comunist în România și Republica Moldova.

Programa școlară poate fi accesată la adresa: <http://programe.ise.ro>.

ISBN: 978-606-94997-7-1

9 786069 499771

www.edituracorint.ro